

Høgskolen
i Innlandet

Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk

Anna Kråbøl Hagesveen

Masteroppgave

**«Nynorsk er jo en del av vår
språkhistorie og kulturarv»**

En kvalitativ studie av lærerperspektiver på
nynorsk som sidemål på 7. trinn, 8. trinn og
10. trinn

Grunnskolelærerutdanning for 5-10 trinn

2MASTER510_1

2023

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på fem år med grunnskolelærerutdanning, og et innholdsrikt år med fokus på masteroppgaven og nynorsk. Før jeg begynte på grunnskolelærerutdanningen, så hadde jeg aldri sett for meg at jeg kom til å skrive en master, men jeg er glad for at jeg valgte å gjennomføre utdanningen. Dette har vært en lang prosess, med mange oppturer og nedturer med forberedelser til eksamener og mange ulike møter med praksisskoler, praksislærere og elever. Det har blitt mange minnerike øyeblikk som student, og mange gode minner som jeg tar med meg videre.

Arbeidet med masteroppgaven har vært utfordrende og til tider krevende, men også en veldig lærerik prosess. Jeg vil takke mine fantastiske veiledere, Jens Haugan og Eline Bjørke, for konstruktive tilbakemeldinger og for god hjelp med alle spørsmål som har blitt stilt underveis og for hjelp når jeg har vært på feil spor. Takk for at dere har trodd på prosjektet og at dere alltid har vært tilgjengelige på e-post hver gang jeg har hatt spørsmål eller vært litt fortvilet med behov for hjelp.

Jeg vil også takke de tre informantene som har bidratt til masteroppgaven og som tok imot meg på skolene og ga gode intervjuer til datainnsamlingen.

Til slutt vil jeg takke min familie hjemme på Tretten og min kjæreste på Sula, som har vært tålmodige og støttet meg gjennom de fem årene med studie og det siste året med masteroppgaven.

Hamar, mai 2023

Anna Kråbøl Hagesveen

Sammendrag

Formålet med denne studien har vært å studere hvordan sidemålsundervisningen foregår i grunnskolen, og jeg har sett på hvilke lærerperspektiver til nynorsk som sidemål som kommer til uttrykk hos tre norsklærere fordelt på 7. trinn, 8. trinn og 10. trinn. Problemstillingen min er: *Hva forteller tre norsklærere, fordelt på 7. trinn, 8. trinn og 10. trinn om sin sidemålsundervisning og hvordan kan vi se dette i lys av læreplanteori og teoretiske perspektiver på nynorskdidaktikk?* For å innhente data til problemstillingen, har jeg brukt intervju som metode.

Gjennom denne studien har jeg sett hvordan tre lærere som jobber med sidemål i perioder. De er opptatt av at elevene skal oppleve sidemålsundervisningen som varierende og motiverende, samtidig som at elevene skal få en forståelse for hvorfor vi har to skriftspråk i Norge og hvordan dette henger sammen med språkhistorien og kulturhistorien. Sammenlignet med tidligere forskning, har jeg sett en sammenheng mellom lærerne sine holdninger til nynorsk og hvordan dette kan påvirke undervisningen. Informantene i denne studien virker som de er opptatte av at elevene skal få god opplæring i sidemål, at elevene skal begynne med sidemål i løpet av mellomtrinnet, og at de prøver å bruke metoder som er varierende og bestående av forskjellige opplegg. På den andre siden har jeg møtt lærere som har lik oppfattelse og tolkninger om nynorsk i LK20 og hva de mener om nynorsken sin plass i den nye læreplanen.

Abstract

The Purpose with this study has been to study how teaching in second-choice written variety (sidemål) takes place in primary school, and I study which perspective of teaching to Nynorsk, shown by three Norwegian teachers divided on 7. step, 8th. step and 10th. step. My way of presenting the problem is: what does three Norwegian teachers tell divide on 7. step, 8th. step and 10th. step about their teaching of Nynorsk as second-choice written variety and how we can see this in the light of curriculum theory and theoretically perspectives on Nynorsk didactics?

To collect information to presenting the problem, I have used interview as method.

Through this study I have seen how three teachers working with second-choice written variety language in periods. They are engaged that the pupils shall experience teaching in Nynorsk as varied and motivating. At the same time the pupils shall get an understanding of why we have two written languages in Norway and how this is connected to the history of language and history of culture. Compared to previous research, I have seen a connection between teachers attitudes to Nynorsk and how this can influence the education. Informants in this study seems to be engaged of giving pupils a good education in second language. That the pupils shall start early with the second language and that they try to use method which are varied and consist of different plans. On the other hand I have met teachers who has similar understanding and interpretation about Nynorsk in LK20 and what they mean about Nynorsk`s place in the new curriculum.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.2 Problemstilling og disposisjon	2
1.3 Nynorsk i dag.....	4
2. Teori og tidligere forskning	6
2.1 Læreplanteori	6
2.1.1 Læreplanen	6
2.1.2 Goodlads læreplannivåer	7
2.2 Nynorsk som sidemål	10
2.2.1 Nynorskdidaktikk.....	12
2.2.2 Tradisjonell nynorskdidaktikk og holdninger	13
2.2.3 Nyere nynorskdidaktikk	15
2.2.4 Nynorsk i læreplanen LK20	19
3. Metode	21
3.1 Valg av metode.....	21
3.2 Intervju som kvalitativ metode.....	22
3.2.1 Intervjubasert kunnskap	24
3.2.2 Utformingen av intervjuguiden.....	25
3.3 Valg av informanter	26
3.4 Innsamling av data.....	28
3.5 Transkripsjon.....	28
3.6 Personvern	29
3.7 Etikk	30
3.8 Pålitelighet	31
4. Resultat	33
4.1 Kristin, 7. trinn.....	34
4.1.1 Oppstart av sidemål	34
4.1.2 Sidemålsundervisningen	35
4.1.2. Undervisningsmetoder.....	37
4.1.4 Læreplanen	39

4.1.5 Refleksjoner	41
4.2 Solveig, 8. trinn	41
4.2.1 Oppstart av sidemål	41
4.2.2 Sidemålsundervisningen	43
4.2.3 Undervisningsmetoder	45
4.2.4 Læreplan	46
4.2.5 Refleksjoner	47
4.3 Marthe, 10. trinn	48
4.3.1 Oppstart av sidemål	48
4.3.2 Sidemålsundervisningen	49
4.3.3 Undervisningsmetoder	51
4.3.4 Læreplan	53
4.3.5 Refleksjoner	54
5. Analyse	55
5.1 Den formelle, oppfattede og gjennomførte læreplanen	55
5.2 Tradisjonell nynorskdidaktikk	58
5.3 Nyere nynorskdidaktikk	61
5.3.1 Tidlig start med sidemål på mellomtrinnet	62
5.3.2 Oppstart med sidemål på ungdomsskolen og holdninger	64
5.3.3 Når skal sidemålsundervisningen begynne i grunnskolen?	65
5.4 Didaktiske perspektiver	68
6. Avslutning	70
6.2 Etertanker og videre arbeid.	70
Litteraturliste	73
Vedlegg	77
Vedlegg 1: Intervjuguide	77
Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema	79

1. Innledning

Nynorsk er et tema som ofte blir diskutert og debattert, både i sosiale medier og på nyhetene, men også blant forskere, foreldre, lærere og elever. Siden nynorsk er en del av vår kultur- og språkhistorie, er det et tema som ofte vekker sterke følelser. Samtidig som det viser til vår kulturhistorie og språkhistorie. I løpet av disse fem årene på grunnskolelærerutdanningen har jeg vært ute i praksis, der jeg har fått mulighet til å undervise på forskjellige skoler og på ulike trinn. I disse periodene har jeg hatt en del samtaler med elever, men også med noen lærere om nynorsk som sidemål. Noen elever har gitt uttrykk for positive holdninger, men de aller fleste elevene har hatt negative holdninger til nynorsk. I tillegg har jeg opplevd at noen lærere også har gitt uttrykk for negative holdninger til nynorsk, og at de ikke forstår hvorfor nynorsk fortsatt skal være en del av undervisningen og grunnskolen. Dette danner noe av bakgrunnen for at valget falt på nynorsk og sidemålsopplæringen da jeg skulle bestemme meg for hvilket tema jeg ønsket å undersøke og forske på i min masteroppgave.

I arbeidet med utformingen av ny læreplan, LK20, ble det diskutert hvilken plass nynorsk og sidemålsopplæringen skulle ha i fagfornyelsen. «I høyringsrundane til ny læreplan kom det inn forslag om korleis vi skulle løyse knuten, men få ynskte heldigvis å skjere over banda til nynorsken» (Furevikstrand, 2019, s. 156). Dette viser at det ikke var et ønske fra flertallet om å fjerne nynorsken helt fra den nye læreplanen, og med dette kom det endringer med LK20, som for eksempel at læreplanen legger opp til lesing på nynorsk før 2. trinn, og at elever skal prøve ut skriving på nynorsk innen 7. trinn. Elevene skal gjennom grunnskolen blir kjent med de to skriftspråkene og det språklige mangfoldet som er en stor del av samfunnet.

Utdanningsdirektoratet (2020) viser til at det norske språket omfatter bokmål og nynorsk, og at elevene gjennom norskfaget skal bli kjent med og tilegne seg ferdigheter og kunnskaper slik at de kan uttrykke seg skriftlig på både hovedmålet og sidemålet. Dette gjør at jeg synes det er interessant å se hvordan læreplanen blir fulgt i praksis, og hvordan sidemålsopplæringen blir gjennomført i klasserommet. Med tanke på at læreplanen vektlegger nynorsk, og at Utdanningsdirektoratet legger føringer for at nynorsk skal bli prioritert i norskfaget, er det derfor viktig å undersøke hvordan sidemålsopplæringen foregår i grunnskolen. Det er også viktig å finne ut av hvilke oppfatninger profesjonelle lærere har til sidemålsundervisningen. For én ting er hva som står i læreplanen, en annen er hvordan læreplanen blir tolket og gjennomført i klasserommet.

Lk20, den nye læreplanen, legger føringer for at sidemålsundervisningen skal starte tidligere i grunnskolen, allerede fra 2. klasse. I tillegg viser en artikkel av Jansson og Traavik (2017) at tidlig oppstart med sidemål fører til bedre ferdigheter og holdninger til nynorsk. Disse er bakgrunnen for valget av tema til masteroppgaven og gjorde at jeg ønsket å undersøke hvordan sidemålsundervisningen foregår i praksis, og hvordan denne henger sammen med tradisjonell og nyere nynorskdidaktikk. Tradisjonelt har nynorskopplæringen blitt sett på som grammatikkundervisning, der elevene har hatt egne grammatikktimer med pugging av for eksempel bøyning av substantiv (Blikstad-Balas & Roe, 2020, s. 130). I nyere nynorskdidaktikk har forskere sett på nynorskopplæringen ut fra et andrespråksperspektiv, der flere har sett på hvordan nynorskopplæring kan forstås som tospråklig opplæring, der elever blir tospråklige og får ferdigheter innenfor to språk. (Brunstad, 2018; Bull, 2020; Vangsnes, 2020). Jeg har valgt å undersøke dette temaet fordi jeg ønsker å være med på å sette søkelys på nynorsk som sidemål. Gjennom arbeidet med masteroppgaven har jeg oppfattet at dette er et tema det ikke er forsket så mye på. Tidligere studier og undersøkelser viser også at flere lærere opplever det som problematisk å undervise nynorsk, og mange elever har ulike oppfatninger til nynorsk som sidemål (Nordal, 2004; Vibe, 2005; Karstad, 2015; Hindenes, 2017). Derfor mener jeg det er viktig å bruke masteroppgaven som en mulighet til å sette søkelys på nynorsk og sidemålsundervisningen.

I denne masteroppgaven har jeg intervjuet tre lærere som jobber på hvert sitt trinn, og studien et innblikk i lærerne sine perspektiver på sidemålsundervisningen på sitt trinn. Den gir dermed ikke et representativt datagrunnlag, men verdifull innsikt i enkeltlæreres oppfatninger og praksis. Jeg ønsker også å bruke masteroppgaven som en mulighet til å se på hvordan sidemålsundervisningen foregår, og til å diskutere ulike perspektiver som jeg selv kan ta med inn i arbeidslivet og i undervisning innenfor nynorskdidaktikk.

1.2 Problemstilling og disposisjon

Prosjektet mitt tar utgangspunkt i en problemstilling som ble utarbeidet i samarbeid med mine veiledere. Problemstillingen henger sammen med teoretiske perspektiver på nynorsk og læreplanteori, og hvordan dette kommer til uttrykk i norskfaget og undervisningspraksisen. Problemstillingen for min undersøkelse er: *Hva forteller tre norsklærere, fordelt på 7. trinn, 8. trinn og 10. trinn, om sidemålsundervisningen på sitt trinn, og hvordan kan vi se dette i lys av læreplanteori og teori om nynorskdidaktikk?*

Ut fra problemstillingen er det sidemålsundervisningen og hvordan denne foregår i grunnskolen, som er hovedpunktet i denne studien. For å finne svar på problemstillingen har jeg intervjuet tre norsklærere som jobber på tre ulike skoler. I intervjuene har jeg fokusert på hvordan undervisningspraksisen hos de tre lærerne er, og det er lærernes uttrykte refleksjoner, tanker og meninger som danner bakgrunn for funnene.

Som metode har jeg brukt semistrukturert intervju, og det er funn fra intervjuene som ligger til grunn for de fleste tolkningene i studien. Jeg har fokusert på hvordan lærerne jobber med oppstart av sidemålsundervisningen, hva de mener er viktig at elevene skal lære i sidemålsopplæring, hvilke meninger de har til sidemålsopplæring, og hva slags refleksjoner de gjør seg om nynorsk i fagfornyelsen.

I denne studien har jeg strukturert masteroppgaven ut fra IMRAD-modellen, og den inneholder seks kapitler. Det første kapitlet er en innledning der jeg presenterer bakgrunnen for valg av tema og problemstillingen for undersøkelsen min. I kapittel to beskriver jeg det teoretiske grunnlaget for oppgaven, med læreplanteori først og så teoretiske perspektiver på nynorskdidaktikk. I kapittel tre, metodekapitlet, redegjør jeg for valget av kvalitativ metode og hvorfor jeg har valgt å bruke intervju som kvalitativ metode for å innhente data. I tillegg trekker jeg frem hvorfor jeg mener denne metoden er best egnet til å svare på min problemstilling. I kapittel fire presenterer jeg funnene fra intervjuene, og denne delen er strukturert ut fra klassetrinnene og fem kategorier. De fem kategoriene tar jeg med videre i analysen i kapittel fem der jeg har valgt å se funnene i lys av teori og hvordan jeg tolker funnene, i lys av læreplanen. Til slutt i kapittel fem, har jeg valgt å drøfte didaktiske perspektiver til problemstillingen enn å komme med en konklusjon. Jeg har valgt å gjøre det slik, fordi dette er en problemstilling der det ikke finnes et konkret svar, og fordi det er ulike måter å gjennomføre sidemålsundervisningen på. Alle informantene i denne studien tar egne personlige didaktiske valg, slik som valg av innhold og metode, og det er også en grunn til at jeg har valgt å drøfte didaktiske perspektiver til problemstillingen enn å komme med en konkret konklusjon. Til slutt, i kapittel seks, er det avslutning med en oppsummering av studien og noen tanker og refleksjoner omkring videre arbeid og ettertanker, som jeg sitter igjen med etter å ha jobbet med denne masteroppgaven.

1.3 Nynorsk i dag

Før jeg går videre for å presentere det teoretiske grunnlaget for denne studien, er det viktig å se på hvilken plass nynorsk har i samfunnet i dag. For å kunne forstå hvilken posisjon nynorsk har i skolen, så må vi forstå hvilke posisjon og status nynorsk har i samfunnet i dag. Nynorsk og bokmål er likestilte som skriftspråk, allikevel er det ikke alltid dette stemmer i samfunnet. Askeland (2020) mener at nynorsk ikke har en fullverdig posisjon som bruksspråk på samme måte som det bokmål har, noe som er spesielt på landsbasis. I noen deler av landet er nynorsk et fullverdig bruksspråk og det dominerende språket. Det gjelder for eksempel Sula, Ørsta eller Volda på Sunnmøre, som er kommuner der nynorsk er hovedmål og et fullverdig bruksspråk. Hvis man ser på geografiske områder som Vestlandet, er dette et område som ofte blir representert i nynorsksammenheng. Dette kan henge sammen med at disse fylkene har størst andel nynorskbrukere, men på den andre siden blir nynorsk begrenset til disse områdene.

Bokmål og nynorsk er to likestilte skriftspråk som skal brukes i samfunnet. «Offentlige organ tek ansvar for å bruke, utvikle og styrkje bokmål og nynorsk» (Språklova, 2021, §1a). Språkloven legger føringer for at offentlige organ skal bruke både nynorsk og bokmål, og at det ligger et ansvar hos det offentlige organene om å styrke bruken av nynorsk og bokmål. I tillegg skal loven sikre at prinsippet om likestilling og likeverd mellom bokmål og nynorsk blir vektlagt av offentlige organ. Dette kommer for eksempel til syne i media, med NRK, som har satt i gang tiltak for å øke nynorsk, og målet er å ha minst 25 prosent nynorsk i sendingen (Askeland, 2020, s. 20).

Nynorsk som administrasjonsspråk blir brukt i noen kommuner, og spesielt i fylkene Vestlandet og Møre og Romsdal. «I Noreg er det i 2020 i alt 356 kommunar. Av desse er det 90 kommunar som har gjort vedtak om nynorsk som målform» (Askeland et al., 2020, s. 19). Dette viser at det er mange kommuner som har nynorsk som målform, og i disse kommunene er det en stor andel nynorskbrukere både blant barn og voksne. Disse tallene viser at det er 90 kommuner som bruke nynorsk som hovedmål innenfor utdanningen, og som målform offisielt. Allikevel er det færre elever i dag som velger nynorsk som hovedmål i skolen. «Medan 14,8 prosent av alle elevar i grunnskolen hadde nynorsk som hovudmål i 2001, hadde delen gått ned til 12,8 prosent i 2011, og er i dag på 11,6 prosent.» (Foss, 2022). Dette viser at selv om kommunene har nynorsk som hovedmål, så er det en nedgang i antall elever som

bruker nynorsk som hovedmål i grunnskolen. Dette er det flere grunner til, men en av grunnene er for eksempel demografi og skolesammenslåing. I skolesammenslåing blir nynorsk skoler slått sammen med sentrumsskoler, som ofte har bokmål som hovedmål, dermed blir hovedmålet endret til bokmål. I tillegg har ikke nynorsk en fullverdig posisjon i for eksempel lærebøker og elevene har ikke tilgang til lærebøker på nynorsk (Askeland et al., 2020, s. 19). Dermed kan dette også føre til at elevene velger å endre hovedmål fra nynorsk og til bokmål på ungdomsskolen, fordi det er enklere for elevene å bruke bokmål. Dette kommer også til syne i andre læremidler som er rettet mot skolen, for eksempel digitale læremidler som iPad eller pc. På slike plattformer er det ikke alltid mulig å velge nynorsk som språkvalg, og det er bokmål som blir ført som bruksmål på de operative systemene som blir tatt i bruk. De ulike argumentene for hvorfor det er nedgang i antall nynorskbrukere i skolen, kan være noen av grunnene til at elevene velger å endre hovedmål når de begynner på ungdomsskolen.

2. Teori og tidligere forskning

2.1 Læreplanteori

2.1.1 Læreplanen

Læreplanen er et politisk dokument som bygger på et utdanningssystem med lange tradisjoner. «The educational system in Norway builds on a long tradition of a centralized curriculum established nationally by the government» (Sundby og Karseth, 2022, s. 429). I tillegg til at læreplanen er en sentral del i utdanningen, er den et politisk dokument med flere ulike funksjoner i utdanningen. «For det første er den verktøy for nasjonal politisk styring. For det andre angir den en faglig og pedagogisk plattform for yrkesutøvelse» (Aasen et al., 2015, s. 417). Læreplanen er et politisk styringsdokument og den er til for at profesjonelle lærere skal ha en veiledning på hva elevene skal oppnå av læringsmål i de ulike fagene, slik at alle får samme grunnlag av kunnskaper og ferdigheter innenfor grunnskolen. «From the national level, the teachers receive a license to teach – meaning given pedagogical freedom to construct and select appropriate methods and content in response to their students’ ‘identified interests and learning needs’» (Sundby & Karseth, 2022, s. 429). Læreplanen gir den profesjonelle læreren lisens og tillatelse til å gjennomføre undervisning og pedagogisk frihet til å selv velge didaktiske perspektiver i undervisningen, slik som valg av metode og innhold.

Opplæringsloven omhandler hvilke lover og rettigheter som gjelder for opplæringen i Norge, og den legger også føringer for hvordan staten, skoleledere og lærere skal jobbe med skolen, gjennom læreplanen som er forskrift til opplæringsloven. «Mens opplæringsloven med forskrift legger absolutte føringer for arbeidet, påvirker også offentlige utredninger, stortingsmeldinger, rundskriv og veiledninger måten det jobbes på i skolen» (Støren, 2022, s. 43). Dette viser at gjennomføringen av undervisning i skolen er påvirket av lovverket, men også av samfunnsmessige forhold, regler og normer. Politiske forhold spiller også inn på utformingen av læreplanen og innholdet i planen. Aasen et al. (2015) viser til at det er de nasjonale politikerne som bestemmer målene, og som sørger for at skoleeierne har nok ressurser til å kunne realisere ambisjonene til læreplanen. De lokale politikerne har også et ansvar for å sørge for å tilrettelegge for kompetanseutvikling hos lærere og skoleledere, og samtidig skal de sikre at rammebetingelsene er strategiske og økonomiske. Dermed er en læreplan et styringsdokument der flere ulike organer har vært med på å bestemme hva en læreplan er, og hva samfunnet mener at barna skal lære av mål i utdanningen.

«Styringsdokumentene vil ikke bare påvirke interaksjonen mellom lærerne i profesjonsfellesskapet, men inngå i interaksjonen som en aktør og bli påvirket, videreutviklet og omformet» (Støren, 2022, s. 42). Læreplanen er stadig under utvikling og blir sett på som en aktør som blir påvirket av ytre faktorer og videreutviklet i samsvar med samfunnet. Eksempler på dette er fagfornyelsen og innføringen av tverrfaglige temaer som gjenspeiler temaer som er aktuelle i dagens samfunn, både lokalt, nasjonalt og globalt.

2.1.2 Goodlads læreplannivåer

Forholdet mellom den intenderte og den realiserte undervisningen kan forstås om man ser på læreplanen i ulike nivåer. Goodlad (1979) presenterer fem læreplannivåer, som kan benyttes til å beskrive læreplanen fra det ideologiske grunnlaget for planen og til hvordan den blir tolket og oppfattet av de profesjonelle lærerne i utdanningen og klasserommet. Nivåene legger opp til at læreplanen skal kunne forstås ut fra fem ulike nivåer. Disse fem nivåene beskriver ulike forståelser av hvordan læreplanen kan oppfattes i virkeligheten. «Goodlad beskriver læreplanen gjennom fem fremtredelsesformer: (1) den ideologiske læreplanen, (2) den formelle læreplanen, (3) den oppfattede læreplanen, (4) den gjennomførte læreplanen og (5) den erfarte læreplanen» (Støren, 2022, s. 43). På bakgrunn av det nevnte blir nivåene brukt til å forstå læreplanen, hvilke grunnleggende ideer som ligger til grunn for læreplanen, og hvordan dette kommer til uttrykk i undervisningen. Begrepene gir også en mulighet til å se hvordan læreplanen blir utviklet, fra ide og til den møter elevene i klasserommet. «Læreplanen legitimeres gjennom utdanningspolitiske vedtak, utformes i forvaltningen og gjenfortelles i utdanningslederens og læreres forståelse og bruk» (Karseth og Sivesind, 2009, s. 33). Nivåene og læreplanens utviklingsprosess skal jeg komme inn på senere, og jeg skal trekke frem de ulike nivåene og vise hvordan dette kommer til uttrykk i fagfornyelsen.

Det første nivået er den ideologiske læreplanen og handler om læreplanens ideologiske grunnlag. «Curricula emanating from this kind of curriculum development are viewed as ideal or exemplary in the eyes of their creators» (Goodlad, 1979, s. 59). Dette nivået viser at denne måten å utvikle læreplanen, ses på som eksemplarisk av skaperne av planen. Det er innenfor dette nivået at læreplanen bygger på en ideologi og en ide om hva skolen skal legge vekt på i utdanningen av elever. Støren (2022) viser til at stortingsmeldinger, offentlige utredninger og grunnlagsdokumenter kan leses som ideen bak læreplanen. I forbindelse med utarbeidelsen av fagfornyelsen ble Ludvigsen-utvalget nedsatt for å vurdere den fremtidige skolen og hva som skulle være en del av utdanningen. «Målene for elevenes læring må reflektere skolens

verdimessige grunnlag uttrykt i formålsparagrafen, samfunnets behov og forskningsbasert kunnskap» (NOU 2015: 8, s. 8). Skolens verdigrunnlag og det ideologiske grunnlaget var en del av utredningen, samtidig så ble samfunnsforhold og utvikling også vektlagt. Ifølge Karseth og Sundby (2022) ble det anbefalt å implementere fire kompetanseområder for å dekke kompetansebegrepet. Disse fire områdene skulle være fagspesifikk kompetanse, kompetanse i læring, kompetanse i å utforske og skape og kompetanse i kommunisering, samhandling og å delta. Denne beskrivelsen av kompetansebegrepet viser dybden i forståelsen av begrepet og hvilken kompetanse elevene skal sitte igjen med etter utdanningen. De fire områdene bygger på en ide om at elevene ikke bare skal ha overflatekunnskap, men at undervisningen skal legge til rette for at elevene skal få kompetanse som går i dybden. Dette målet og ønsket med fagfornyelsen er en del av den ideelle læreplanen og grunnlaget til læreplanen. Hovedbudskapet til læreplanen er dermed å «gjøre opplæringen mer relevant sett opp mot de store samfunnsmessige utfordringene vi står overfor i dagens samfunn» (Støren, 2022, s. 52), altså å sørge for at opplæringen er aktuell og relevant i forhold til samfunnet, som hele tiden utvikler seg, og at de utfordringene som er en del av dagens samfunn, blir en del av utdanningen. Dette grunnlaget danner bakgrunnen for LK20 og de ideologiske tankene som er utgangspunktet for den formelle læreplanen.

I utarbeidelsen av læreplanen og fagfornyelsen kommer man så til neste nivå, som er det formelle læreplannivået. «Formal curricula are those which gain official approval by state and local school boards and adoption, by choice or fiat, by an institution and/or teachers» (Goodlad, 1979, s. 61). Denne fremtredelsesformen for læreplanen er noe som kommer tydelig frem innenfor den norske skolevirkeligheten, og den formelle læreplanen i Norge er et politisk styringsdokument som viser hva samfunnet forventer at utdanningen skal inneholde. Karseth og Sivesind (2009) forteller at i den formelle læreplanen blir fokuset rettet mot vedtak om læreplanen som er fattet av staten eller kommunen. Staten er med på å forme læreplanen, spesielt med tanke på innholdet. Den formelle læreplanen blir utformet gjennom et samarbeid mellom fagekspert, lærere og organisasjoner, men det kan også være andre samfunnsfelt som har interesse av å være med på utformingen. Da det skulle gjennomføres fagfornyelse av læreplanen i norsk, ble det satt ned et utvalg der blant annet Furevikstrand var med på å skrive et framlegg til læreplan i norsk. I utarbeidelsen av ny læreplan ble det fremmet et forslag om å styrke nynorskopplæringen i grunnskolen. «Vi laga difor ein læreplan som var offensiv på nynorsken sine vegne. Dessverre vart denne offensiven tona ned av Kunnskapsdepartementet

før den siste høyringsrunden» (Furevikstrand, 2019, s. 157). Før LK20 ble vedtatt, var det flere høringsrunder og ulike læreplanutkast, og det førte til at nynorsken ble styrket på noen områder, slik som med tidlig start med nynorsk, men at nynorsk ble svekket på andre området, for eksempel ved at egen karakter i hovedmål og sidemål ble slått sammen til en felles karakter i norsk skriftlig.

Det neste nivået er den oppfattede læreplanen, som Goodlad (1979) beskriver som den oppfattelsen skoleledere, foreldre eller lærere har av den offisielle læreplanen. For én ting er den ideologien som er utgangspunktet for læreplanen, hvilke tanker om og oppfatninger av læreplanen individer får ved å se læreplanen, er noe annet. «We are very interested in ferreting out what teachers perceive the extant curriculum to be and what attitudes they have toward what they view as reality» (Goodlad, 1979, s. 62). Den oppfatningen lærerne får av læreplanen, er med på å danne innholdet i undervisningen. Lærerne har en oppfattelse av det som står fastsatt i kompetansemålene, og så er det lærerne som skal tilpasse innholdet til å passe med virkeligheten og undervisningen. «Styringsdokumentene vil ikke bare påvirke interaksjonen mellom lærerne i profesjonsfellesskapet, men inngå i interaksjonen som en aktør og bli påvirket, videreutviklet og omformet» (Støren, 2022, s. 42). Læreplanen vil deretter bli utviklet i profesjonsfellesskapet, mellom lærerne og ledelse, og omformet til å passe undervisningen ved skolen. Den er en egen aktør som blir påvirket av skolens normer og det lokale læreplanarbeidet, og dette er med på å utvikle planen slik at den blir til den oppfattede læreplanen.

Den nest siste nivået er den gjennomførte læreplanen, og den retter seg mot de som underviser, som for eksempel lærere og ansatte innenfor grunnskolen, videregående skole, voksenopplæringen og andre skoler. «What teachers perceive the curriculum of their classrooms to be and what they actually are teaching may be quite different things» (Goodlad, 1979, s. 62). Den gjennomførte læreplanen handler om hvordan læreplanen blir gjennomført i praksis, og hvordan lærerne tolker innholdet i læreplanen. Én ting er hva som står skrevet formelt i læreplanen, mens det er noe annet hvordan innholdet blir tolket og utført i klasserommet i virkeligheten. Ifølge Engelsen (2009) er læreplanen en tekst som har pluralistiske kompromissformuleringer. Den er med på å styre noe av undervisningen, men retningslinjene for undervisningen er vide og vage. Dette gir så lærerne og profesjonsfellesskapet mange tolkningsmuligheter når de skal forstå læreplanen og undervisningen i klasserommet, som fører videre til at utførelsen av læreplanen blir

forskjellig. For eksempel så er det ulike metoder lærerne kan benytte for å undervise et tema, og selv om læreplanen gir konkrete kompetansemål, så kan valg av metode avgjøre hvordan målet blir oppnådd i klasserommet. Goodlad (1979) forteller at gjennomføringen av læreplanen er det som foregår time for time og dag etter dag i klasserommet. Det er her læreplanen møter virkeligheten, og det er på dette nivået at man ser hvordan læreplanen blir oppfattet og gjennomført i klasserommet. Skolen er på dette nivået ansvarlig for at undervisningen bygger på forskning, og at læreplanen blir gjennomført i samsvar med forskningen. «I prinsippene for skolens praksis i LK20 stadfestes det at profesjonsfellesskapet har ansvar for å utvikle skolens praksis gjennom målrettede tiltak og en lærings- og delingskultur, og at arbeidet skal bygge på forskning, erfaring og etisk vurdering» (Støren, 2022, s. 49). I fagfornyelsen blir det lagt vekt på profesjonsfellesskapet sitt ansvar for at skolepraksisen skal utvikles. Skolen er ansvarlig for å videreutvikle kunnskap som allerede er skapt, for eksempel gjennom dybdelæring. I fagfornyelsen er det å utvikle kunnskap som går på læring i dybden, viktigere enn overflatekunnskap. Det handler også om å utvikle profesjonsfellesskapet og å sørge for at det kontinuerlig er i utvikling i forhold til forskning som stadig blir fornyet.

Den erfarte læreplanen er det siste nivået og handler spesielt om hvordan elever erfarer læreplanen og gjennomføringen av læreplanen. «Først og fremst tenker vi her på elevenes erfaringer med, og opplevelser av, undervisningen – dens læring og sosialisering» (Engelsen, 2009, s. 73). Det handler om hvordan elevene opplever undervisningen, klassemiljøet og læringsmiljøet, og at dette henger sammen med hvordan lærerne gjennomfører undervisningen på bakgrunn av den formelle læreplanen. Ifølge Goodlad (1979) er det vanskelig å innhente data om hvordan elever erfarer læreplanen, hva som foregår i tankene til elevene når de går på skolen, og hva de tenker om læringsmiljøet og innholdet i undervisningen. Dette nivået handler om elevene, men foreldre og deres opplevelse av læreplanen og undervisningen som elevene er en del av, er også relevant.

2.2 Nynorsk som sidemål

De grunnleggende ferdighetene å lese og skrive på norsk handler om å kunne lese og skrive på nynorsk og bokmål, men elevene har det ene som hovedmål og det andre som sidemål. I tillegg står det i opplæringsloven at nynorsk og bokmål skal være en del av ungdomstrinnet i

grunnskolen. «Dei to siste åra i grunnskolen skal elevane ha opplæring i både bokmål og nynorsk. Departementet kan gi forskrifter om fritak frå opplæring i sidemålet for elevar som får særleg språkopplæring» (Opplæringslova, 1998, § 2-5). Loven legger grunnlaget for at elevene skal få grunnleggende kunnskap og ferdigheter i sitt hovedmål, men også i sidemålet, og at dette skal skje senest i løpet av de to siste årene på ungdomsskolen. Dermed er det slik at elever som har bokmål som hovedmål, skal ha opplæring i nynorsk som sidemål og motsatt. På den andre siden har læreplanen lagt til rette for at opplæringen i sidemål skal begynne tidligere i grunnskolen. «Læreplanen for norskfaget frå 2012 vart innført med mål om å starta arbeidet med sidemål allereie i barneskulen» (Vangnes, 2019, s. 85). I tillegg kommer dette til uttrykk i læreplanen ikke bare på ungdomstrinnet, men også gjennom læreplanen for grunnskolen. «Læreplanen er tydeleg på at vi som lærarar skal undervise i sidemål tidleg, og tek dermed på alvor at opplæringa i både bokmål og nynorsk er læring av to nære, men likefullt ulike skriftspråk» (Sjøhelle & Eiksund, 2022, s. 63). Læreplanen viser til at nynorsk som sidemål skal være en del av norskundervisningen, og den legger opp til at lærere skal begynne sidemålsopplæringen tidlig. Selv om opplæringsloven og læreplanen sender litt ulike signaler om når sidemålsopplæringen skal begynne i grunnskolen, så er det fortsatt vektlagt at elevene skal få god opplæring i begge skriftspråkene.

Mange nynorskundervisninger starter med at lærerne må forklare og begrunne hvorfor elevene skal ha nynorsk som sidemål. Det er flere grunner til at elevene skal lære nynorsk som sidemål, men én grunn er at samfunnet som elevene er en del av, er omgitt av et mangfold av språk, og alt elevene gjør, er påvirket av språk og språk i bruk. Jansson (2011b) viser at mangfold er et ord som beskriver rikdommen av muligheter språk gir både for samfunnet, men også for enkeltindividet. Nynorsk og bokmål er de to offisielle skriftspråkene i Norge og er sammen med de muntlige språkene en del av det språklige mangfoldet. Et språklig mangfold gir barn og unge et stort språklig repertoar og en språklig identitet som består av mange forskjellige språk. Solheim (2009a) mener at den språklige hverdagen som barn og elever omgir seg med og bruker i samfunnet, gir varierende erfaringer og et stort språklig spillerom som de kan bruke på mange ulike måter. I og med at det språklige mangfoldet inneholder et stort spekter, med alle dialekter, språkvarianter, språkhistorien og de to skriftspråkene, er det alltid et tema som er aktuelt til enhver tid.

Elevene møter nynorsk som skriftspråk overalt, enten det er på skolen eller i massemedier og sosiale medier. Nyhetsinnslag, debatter, leserinnlegg, innlegg på sosiale medier eller reklamer

er bare noen av måtene elevene vil møte nynorsk på. «Ved å lære å lese og skrive både på nynorsk og bokmål skal elevene få tilgang til dette språklege mangfoldet, som er sentralt både i den norske språk- og kulturhistorie og i det samfunnet dei er ein del av» (Sjøhelle & Eiksund, 2022, s. 63). Bakgrunnen for at elevene skal få opplæring i nynorsk som sidemål, handler ikke bare om det historiske perspektivet og kulturhistorien til det norske språket, men også om å ha en grunnleggende kunnskap om det språklige mangfoldet i Norge. «Dette mener også Solheim (2009b), som sier at norskfaget handler om språk, litteratur, kultur, identitet, historier og tekster, og denne definisjonen for norskfaget inneholder også begge skriftspråkene i tillegg til dialekter, samisk og engelsk. Dette kommer til uttrykk i LISA-studien, som viser at lærerne velger å koble sidemålsundervisningen til språkhistorien og at lærerne bruker språkhistorien til å forklare bakgrunnen til nynorsk. (Blikstad-Bala & Roe, 2020, s. 140-141). Dette er i samsvar med teorien som viser at språkhistorien og kulturarven blir brukt til å legitimere norskfaget i grunnskolen.

2.2.1 Nynorskdidaktikk

Norskfaget handler om at elevene skal bli utdannet til å bli en del av det språklige og kulturelle samfunnet.. «I norskfaget skal barn og unge vinne innsikt i seg selv som språklige og kulturelle mennesker» (Fjørtoft, 2014, s. 15). Språk og kultur handler om alle de ulike språkene som blir brukt i Norge, både muntlig og skriftlig, og det gjelder for eksempel bokmål, nynorsk, dialekter, samisk, nabospråk og engelsk. Alle de ulike språkene blir brukt i samfunnet, og det er viktig at elevene får en forståelse av at samfunnet består av et stort mangfold av språk. Nynorskdidaktikk er en del av norskdidaktikken, men jeg mener man kan skille mellom tradisjonell og nyere nynorskdidaktikk. Fordi det tradisjonelt har vært vanlig å knytte nynorskdidaktikk til tavleundervisning og grammatikk, og at det har vært fokus på at elevene skal lære to ulike skriftspråk (Solheim, 2009b). Senere har forskere knyttet nynorskopplæringen sammen med andrespråksopplæringen, og det har blitt sett på hvordan elever jobber med å lære to skriftspråk i norskfaget, på lik linje med andrespråks innlæring (Brunstad, 2019; Vangsnes, 2019).

Innenfor norskfaget får elevene også innsikt i et rikt teksttilfang fra et historisk og kulturelt perspektiv. «Det spesielle med norskdidaktikk er ikke bare at faget du lærer noe om her, er norskfaget, men også at språk og tekst er en så viktig del av norskfaget» (Smidt, 2009, s. 14). Gjennom å bli kjent med et ulikt teksttilfang får elevene mulighet til å utvikle mange ferdigheter, som kritisk evne og uttrykksevne, og mulighet til å utvikle ordforråd slik at de

kan tolke og analysere tekstene de leser. Tekstmangfoldet viser også utviklingen av både det norske språket og det norske samfunnet gjennom tidene. Tekstene og språket gir ikke bare et her-og-nå-bilde, de viser også kulturhistorien og språkhistorien. «Faget skal bidra til å utvikle elevenes språksans, uttrykksevne og kritiske evner slik at de kan forholde seg til en lang rekke tekster, perspektiver, kontekster og uttrykksformer som er sentrale for samfunnet som omgir dem» (Fjørtoft, 2014, s. 15). Språk og tekst er dermed en viktig del av nynorskdidaktikken som skal utvikle elevene til å bli demokratiske samfunnsborgere og gi dem en mulighet til å være med på å forme, utvikle og delta i samfunnet. Ved å la elevene bli kjente med nynorske tekster kan det være med på at elevene får en forståelse for hvorfor vi har nynorsk og en respekt for at det er to skriftspråk i Norge.

2.2.2 Tradisjonell nynorskdidaktikk og holdninger

Tradisjonell nynorskdidaktikk handler om hva som har blitt vektlagt i nynorskopplæringen. «Dersom ein ber folk om å tenkje tilbake på og karakterisere undervisninga i nynorsk som sidemål, er sjansen stor for at pugging av grammatiske system og søkelys på ulovlege ord vil bli framheva» (Solheim, 2009b, s. 202). Pugging av grammatikk, bøyning, ulovlige ord og kjente nynorske ord er det som har vært en del av den tradisjonelle nynorskdidaktikken, og Askeland et al. (2020) viser også til at vanlig nynorskdidaktikkpraksis har vært opplæring i nynorsk grammatikk, og at dette også har gått igjen i læreplanene. Det synes å være vanlig at undervisningen først og fremst foregår ved at elevene arbeider med grammatikk, med fokus på spesielt ordklasser, og at dette påvirker store deler av undervisningen. Sjøhelle og Eiksund (2022) påpeker også at denne undervisningstradisjonen har stått sterkt i norskfaget, og at den til dels gjør det fortsatt. Det er læreren, sier de, som har stor innvirkning på elevene og måten vi møter denne delen av faget på. Dette viser at innholdet i den tradisjonelle sidemålsundervisningen har vært sterkt knyttet til grammatikk, og at elevene har blitt vurdert ut fra om de mestrer grammatiske strukturer innenfor sidemålsopplæringen. En av grunnene til at sidemålsundervisningen tradisjonelt har vært forbeholdt grammatikk, handler om at lærebøkene i norskfaget har inneholdt et kapittel om nynorsk og dette kapitlet har vektlagt grammatikk og formlære (Sjøhelle, 2016, s. 51). Selv om grammatikk er en grunnleggende del av opplæringen i et nytt språk, så er ikke dette den eneste metoden å lære elevene nynorsk på.

Blikstad-Balas og Roe (2020) har gjennom sin LISA-studie sett på hva som karakteriserer nynorsk som sidemål i norskfaget. I 14 av 15 klasser de observerte, ble det undervist i

formverk og vokabular. Studien viser at grammatikk fortsatt har en stor plass i sidemålsopplæringen i de klassene som ble observert. Hindenes (2017) utførte en undersøkelse for å kartlegge sidemålsundervisningen i norskfaget i grunnskolen, og målgruppen for denne spørreundersøkelsen var lærere som underviser i nynorsk som hovedmål eller sidemål i grunnskolen. Noen av funnene som er viktige for denne studien, er at det i undersøkelsen kommer frem at 7 av 10 av de som ble spurt, har egne timer der de underviser nynorsk som sidemål. 8 av 10 sier at grammatikkundervisningen er svært viktig, og at dette er med for at elevene skal føle seg trygge i nynorsk som sidemål. Noe som er svært interessant, er at lærerne trekker frem motivasjon som en utfordring med det å ha god sidemålsundervisning i nynorsk, herunder at motivasjonen elevene har, er den største utfordringen, og at dette øker med alderen på elevene. Denne undersøkelsen viser noe om hvordan sidemålsundervisningen foregår i grunnskolen, og at grammatikk fortsatt er en viktig del i sidemålsopplæringen.

Nynorsk som sidemål har tradisjonelt bestått av negative holdninger fra elever. «Om vi kaster et raskt blikk på holdningene til nynorsk som kommer til uttrykk, dreier de seg ofte om et syn på nynorsk som noe lite kult, gammeldags, og at det er et bygdespråk» (Hårstad et al., 2021, s. 16). Dette er også noe som Mæhlum (2020) poengterer: Nynorsk blir i stor grad fremstilt som gammeldags, selv om det ofte har vært preget av ironi. Lærere opplever at elever sier at nynorsk er kjedelig, og at de ikke forstår hvorfor de skal lære nynorsk som sidemål. Vibe (2005) har i et arbeidsnotat gjengitt hovedresultatene fra en holdningsundersøkelse som ble gjennomførte blant grunnkurselever i Oslo. I denne undersøkelsen ble det sett på både holdninger til nynorsk, men også hva elevene mente om sidemålsundervisningen i skolen. I undersøkelsen kommer det frem at negative holdninger til nynorsk er utbredt. «72 prosent av elevene mener at adjektivet gammeldags passer ganske godt eller svært godt på det nynorske språket» (Vibe, 2005, s. 11). Det som kommer frem i undersøkelsen henger sammen med det Mæhlum (2020) mener at elevene karakteriserer sidemålsundervisningen som gammeldags, i tillegg til at de har negative holdninger til nynorsk. Vibe (2005) viser også til at et knapt flertall mente at undervisningen var ganske god eller svært god. På den andre siden mente flertallet at det ble brukt for mye tid på nynorskundervisningen, og at dette gjaldt 60 % av elevene. Dette viser hvilke meninger og oppfatninger elever gjorde seg om sidemålsundervisningen, og at det var delte meninger blant elevene om norskundervisningen.

I undersøkelsen til Karstad fra 2015 kom det frem at elevene ikke var spesielt glade i å verken lese eller å skrive nynorsk, og dette hadde sammenheng med de negative holdningene som elevene hadde til nynorsk. Elevene mente at de ikke kunne skrive godt på nynorsk, og dette kan være en av grunnene til at elevene har dårlig holdninger på grunn av at de ikke mestrer å skrive eller lese på nynorsk. «43 % av de elevene som ikke liker nynorsk, betegner sin egen kompetanse i nynorsk som 'svært dårlig' eller 'dårlig'. Til sammenligning svarer 56% av de elevene som liker nynorsk at de skriver nynorsk 'bra' eller 'svært godt'» (Karstad, 2015, s. 52). Dette viser at elevene har ulike oppfatninger av nynorsk som sidemål, men at det faktisk kan henge sammen med at de føler at de ikke har god nok kompetanse innenfor nynorsk som sidemål.

Med tanke på at elevene har negative oppfatninger til nynorsk, kan det være slik at dette henger sammen med lærerne sine holdninger. For det er ikke bare elevene som har negative holdninger til nynorsk som sidemål, lærerne har også ulike holdninger når det kommer til nynorsk. Nordahl (2004) gjennomførte en spørreundersøkelse med lærere på ungdomstrinnet i Bærum, og flertallet mente at de var godt kvalifiserte til å undervise i nynorsk som sidemål, og at de hadde engasjerende undervisning. På den andre siden svarte over halvparten at det ikke var noen fordeler med at elevene skulle lære nynorsk, og lærerne mente at elevene ikke hadde forståelse for at nynorsk var viktig og relevant for dem. Det kommer også frem i rapporten at lærerne som deltok i undersøkelsen, syntes det var vanskelig å bruke nynorsk skriftspråk i undervisningen. «Sjølvs om ei stor del av lærarane skriv nynorsk i deler av undervisninga, svarar 60 % at dei synest det er vanskelegare å bruke nynorsk skriftspråk enn bokmål når dei underviser» (Nordal, 2004, 18). På spørsmål om lærerne mener det er en fordel at elevene skal kunne skrive på begge skriftspråkene, svarer over halvparten av lærerne nei (Nordal, 2004, s. 23). Denne undersøkelse viser at det er noen negative oppfatninger til nynorsk og at selv om lærerne mener de er kvalifiserte til å gjennomføre nynorskopplæring, så har de en oppfatning av at de ikke ser det som en fordel at elevene skal kunne bruke begge skriftspråkene. Hvis lærerne mangler gode argumenter og forståelse for at elevene skal ha ferdigheter og kunnskaper innenfor begge skriftspråkene, så kan det være vanskelig å ha en overbevisende og engasjerende undervisning (Blikstad-Balas & Roe, 2020, s. 146).

2.2.3 Nyere nynorskdidaktikk

Nyere norskdidaktikk blir i dag sett på ut fra et andrespråksperspektiv, med fokus på at den norske språksituasjonen fører til at elevene får tospråklig kompetanse gjennom opplæring i

nynorsk og bokmål. «Den norske skulen har drive toskriftspråkleg morsmålsopplæring i over 120 år, sidan 1892» (Bjørhusdal, 2019, s. 158). Dette viser til at opplæring i nynorsk og bokmål blir sett på som tospråklig morsmålsopplæring, og at dette har pågått siden 1892, da det ble vedtatt at nynorsk kunne være undervisningsspråk på lik linje med bokmål. Senere har det blitt diskutert om en person som kan bruke både nynorsk og bokmål kan betegnes som tospråklig (Eiksund, 2019, s. 31). Tospråklighet kan defineres ulikt og for å se det i sammenheng med den norske språksituasjonen, kan man forstå at kompetansen som elevene har innenfor både nynorsk og bokmål er lik tospråklighet. «Dei fleste som har norsk som morsmål, vil slik ha ein norskspråkleg kompetanse som kan karakteriserast som tospråklegheit, utvikla gjennom erfaringane med både bokmål, nynorsk og ulike talemålsvariantar» (Skjong, 2011, s. 42). Elevene møter nynorsk, bokmål og mange talemålsvarianter i hverdagen, og gjennom opplæringen i nynorsk og hovedmål tilegner elevene kompetanse innenfor begge skriftspråkene.

Det som skiller nyere nynorskdidaktikk fra tradisjonell nynorskdidaktikk, er at lærerne har begynt å bevege seg mer bort fra den tradisjonelle grammatikkundervisningen og mer mot å undervise nynorsk som en helhet. Blikstad-Balas og Roe viser i sin studie fra 2020 frem til at undervisningene som ble observert ikke bestod av ren grammatikkundervisning, men at grammatikk ble brukt som et funksjonelt metaspråk (s. 200). Det har også blitt lagt vekt på at elevene tilegner seg språk tidlig og derfor skal lærerne begynne sidemålsundervisningen tidligere i skolen. Vangsnes (2019) mener at det er en formening om at elevene ikke tilegne seg skriftsspråkene før elevene begynner på skolen. Vangsnes påpeker at barna møter skriftsspråkene tidligere, enten ved at voksne har høytlesing for elevene eller ved at de hører språk i ulike medier eller ved at de møter språk gjennom rim og regler i barnehagen eller i familien. «Borna møter norsk språk i standardisert form også før dette. Dels møter dei språka i songar og reglar, og dels gjer dei det i form av høgtlesing» (Vangsnes, 2019, s. 82). Dermed er ikke språk noe som er nytt for elevene, og det er ikke bare noe som skjer i møte med skolen og opplæringen.

2.2.3.1 Integrert sidemålsundervisning

I tillegg til nynorsk som toskriftsopplæring handler nyere nynorskdidaktikk om hvordan nynorsk blir integrert i undervisningen. «Eit språkvennleg miljø vil ikkje berre vise fram alle moglege språk, men også leggje til rette for å bruke motiverande metodar for språklæring» (Askeland et al., 2020, s. 32). Et miljø som er språkvennlig, trenger ikke bare å ha

undervisningsmetoder som inneholder grammatikkundervisning, men kan heller bruke metoder som retter søkelyset på det elevene interesserer seg for. Det kan for eksempel være sport, fritid, hobbyer eller andre emner som elevene er engasjerte i eller interesserte i å jobbe med. Ved å bruke ulike metoder som inneholder temaer som handler om det elevene er engasjerte i eller interesserer seg for, blir sidemålsundervisningen mer aktuell og språklæringen mer motiverende for elevene. Dette er noe som også Sjøhelle og Eiksund (2022) viser til: For å gi elevene et hverdagsspråk må de få en opplevelse av språket og se at språket er i bruk i mange ulike tekstarenaer. Dette gjelder ikke bare grammatikkundervisning og oppgavejobbing, men de må også få mulighet til å bli badet i språket og forstå hvordan skriftspråket er aktuelt, og hvordan det brukes i forskjellige kontekster. Språkbad er et begrep som blir definert som: «eit biletleg uttrykk for at ein utset elevar for store mengder av andrespråket, og at dei tileignar seg språket ved å leve i det, eller 'bade' i det, parallelt med at dei nyttar førstespråket sitt» (Sjøhelle, 2016, s. 62). Språkbad kan for eksempel være nyheter, avisartikler, musikk, dikt eller andre tekstsjangre og arenaer der nynorsk blir brukt som skriftspråk, og der elevene ser skriftspråket bli brukt i en annen kontekst enn i klasserommet. Nynorsk blir en integrert del av norskfaget ved at elevene blir kjent med nynorsk utenom den tradisjonelle grammatikkundervisningen og ved at de blir badet i nynorsk i faget.

Dette fører videre til spørsmål om nynorskundervisningen skal være fastsatt til en periode, eller om det skal foregå kontinuerlig gjennom norskundervisningen. Askeland et al. (2020) mener et langsiktig mål bør være at norskfaget skal bestå av at elevene driver vekselbruk med tekster mellom nynorsk og bokmål, og at dette skal være en naturlig del av undervisningen. Nynorsken skal ikke bare være en time i uka eller gå over en månedsperiode, men heller være en kontinuerlig prosess og en helhetlig del av norskundervisningen. «La elevene møte nynorsk på flest moglege arenaer i norskundervisninga» (Sjøhelle, 2020, s. 24). Ved å bruke nynorsk på andre arenaer enn i den aktuelle nynorsktimen får elevene sett språket i bruk, og de får en forståelse av at det er en naturlig del av faget og ikke bare i en periode. Aakre (2020) har i sin masteroppgave undersøkt hvordan to lærere jobber med sidemål, og funnene i denne studien viser at lærerne ønsker å integrere nynorsk i resten av norskfaget og å jobbe seg vekk fra den tradisjonelle grammatikkundervisningen, der fokuset er rettskriving og ordbøyning. Dette viser at selv om den tradisjonelle grammatikkundervisningen har hatt en stor plass i sidemålsopplæringen, så ønsker noen lærere å gå vekk fra dette og å jobbe mer med nynorsk som en helhetlig del av norskfaget. De ønsker ikke å undervise i nynorsk en time i uka eller i en periode, men heller undervise i det kontinuerlig gjennom skoleåret.

2.2.3.2 Tidlig start med sidemål

I norskundervisningen vil tidlig oppstart med språk være viktig for å kunne gi god opplæring og gode ferdigheter i et språk. «I eit språkvennleg miljø vil ein begynne tidleg med å lære språk, ikkje berre morsmålet, men også andre språk» (Askeland et al., 2020, s. 28). Dette viser at læringsmiljøet skal være et sted som er åpent for å lære flere språk eller flere varianter av et språk, slik som nynorsk skriftspråk. Jansson og Traavik (2017) har forsket på hvordan tidlig start med nynorsk på barneskolen har positive effekter for holdninger og ferdigheter innenfor sidemålet. I dette prosjektet fulgte forskerne fire bokmålsklasser med elever fra tredje til sjuende trinn. De kom frem til at tidlig start med sidemålsundervisning førte til at elevene ble gode i nynorsk på ungdomsskolen og at de fikk bedre holdninger til nynorsk som sidemål. «Lærarane sa at dei såg stor skilnad i både haldningar til og ferdigheiter i nynorsk hos dei elevane som hadde starta tidleg med skrivning og lesing på sidemålet» (Jansson & Traavik, 2017, s. 117). Tidlig start med nynorsk som sidemål er altså viktig for å skape gode elevholdninger til nynorsk, men også for å sørge for at elevene utvikler gode ferdigheter og kunnskaper gjennom grunnskolen. I LK20 er det lagt opp til at elevene skal begynne å lese på sidemål fra 2. trinn og oppover i grunnskolen (Furevikstrand, 2019, s. 157). Dette viser at tidlig oppstart med sidemål er en del av den nye læreplanen og at elevene skal få møte bokmål og nynorsk tidlig i grunnskolen.

Det å starte tidlig med sidemål er viktig og Sjøhelle og Eiksund (2022) mener at om utdanningen skal lykkes med nynorsk som sidemål, så må lærerne tematisere språket tidlig og det bør skje allerede på barnetrinnet. Det å starte med sidemålsundervisningen tidlig, kan føre til at negative holdninger og oppfatninger til nynorsk ikke får like stor plass senere i utdanningen. «Ved skolestart er barna vanlegvis kompetente språkbrukarar munnleg, og samtidig utviklar dei nettopp i denne perioden språket sterkt» (Skjong, 2011, s. 147). På den andre siden er det viktig med motivasjon og variasjon i sidemålsundervisningen for å gjøre den relevant og engasjerende for elevene. «Vi tror på variasjon og motivasjon som grunnlag for å lære nynorsk, noe som er nedfelt i læreplanen. Men det hjelper ikke å starte tidlig dersom dette bare betyr enda mer drill og pugg av regler og «gloser»» (Blikstad-Balas & Roe, 2020, s. 147). Tidlig oppstart med sidemål er med å gir elevene bedre ferdigheter og holdninger til skriftspråket, samtidig er det også viktig at undervisninga føles relevant og variert for elevene, hvis ikke så kommer man fort tilbake til det tradisjonelle nynorskdidaktikken, der grammatikk har en stor plass.

2.2.4 Nynorsk i læreplanen LK20

Læreplanmålene i LK20 legger opp til at nynorsk og bokmål skal være en helhetlig del av norskfaget i grunnskolen, de er ikke ulike emner som skal undervises hver for seg, men heller en helhetlig del av norskfaget. «Opplæringa i dei to skriftmåla skal være ein integrert del av norskfaget, og sidemålet vert ikkje sett på som delemne eller kompetansemål i seg sjølv» (Brunstad, 2019, s. 136). Fagfornyelsen har lagt opp til at nynorsk og bokmål skal være en likestilt del av faget og ikke to forskjellige emner som elevene skal gjennom i løpet av ungdomsskolen. Blikstad-Balas og Roe (2020) mener at det er et problem med fagfornyelsen, fordi den legger opp til at det ikke skal være noen vurdering av den skriftlige delen av sidemålet før i 10. klasse. Karakteren i sidemål er i løpet av 8. trinn og 9. trinn slått sammen med karakteren i hovedmål, og dermed får ikke elevene en egen karakter i sidemål før på 10. trinn. «I 10. klasse skal det rett nok framleis vere tre karakterar i norsk, men i 8. og 9. klasse skal det setjast ein karakter i skriftleg og ein karakter i munnleg» (Furevikstrand, 2019, s. 160). Denne endringen ble innført i LK20, og det kan stilles spørsmål ved om dette gjør at nynorskundervisningen blir mindre prioritert i norskfaget på ungdomstrinnet, eller om det fortsatt vil bli gjennomført sidemålsundervisning i 8. og 9. klasse. Uansett så inneholder læreplanen ulike læreplanmål som alle skoler skal bidra til at elevene når, og de ulike målene er ikke valgfrie for skolene. Skolen skal følge læreplanen og karakteren i sidemål må ses som en helhet i vurderingspraksisen i norskfaget.

Den nye læreplanen LK20 legger opp til at elevene skal ha en utvikling i lesing og skriving i løpet av grunnskolen. «Den nye læreplanen uttrykkjer ein progresjon i skriveopplæringa. Teiknsetjing, morfologi og ortografi er formelle sider ved skriving som vert vektlagde i grunnskolen, og målet er at elevane skal meistre det etter 10. trinn» (Furevikstrand, 2019, s. 158). Selv om opplæringsloven viser til at sidemålsundervisningen ikke skal begynne før de to siste årene i grunnskolen, legger læreplanen opp til at elevene skal begynne med å lese bokmål og nynorsk fra 2. trinn og oppover i grunnskolen. I læreplanen er det lagt opp til at elevene skal ha ei skriveopplæring i sidemål, og at de skal mestre skriving på 10. trinn. I tillegg er det også lagt opp til en utvikling i leseopplæringen, der elevene skal kunne tilegne seg ferdigheter og kunnskaper innen sitt hovedmål og sidemål i norskfaget. «I den nye læreplanen er lesemåla kopla til kjerneelementet *Tekst i kontekst*. Læreplanen skisserer her ein progresjon der eleven skal kunne lytte, lese og reflektere over skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk» (Furevikstrand, 2019, s. 157). Lesing er dermed koblet til tekster som er

relevante, og tekstene skal skape refleksjon og læring, både med tekster på bokmål og nynorsk

3. Metode

3.1 Valg av metode

Valg av metode henger sammen med hvilke data man samler inn, og hvilket svar man får på den valgte problemstillingen, og er derfor en viktig del av enhver masteroppgave. «Valg av metode henger nært sammen med problemstillinga di» (Neteland, 2020, s. 51). En mye brukt metode for å studere sidemålsundervisning og læreplantolkninger er kvalitativ metode. (Nessimo, 2019; Aakre, 2020). Kvalitativ metode egner seg til å innhente data om menneskelige erfaringer, mens kvantitativ metode egner seg til å innhente data som viser til tall og antall på noe, for eksempel hvor mange som benytter nynorsk som hovedmål i grunnskolene i Norge. «Det kvalitative forskningsintervjuet søker kvalitativ kunnskap uttrykt i normalt språk. Målet er ikke kvantifisering. Intervjuet sikter mot nyanserte beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall» (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 47). Kvalitativ metode handler ikke om å se på tall og hvor mange ganger noe forekommer i virkeligheten, men om hvordan det foregår, og hvilke ord som blir brukt til å beskrive virkeligheten. Ved bruk av kvalitativ metode får man mulighet til å undersøke informanters profesjonelle meninger, tanker, valg av metoder og intensjoner.

Når man skal velge metode, er det viktig å velge en som henger nært sammen med problemstillingen, og som kan brukes til å gi et svar på den valgte problemstillingen. Neteland (2020) viser til begrepet innsamlingsmetode, som handler om hvordan man går frem for å samle inn data. Hvordan man velger å anvende metoden, har også stor betydning for om dataene man samler inn, er mulige å bruke for å svare på problemstillingen. Når man skal velge en metode, er det viktig å se på hvilke spørsmål man ønsker å stille, og hva man ønsker å få svar på. Valg av spørsmål er avgjørende for hvilke svar man får, og hvilken retning prosjektet og forskningen tar underveis i prosessen. I utarbeidelsen av studien begynte jeg å se på hvilken metode som passet til problemstillingen, og jeg så på hva jeg ønsket å finne ut av: Når sidemålsundervisningen starter i grunnskolen, og hvilke metoder lærerne benytter seg av for å undervise i nynorsk som sidemål. Dette var med på å styre retningen på studien, valg av metode og datainnsamlingen.

En egnet måte å studere dette på er ved å bruke kvalitativ metode som forskningsmetode. «Kvalitativ forskning kan gi oss overbevisende beskrivelser av den kvalitative menneskelige

verden, og det kvalitative intervjuet kan tilføre velfundert kunnskap om vår samtalevirkelighet» (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 69). Kvalitativ metode ble valgt tidlig, og det var med på å legge grunnlaget for hvilke data jeg kom til å samle inn underveis i prosjektet. Ved å velge denne metoden ville jeg samle inn data om menneskelige erfaringer og menneskelige refleksjoner. Jeg hadde tidlig i prosessen tanker om hvordan sidemålsundervisningen foregikk i skolen, basert på egne erfaringer fra grunnskolen. Etter å ha jobbet med tidligere forskning og teori forsto jeg at det er stor forskjell på undervisningen fra lærer til lærer, og at det ikke er en fastsatt praksis rundt undervisningen. Dette førte til at tankene jeg hadde i starten, ble endret, og jeg måtte tenke nytt og annerledes under utformingen av intervjuguiden og i arbeidet med datainnsamlingen. For selv om man går inn i forskningen med et mål om å finne et svar på den valgte problemstillingen, er det ikke sikkert at svarene samsvarer med det man tror i begynnelsen, og det kan påvirke datainnsamlingen, slik som jeg fikk erfare underveis i utformingen av prosjektet.

3.2 Intervju som kvalitativ metode

For å innhente data og studere problemstillingen, var det hensiktsmessig å bruke intervju som metode. «Et intervju er en velegna metode hvis du vil finne ut noe om menneskelig erfaring, eller hvis du vil få tak i noens refleksjoner, kunnskaper og holdninger til et tema» (Neteland, 2020, s. 51). Fordelen ved å bruke intervju som metode i denne studien er at den var best egnet til å svare på problemstillingen, fordi gjennom å intervjuere lærere fikk jeg mulighet til å få lærernes meninger og didaktiske perspektiver på nynorskdidaktikk og LK20 og samtidig få vite noe om hvordan sidemålsundervisningen foregår på trinnet gjennom lærernes perspektiver. I tillegg er intervju en metode som egner seg til å fange opp holdninger og gir rom for å fange opp nyanserte svar, fordi gjennom informantenes meninger og tanker som kommer til uttrykk i intervjuet er det også mulig å se hvordan informantene reagerer på et spørsmål. Det gir også mulighet til å se hvordan lærerne svarer på et spørsmål, for eksempel i de tre intervjuene så viste noen av informantene hvordan elevene reagerer når de skal ha sidemålsundervisning ved å bruke stemmen og gjenta hva elevene sa i møte med nynorsk. Dette var en reaksjon som ble fanget opp, på grunn av intervjuet som metode. Ulempen ved bruk av intervju som kvalitativ metode i denne studien, er at den ikke gir et resultat som kan benyttes til å generalisere og at jeg får bare høre hva som foregår i praksis

gjennom lærernes refleksjoner. Det gir ikke noen mulighet til å finne ut av om det lærerne forteller faktisk foregår i praksis. På den andre siden så var denne metoden best egnet i denne studien, fordi intervjuet ga mulighet til å gå i dybden på temaet og til å forske på nynorsk på et mindre område.

Med problemstillingen min ønsket jeg å studere hva lærerne ved de ulike trinnene i grunnskolen fortalte om sin sidemålsundervisning, og hvilke erfaringer de hadde med nynorsk som sidemål, med utgangspunkt i deres bakgrunn og kunnskap. Brinkmann og Kvale (2015) skriver at formålet med et kvalitativt forskningsintervju er å kunne forstå og hente frem intervjupersonens eget perspektiv på dagliglivet og hverdagen. Intervju som metode ble valgt for å undersøke informantenes erfaringer fra klasserommet og for å innhente informantenes tanker rundt valg av metode og ulike perspektiver på nynorsk som sidemål. «I et kvalitativt forskningsintervju produseres kunnskap sosialt, det vil si gjennom interaksjon mellom intervjuer og intervjupersoner» (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 83). Kunnskapen som blir produsert i intervjuet, blir til i en sosial sammenheng, og dermed er det viktig at den som intervjuer, har god kunnskap om temaet og har lest seg godt opp på forhånd. På den måten kan den som intervjuer, komme med gode oppfølgingsspørsmål underveis og få frem informantene sine kunnskaper og erfaringer om temaet. I denne studiem har informantene blitt valgt ut fordi de er lærere, og dermed er det en forventning om at de har en eller annen form for kunnskap knyttet til nynorsk som sidemål.

I gjennomførelsen oppstår det en form for utveksling av kunnskap og dette skjer i sammenheng med situasjonen som utspiller seg gjennom intervjuet. «Forskingsintervjuet er en interpersonlig situasjon, en samtale mellom to parter om et emne av felles interesser» (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 156). Samtalen mellom meg som forsker og informanten var på bakgrunn av at de profesjonelle lærerne innehar en erfaring som jeg ønsket å studere. I forskningsintervjuet oppsto en situasjon som innebar en utveksling av kunnskap fra informanten og til meg som forsker. Som jeg tidligere har understreket gir intervju som metode et innblikk i hverdagen som profesjonell lærer og tankene de ulike lærerne har rundt bruk av ulike metoder og hvordan de begrunner valg av metode i sidemålsundervisningen. For eksempel hvorfor lærerne velger å ha søkelys på nynorsk grammatikk eller hvor ofte de velger å undervise nynorsk som sidemål, foregår det i perioder eller er det en kontinuerlig prosess gjennom skoleåret. Det er her i samtalen og i gjennomgangen av intervju spørsmålene, at kunnskapen oppstår og blir en del av intervjuet.

3.2.1 Intervjubasert kunnskap

I det følgende vil jeg vise hvordan kunnskap kommer til uttrykk i intervjuene. Brinkmann og Kvale (2015) mener det er mulig å trekke frem sju trekk som karakteriserer kunnskapen som oppnås ved et forskningsintervju. I denne metodedelen har jeg valgt å konsentrere meg om fem av trekkene, som er produsert kunnskap, relasjonell kunnskap, samtalebasert kunnskap, kontekstuell kunnskap og språklig kunnskap. Jeg har valgt å fokusere på disse fem trekkene, fordi de er relevante for denne studien, og disse fem trekkene kan finnes igjen i datainnsamlingen og intervjuene. De trekkene som jeg har trukket frem, er kunnskap som har kommet til uttrykk i intervjuene og er interessante å se på for å grunngi valg av metode og at intervju er best egnet som metode til denne studien.

Det at kunnskap blir produsert, handler om at kunnskapen blir til som en del av det sosiale samspillet som oppstår mellom intervjuer og den som blir intervjuet. «Den resulterende kunnskapen er ikke bare noe som blir funnet, gravd frem eller gitt, men noe som skapes aktivt gjennom spørsmål og svar» (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 77). Kunnskapen blir skapt i samspillet mellom informant og intervjuer, og er noe som blir produsert der og da. Den blir produsert som følge av de spørsmålene som intervjuer stiller, og de svarene som informanten gir. Dette fører oss videre til neste trekk, som handler om relasjonell kunnskap. Brinkmann og Kvale (2015) viser til at forskningsintervjuet skaper nye relasjoner med et formål om å produsere kunnskap som handler om den menneskelige situasjonen. Kunnskapen blir til i relasjonen mellom informant og intervjuer, og forskeren kan fokusere på kunnskapen som blir produsert i samspillet og i rommet som oppstår i intervjuet. Ved å se dette i sammenheng med gjennomføringen av intervjuene, ble det først og fremst produsert kunnskap mellom meg som forsker og informantene og at dette oppstod i det jeg stilte spørsmålene og som de tre lærerne svarte på. For selv om hadde lest meg opp på teori og forskning på feltet, så fikk jeg også innsikt i hvordan lærerne velger å gjøre sidemålsundervisningen og hvordan de begrunner sine valg. Denne kunnskapen ble produsert som følge av samspillet i intervjuet og at det var en sosial interaksjon mellom forsker og intervjuer, i og med at jeg møtte informantene på skolene hvor de jobber. Ved at vi hadde en god relasjon og hyggelig samtale før intervjuene, så ga det meg mulighet til å innhente data fra informantene som handlet om den menneskelige praksisen som lærerne er en del av. Samspillet mellom meg og informanten skapte et grunnlag for at de kunne fortelle sine meninger om sidemålsundervisningen og trekke frem sine tolkninger og erfaringer om læreplanen. Det er viktig å vite at informantenes meninger er først

og fremst med utgangspunkt i rollen som profesjonell lærer, men når jeg skal innhente denne informasjonen så er det avhengig av at det er en god relasjon mellom forsker og informant.

Kunnskap som samtale, handler om at kunnskapen blir til i samtalen som oppstår mellom forsker og informant. «Kvalitative intervjuer har mulighet for å produsere beskrivelser og fortellinger om hverdagsopplevelser, så vel som den epistemiske kunnskapen som begrunnes diskursivt i en samtale» (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 77). Gjennom samtalen som oppstår, får forskeren mulighet til å innhente data som tar utgangspunkt i lærernes erfaringer fra hverdagen eller opplevelser fra læreryrket. I intervjuene for denne studien, ble spørsmålene stilt ut fra intervjuguiden, men i samtalen kunne jeg som forsker komme med oppfølgingsspørsmål til svaret som informanten kom med. På den måten ble samtalen som oppstod mellom meg og informanten, til en arena som ga informanten mulighet til å uttrykke sin kunnskap og samtidig dele den.

Det neste som Brinkmann og Kvale (2015) trekker frem, er kontekstuell kunnskap, som forstås som kunnskap som er en del av menneskets liv. For eksempel kan intervjuet bli gjennomført på skolen der informanten jobber. For informanten skjer intervjuet som en del av konteksten og den hverdagen som informanten er en del av. Dermed blir kunnskapen relatert til informantens kontekst, og for informanten vil det være naturlig å dele erfaringer og delta i intervjuet på skolen som de jobber ved.

Språklig kunnskap handler om at «språket er intervjuprosessen verktøy, og det intervjuproduktet som kommer ut av det, er språklig form av muntlige utsagn» (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 77). Kunnskapen blir til i språket, spesielt når det muntlige språket blir transkribert om til tekst. Kunnskapen kommer da til uttrykk i teksten. Etter at intervjuene ble gjennomført, ble de fortløpende transkribert og omgjort til tekst, som senere ble kodet om til analysen (jf. 3.7 transkribering). I denne overgangen ble kunnskapen omgjort til et skriftlig språk som ble brukt til å analyseres. På den måten kom kunnskapen bedre til uttrykk skriftlig, og kunnskapen som informantene ga, ble kodet om og brukt i analysen. Slik fungerer kunnskap som et språk, kunnskapen er ikke noe som bare foregår i samspillet og oppstår i relasjonen mellom forsker og informanten, den kommer også til uttrykk i språket.

3.2.2 Utformingen av intervjuguiden

En intervjuguide kan struktureres på to forskjellige måter. Ifølge Neteland (2020) kan intervjuguiden være strukturert, der spørsmålene kommer i en bestemt rekkefølge, eller den kan være ustrukturert, og da er spørsmålene skrevet ned, men de kommer ikke i en bestemt

rekkefølge. Intervjuguiden i denne studien er utformet ut fra et strukturert oppsett, der spørsmålene først er om informanten sin bakgrunn og deretter har fokus på informantenes trinn og hvordan sidemålsundervisningen foregår i deres klasse. Til slutt er det spørsmål om læreplanen, informantenes egne meninger om innholdet i læreplanen og hvordan de mener at nynorsk kommer til uttrykk. Denne utformingen av intervjuet er valgt for å kunne ha et strukturert intervju og for å kunne hente inn data som kunne være relevante for problemstillingen og temaet for masteroppgaven. I dette prosjektet fungerte dette fordi det gjorde intervjuet først og fremst strukturert, og intervjuet ble styrt gjennom spørsmål som var interessante å få svar på. Mange av spørsmålene i intervjuguiden henger tett sammen og er naturlige å stille etter hverandre. Dette ville ikke ha kommet frem i et ustrukturert intervju, og ulempen ville vært at intervjuet ble rotete, og at svarene ville vært mindre samsvarende og gått mindre inn i hverandre. Ulempen med et strukturert intervju er at informantene blir styrt, og at rekkefølgen svarene kommer i, blir mindre naturlig, men for at jeg skulle få svar på de temaene som er viktige for problemstillingen, var et strukturert intervju mest egnet til denne studien.

3.3 Valg av informanter

Informantene til masteroppgaven har blitt valgt ut på bakgrunn av temaet og problemstillingen, med utgangspunkt i at de jobber på en skole som har nynorsk som sidemål. Til dette prosjektet ble tre informanter intervjuet, og informantene er norsklærere som arbeider i grunnskolen, og som underviser på enten mellomtrinnet eller ungdomstrinnet. Jeg sendte en forespørsel til rektoren ved de ulike skolene, som så informerte aktuelle informanter. I forespørselen var informasjonsskrivet vedlagt, slik at de som var interesserte i å delta eller ønsket mer informasjon om prosjektet, kunne lese gjennom skrivet på forhånd. Deretter kontaktet jeg de som ønsket å delta, og de fikk tilsendt intervjuguiden på forhånd. Dette gjorde jeg for å forsøke å få flere informanter til å delta i undersøkelsen. Det førte ikke til at flere ønsket å stille opp, men de tre som valgte å stille opp, fikk mulighet til å forberede seg på forhånd og sørge for at situasjonen ikke ville være skremmende for dem. Forespørslene ble sendt til skoler som ligger i Innlandet, og det var bare noen få skoler og rektorer som ga tilbakemelding.

Innhenting av informanter ble litt vanskeligere enn forventet, da jeg ikke fikk noen respons fra en del aktuelle skoler. Jeg sendte ut en formell e-post til omtrent tjue ulike skoler, og det kom bare tilbakemelding fra sju skoler om at de hadde sendt informasjonen videre. Det ble en

utfordring å finne informanter, da det ikke kom noen tilbakemelding på at det var lærere som ønsket å delta, og blant de sju skolene som svarte, var det bare tre informanter fra ulike skoler som ønsket å stille. Dette førte til at jeg måtte endre problemstilling og at det ble tre informanter istedenfor seks informanter, som først var planen. På den andre siden svarte de tre informantene godt, og de ga et innblikk i hvordan de underviser i nynorsk som sidemål både på sitt trinn, men også hvordan de gjør det på andre trinn de har erfaring fra. De tre informantene jobber på enten barneskolen eller ungdomsskolen, og dette mener jeg ga et godt datagrunnlag til å til å kunne reflektere og komme med didaktiske perspektiver knyttet til problemstillingen.

Den første informanten kaller jeg for Kristin og jobber til daglig på 7. trinn ved en liten barneskole. Hun har jobbet på barneskole, men har mest erfaring fra mellomtrinnet. Kristin har undervist i norsk siden hun ble utdannet for 19 år siden, og hovedmålet hennes er bokmål, men hun har tidligere gått på en videregående skole der nynorsk var hovedmålet, så informanten viser til at hun har litt erfaring med nynorsk. Informanten vurderer sin egen kompetanse til god, men forteller at nynorsk ikke blir brukt veldig mye i hverdagen. Samtidig sier hun at hun er litt rusten når det gjelder noen grammatiske regler, men mener at hun skal klare seg på et vis med nynorskundervisning.

Informanten for 8. trinn kaller jeg for Solveig og hun jobber ved en ungdomsskole. Ungdomsskolen har tidligere hatt nynorsk som hovedmål, men dette ble endret for omtrent fem år siden til bokmål som hovedmål. Informanten har nynorsk som hovedmål selv og har undervist i norskfaget siden hun var ferdig utdannet for 23 år siden. Informanten vurderer sin kompetanse i nynorsk til å være ganske høy og begrunner dette med at hun selv er nynorskbruker, men at hun til tider må sjekke opp noen ord og ulike bøyninger som hun er usikker på.

Informanten for 10. trinn kaller jeg for Marthe og jobber ved en barne- og ungdomsskole. Hun jobber på 8. til 10. trinn, der hun følger elevene som kontaktlærer, men for øyeblikket er hun kontaktlærer for 10. trinn, og derfor er hun bare informant for dette trinnet til denne masteroppgaven. Marthe har jobbet på skolen siden 2017 og har undervist i norskfaget siden da. Hovedmålet er bokmål, og hun vurderer sin egen kompetanse i nynorsk til ganske god og forteller at hun liker nynorsk godt. Denne skolen har en historie med nynorsk som hovedmål, men nå er det bokmål som er skolemålet.

3.4 Innsamling av data

Innsamling av data foregikk gjennom bruk av intervju og lydopptak. Neteland (2020) mener at det å ta i bruk opptaksutstyr i et intervju ikke bare gjør det lettere å gjengi hva som kommer til uttrykk i intervjuet, men det styrker også etterprøvbareheten. Intervjuene ble gjennomført ved å ta lydopptak, og deretter transkribert og så ble det gjort et utvalg fra alle intervjuene for å vise til funnene fra innsamlingen. Etter at intervjuene var ferdige, ble lydopptakene, som ble gjort gjennom appen Diktafon, lastet opp til OneDrive, som er et personlig nettbasert lagringssystem for filer, og der de lå trygt lagret på min personlige profil.. Lydopptakene på den eksterne telefonen ble slettet fortløpende. Dette ble gjort for å sikre informantenes personvern, og for at de skulle forbli anonyme.

Etter at jeg hadde fått kontakt med informantene, fikk disse tilsendt informasjonsskjema og samtykkeskjema på e-post. Samtykkeskjemaene ble underskrevet på møtene der intervjuene ble gjennomført, slik at jeg fikk et skriftlig samtykke på at de hadde lest informasjonsskrivet og forstått formålet med prosjektet. De hadde også mulighet til å stille spørsmål, og jeg ga også muntlig informasjon før intervjuene om bruk av lydopptak og formålet med lydopptakene. Informasjonen om studien og gjennomføringen av intervjuene sto skrevet i informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet som informantene ble tilsendt på forhånd. På den måten forsto informantene hva prosjektet skulle handle om, og de hadde muligheter til å stille eventuelle spørsmål før intervjuet.

3.5 Transkripsjon

Transkripsjonen er blitt gjennomført ved å skrive av mer eller mindre ordrett fra lydopptakene, det eneste som er utelatt, er tenkelyder og pauser som ble gjort underveis i intervjuet. Dette er ord som jeg har valgt å ikke skrive ned, fordi de ikke var viktige for analysen. I transkripsjonen har jeg valgt å utelate stedsnavn og dialektord som ble brukt av informantene. Dette valget tok jeg fordi jeg ville at intervjuene skulle være så anonyme som mulig og i informasjonsskrivet og i samtalen med informantene fortalte jeg tydelig at det bare var trinnet de jobbet på som ville bli nevnt i masteroppgaven. Derfor har jeg valgt å utelate dialektord, og når de har henvist til andre skoler i området rundt den aktuelle skolen de jobbet på, har dette blitt endret til «den andre skolen i området» eller at elevene kommer fra en annen skole i området.

Transkripsjonen av de tre intervjuene, som samlet var omtrent en time med opptak, 9000 ord og 26 sider med data. Etter transkriberingen av lydopptakene satte jeg meg ned og kodet om dataene for å finne frem til data som var relevante for de ulike underdelene i resultatet, og for å se hvordan de tre informantene svarte på de ulike emnene. Jeg har valgt å lage kategorier som tar utgangspunkt i det som gikk igjen i transkripsjonen. De fem kategoriene er oppstart med sidemål, sidemålsundervisning, undervisningsmetoder, læreplan og refleksjon, og disse kategoriene ble brukt til å kode transkripsjonen og få en oversikt over funnene. Det jeg har fokusert på, er sidemålsundervisningen og læreplan, og i tillegg er det en introduksjon som gir informasjon om bakgrunnen til informantene og hvilken kunnskap de ulike informantene har om nynorsk som sidemål, og hvilke ferdigheter de har som norsklærere i grunnskolen. Da jeg jobbet med å transkribere intervjuene, brukte jeg én dag på hvert intervju, og jeg jobbet nøye og lenge med hvert intervju. Selv om opptakene bare var på omtrent 20 minutter, tok det lang tid å skrive ned ordrett det som ble sagt i intervjuene, og jeg valgte å ta to minutter om gangen slik at det ikke skulle bli mange feil underveis. På den måten var det lettere å konsentrere seg bit for bit om opptakene, og jeg brukte god tid på hvert opptak. Det tok også litt tid å finne en taktikk og god måte å skrive ned opptakene på, og de måtte skrives av ord for ord, da det ikke var noe som gjorde det automatisk. Jeg gjorde noen forsøk med å bruke diktatfunksjonen i Word, men på grunn av dialektinnslag var det ikke mulig.

3.6 Personvern

Intervjuene ble gjennomført ved å ta lydopptak underveis i intervjuet. Dette fører til at det ligger et etisk ansvar når det gjelder behandlingen av disse opplysningene og personvernet til informantene. Brinkmann og Kvale (2015) viser til at informert samtykke betyr at forskningsdeltakerne bli informert om formålet og hovedtrekkene med undersøkelsene, slik at man som forsker blir sikret at informantene som deltar i prosjekter gjør dette frivillig. I dette prosjektet og alle forskningsprosjekt er det viktig å ta vare på de som deltar og sørge for at de er informerte om hvilke rettigheter de har i deltakelsen, slik som for eksempel at de kan trekke seg fra prosjektet. Av personvern hensyn valgte jeg å bruke UiOs Nettskjema og Diktafon, som er en mobilapp som brukes til å ta opp lyd, til å samle inn data. Dette ble deretter sendt til et digitalt skjema, der lydfilene ble lagret. Denne metoden ble også valgt for at det skulle være enklere å hente inn informasjonen og gjengi den på en riktig måte. Ved å transkribere lydopptakene ville det bli riktigere gjengivelse av intervjuene enn om jeg skulle sitte og skrive

underveis og deretter transkribere det. Det jeg var redd for da, ville være at noe av informasjonen skulle gå tapt underveis i transkriberingen, og at mine egne tolkninger ville bli brukt i gjengivelsen av intervjuene. Diktafonappen ble også benyttet på en ekstern telefon uten SIM-kort, og opptakene på denne telefonen ble slettet fortløpende, da lydopptakene hadde blitt lastet opp i Nettskjema.

Ved å bruke Diktafon og Nettskjema som verktøy i intervjuene, ble også informantene og dataene som ble innhentet anonymisert i oppgaven. Dette ble gjort med den hensikt at informantene skulle kunne fortelle sine profesjonelle og personlige meninger om temaet, uten å være redd for at de skulle bli gjenkjent i prosjektet. Dette gir meg som forsker et etisk ansvar, fordi jeg må sørge for at informantene føler seg trygge på at personvernreglene blir fulgt underveis og etter at prosjektet er ferdig. Jeg har derfor meldt prosjektet til Sikt, som tidligere het NSD. Prosjektet er blitt godkjent av Sikt, og informantene skal være trygge på at opplysningene de gir, blir anonymisert, og at personvernet blir fulgt i henhold til reglene som Sikt har satt for prosjektet. Det foreligger fortsatt et etisk ansvar for hvordan opplysningene blir behandlet når prosjektet er slutt. Lydopptak og transkripsjoner som er gjort underveis i prosjektet, vil bli slettet fortløpende når prosjektet er gjennomført. Denne informasjonen om prosjektet og om informantenes rettigheter står det om i informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet som informantene fikk tilsendt før gjennomføringen av intervjuene.

3.7 Etikk

I denne studien har det vært noen utfordringer underveis med å finne informanter som ønsket å stille til intervju. Dette førte til noen etiske spørsmål knyttet til temaet og problemstillingen. Mitt formål med dette prosjektet har vært å innhente kunnskap om fagfeltet, men også å få et innblikk i hvordan temaet kommer til uttrykk i praksis og i virkeligheten. Formålet handler også om å forstå hvordan praksis enger sammen med teorien, og hva jeg selv kan lære av dette i min egen fremtid som lærer.

Et etisk spørsmål til denne studien, er at det kan være ubehagelig eller vanskelig å snakke om nynorsk som sidemål. Dette er fordi nynorsk er et tema kan vekke sterke følelser og engasjement for noen. Samtidig er det et tema som ofte blir debattert fra flere ulike ståsteder i samfunnet (Slettemark, 2006; Nordeide, 2022). Dette kan føre til at det for mange er ubehagelig å skulle snakke om og fortelle om sine meninger og tanker om temaet. Den

formelle læreplanen legger føringer for at elevene skal få opplæring i både nynorsk og bokmål, dermed er det forventet at lærerne skal undervise i begge skriftspråkene. Dermed kan det være noen lærere som har en egen oppfatning til nynorsk, som også gjør at de velger å gjennomføre sidemålsundervisningen, for selv om lærerne har personlige oppfatninger, så skal de være profesjonelle å gjennomføre det læreplanen legger opp til. Dette gjorde at det var veldig viktig å fremheve i e-postene, informasjonsskrivet og før intervjuene at jeg var mest opptatt av hvordan nynorskdidaktikken og sidemålsundervisningen foregår i klasserommene, og ikke hvilke synspunkter og personlige meninger informantene hadde fra før av.

Et annet perspektiv som henger sammen med holdninger er at dette er et tema som er knyttet til politiske holdninger og har en tendens til å være under debatt. I og med at intervju i denne studien blir benyttet som metode til å innhente informasjon fra informanter, er det greit å vite om dette. Informantene er først og fremst lærere, men de er også personer som kan ha en personlig oppfatning av eller en politisk mening om nynorsk. Dermed er dette noe som kan komme til uttrykk i svarene som informantene gir til de ulike spørsmålene i intervjuet, og dette kan være med på å påvirke prosjektet og datagrunnlaget til analysen.

På bakgrunn av de påstanden, er det viktig at jeg som forsker viser hensyn og er forståelsesfull under intervjuet, og at oppfølgingsspørsmålene som blir stilt underveis, er åpne og inviterer til at informanten kan komme med egne erfaringer og tanker, uten at jeg som forsker leder informanten på noen måte. Samtidig skal ikke oppfølgingsspørsmålene være angripende eller direkte, slik at informanten ikke skal føle at meningene som de uttrykket blir angrepet, men heller oppleve at alle svarene blir ansett som viktige, uansett hvilken mening informanten har om nynorsk. Dette ble gjort ved å stille spørsmål som var åpne, og som ga informanten mulighet til å komme med egne refleksjoner og meninger med utgangspunkt i informantens profesjonelle bakgrunn. Disse tankene og denne bakgrunnen har altså ført til noen etiske spørsmål om temaet og kanskje en forklaring på hvorfor ikke flere ønsket å stille opp til intervju. På den andre siden er ikke dette problemer som er veldig store, men det er viktig å kjenne til dem og forstå at selv om nynorsk egentlig ikke virker som et vanskelig tema, så kan det være ulike etiske problemstillinger som reiser seg når det gjelder prosjektet.

3.8 Pålitelighet

I dette prosjektet har jeg valgt å bruke kvalitativt forskningsintervju som metode til å undersøke temaet og finne en konklusjon på problemstillingen. Dette ble valgt med

utgangspunkt i at jeg ønsket å få kvalitative data som kunne gi muligheter til å reflektere rundt problemstillingen. Om denne metoden er mer velegnet enn for eksempel kvantitativ metode, kan diskuteres, men hvis jeg hadde valgt å benytte spørreskjema som metode, ville jeg ikke fått mulighet til å hente inn lærernes profesjonelle og personlige oppfatninger og refleksjoner rundt sidemålsundervisningen. Ved å benytte kvalitativ metode blir innsamlingen og dataene mer personlige, siden jeg har hatt fysiske intervjuer med personene og har kunnet stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet. Et spørreskjema med tall og statistikk hadde ikke gitt meg mulighet til dette på samme måte som gjennom et intervju.

Et annet perspektiv er mitt eget syn på nynorsk. Først og fremst vil jeg påpeke at jeg i prosjektet har prøvd å innta en rolle som forsker, og at mine oppfatninger til nynorsk ikke skal påvirke resultatene og analysen. Dette har jeg valgt å ta med for å vise at jeg har reflektert over dette i studien og i forbindelse med hvordan dette kan påvirke tolkningen av datainnsamlingen og analysen. Det er også et perspektiv som er med og påvirker påliteligheten til prosjektet, og derfor er det viktig at man som forsker er klar over dette perspektivet.

Ifølge Brinkmann og Kvale (2015) handler reliabilitet om forskningsresultatets troverdighet og om resultatet kan reproduseres av andre forskere og på andre tidspunkt. Dette har å gjøre med om informantene vil gi samme informasjon og kunnskap til andre forskere på et senere tidspunkt, eller om det som kommer til uttrykk av kunnskaper, erfaringer og informasjon, bare er forbeholdt den som gjennomfører intervjuene. «Intervju som metode har ikke høy reliabilitet, hvis man forstår reliabilitet som at det samme resultatet skal kunne gjenskapes av deg eller en annen forsker» (Neteland, 2020, s. 65). Det er ikke mulig å kunne gjenskape et intervju, vil ikke svarene bli akkurat de samme fra intervju til intervju. Informantene kan endre svarene fordi de avhenger av konteksten, hvilken relasjon de har til forskeren, og flere eksterne faktorer rundt intervjuet. Det er transkriberingen som blir analysert og kategorisert i koder, sammen med sitatene i resultatet, som gjør at det blir etterprøvbart. I tillegg gir de direkte sitatene i resultatet en pålitelighet, fordi de viser konkret hva datainnsamlingen forteller og hvordan de har blitt transkribert.

4. Resultat

I dette kapitlet vil jeg presentere funnene fra intervjuene, og vise hva de tre lærerne forteller om sin sidemålsundervisning på trinnet. Jeg har valgt å fokusere på hvordan lærere forteller at sidemålsundervisningen foregår i grunnskolen, og dette kan være utfordrende å studere fordi det varierer fra lærer til lærer og fra skole til skole. Noen lærere har også mer fokus på nynorsk som sidemål gjennom året enn det andre har. I dette kapitlet vil jeg vise hva de tre lærerne forteller om sin sidemålsundervisning, og hvilke oppfatninger om og tolkninger de har av læreplanen. Funnene som er presentert i dette kapitlet, gir ikke en representativ oversikt, men viser hvilke valg disse tre informantene gjør i sin undervisning i løpet av skoleåret i de forskjellige trinnene som de jobber på.

Dette kapitlet er strukturert ved å presentere funnene fra de tre lærerne hver for seg etter trinn. I den første delen blir funnene fra intervjuet med Kristin fra 7. trinn presentert, deretter er det Solveig fra 8. trinn, og til slutt kommer Marthe fra 10. trinn. Jeg har valgt å presentere informantene hver for seg, fordi det ble mest ryddig og ga en mer strukturert oversikt over hva de tre forteller fra sine trinn. Jeg har tatt utgangspunkt i fem underkapitler som jeg har valgt på bakgrunn av funnene. Underkapitlene er laget på bakgrunn av at jeg har kategorisert funnene, før jeg har laget et underkapittel som beskriver funnene og viser til spørsmålet fra intervjuguiden. I dette kapitlet er det de samme underkapitlene for hver informant, men dette er for å ha en oversikt over tema og for å ha en sammenheng mellom funnene til hver informant. Jeg har også valgt å ha med direkte sitater, fordi jeg mener at det er interessant å lese hva informantene forteller direkte, enn at jeg skal gjenfortelle det som blir fortalt.

Dermed er det mest fokus på direkte sitater og noen kommentarer mellom sitatene.

Dette kapitlet henger nært sammen med analysen i kapittel 5, og mange av perspektivene og argumentene fra informantene vil bli drøftet og diskutert i analysen. Dermed blir ikke perspektiver fra informantene drøftet eller lagt vekt på i dette kapitlet, men jeg henviser noen av de til analysen og drøfting i kapittel fem.

4.1 Kristin, 7. trinn

4.1.1 Oppstart av sidemål

Kristin jobber til daglig på 7. trinn og underviser i norsk. Hun har i tillegg erfaring fra mellomtrinnet, der hun har undervist 5. trinn til 7. trinn. De første spørsmålene i intervjuguiden tar utgangspunkt i når sidemålsundervisningen begynner på mellomtrinnet, med perspektiver fra 5. trinn og 7. trinn, i og med at Kristin underviser på mellomtrinnet.

A: Begynner dere med sidemålsundervisning i løpet av 7. trinn?

K: Ja, vi gjør det. Som sagt så jobber jeg mest på mellomtrinnet, og vi begynner med nynorske tekster litt sporadisk og litt tilfeldig, litt ut ifra tekstvalget, fordi at jeg tenker at det er fornuftig. At de lærer seg at det er to skriftspråk i Norge, og at de får kjenne litt på å lese nynorsk. For det er litt forskjell på å lese nynorsk og bokmål, spesielt hvis du leser høyt. Det å bli vant med de mest kjente nynorske ordene, tenker jeg er lurt, så at de begynner litt i det små med dikt og tekster av forskjellige typer, da. Det er nok mest skjønnlitterære tekster som er på nynorsk, da.

Kristin begrunner sidemålsundervisningen med at det er viktig at elevene kjenner til at det er bokmål og nynorsk. Hun velger å begynne med tekster på nynorsk, men sier at tekstutvalget ikke er systematisk.

A: Foregår sidemålsundervisninga bare i 7. klasse, eller begynner du tidligere med sidemål?

K: Jeg har som sagt mest mellomtrinnet, og da har vi starta litt i det små på ... med litt nynorske tekster på 5. trinn, og så da er det mest å lese tekster det har gått i, og så har det nok økt på litt etter hvert etter som de blir eldre og mer klar for det. Tekstutvalget som elevene jobber med, er skjønnlitteratur og spesielt dikt.

Kristin forteller at hun begynner med sidemålsundervisningen på mellomtrinnet, og at hun begynner med nynorske tekster, som elevene får litt tilfeldig. I tillegg trekker hun frem at elevene skal bli kjent med noen kjente nynorske ord, og dette kan for eksempel være ord som *eg*, *ikkje* eller spørreord. Tekstmaterialet som elevene jobber med i nynorsksammenheng, er skjønnlitteratur.

4.1.1.1 Når mener informanten at sidemålsundervisningen i grunnskolen skal starte?

Når det gjelder oppstart med sidemål, er det interessant å høre hva informantene mener om når sidemålsundervisningen skal starte i grunnskolen. Kristin mener at elevene ikke skal begynne med nynorsk før de går i 6. klasse eller 7. klasse, og at sidemål ikke skal bli vektlagt for mye før elevene går på mellomtrinnet.

A: Hvis du tenker sånn generelt i grunnskolen, når tenker du at de bør begynne med nynorsk og sidemålsundervisning?

K: Sånn ideelt sett så tenker jeg at du kan ikke vektlegge det for mye før de er oppi, helt på tampen av 6. litt og nest 7. For jeg tror ikke de er klare for det, fordi det er noe med det jeg sa i sted, at det i forhold til at det er en del elever som strever med lesing, en del elever som strever med skriving, og jeg har ikke sett noen forskning på det, men etter å ha jobbet noen år i skolen så har jeg jo ... ser jeg at hvis du strever litt med lesing og skriving, og så får du nynorske tekster, så forverrer problematikken seg, og det tror jeg ikke er bra for opplevelsen man har. Så derfor tenker jeg at det er viktig å være klar over det og kunne forstå det enkelt, men skal ikke på en måte ødelegge gnisten og motivasjonen med det for tidlig, de må være klare for det. Så kanskje heller gi litt mer nynorske tekster som en utfordring til elever som er litt sterkere i faget, og kanskje tone litt ned på de som strever litt mer.

Hun begrunner meningen sin med at noen elever strever med lesing og skriving, og derfor bør ikke sidemålsundervisningen starte tidligere i barneskolen. I tillegg viser hun til at nynorsk kan ødelegge motivasjonen til elevene, og da er det bedre å vente med nynorsk til elevene er på slutten av mellomtrinnet. Dette motivasjonsperspektivet som Kristin uttrykker, vil jeg diskutere i analysen.

4.1.2 Sidemålsundervisningen

Sidemålsundervisningen handler om hvordan læreren legitimerer undervisningen på trinnet. Undervisningen kan bli lagt opp som en helhetlig norskundervisning, der den følger norskfaget kontinuerlig gjennom skoleåret, eller den kan legges opp ut fra ulike perioder. Kristin forteller at hun har en årsplan, og i den er nynorsk lagt til en periode i løpet av skoleåret.

A: Hvor ofte underviser du nynorsk som sidemål i norskfaget?

K: Som regel så har vi hatt årsplaner der vi har lagt det i perioder, der vi på en måte har nynorsk som et litt overordnet tema. De tekstene som blir gitt igjennom året, de blir gitt i leselekser.

A: Foregår det i norskfaget?

K: Ja. Innad i norskfaget, men hatt en bolk der vi har kanskje mer fokus på det med nynorsk og samisk språk og slike ting.

A: Legger du opp sidemålsundervisninga i en periode, eller foregår det kontinuerlig i norskfaget?

K: Det har nok vært mest periodeundervisning som vi har gjort. Og da har det på en måte vært mer ... sett mer på grammatikk og litt enkle regler ... spørreord, for eksempel. Vi har sett mest på dem, da, ellers i den nynorskperioden.

I 7. klasse underviser Kristin nynorsk i en periode, og da har det vært lagt vekt på grammatikk og enkle regler, slik som for eksempel hovedtrekkene for substantiv eller verb. Kristin bruker denne perioden til å jobbe med grunnleggende grammatikk, og i tillegg har hun også fokus på samisk språk i samme periode. Dette perspektivet med nynorsk og samisk er interessant, men Kristin kommenterte ikke dette videre, og dermed er det utfordrende å diskutere dette videre. På den andre siden virker det som at nynorsk er et overordnet tema, samtidig som det er fokus på språklig mangfold i denne perioden.

Med utgangspunkt i sidemålsundervisningen fikk Kristin spørsmål om hva hun mener det viktigste elevene skal lære i sidemålsopplæringen, er.

K: Tenker litt historien bak at vi har to skriftspråk. Det at 25 % av offentlige publikasjoner skal være på nynorsk, at de er klar over dette. At det er på en måte bestemt i landet, og så er det det å lese og klare å forstå nynorske tekster, forstå ... Det er en del på nyhetene, og så er det en del nynorske innslag, så jeg tenker at det er jo en del av det å forstå den norske kulturen og det norske språket, både dialekter og nynorsk. Og at det er på en måte en hel pakke som jeg tenker de må ha en grunnforståelse for.

Kristin trekker frem historien og kulturen som det viktigste elevene skal lære om nynorsk, og at elevene skal få en forståelse av at nynorsk er et språk som er aktuelt og brukes i hverdagen både i nyheter, i aviser og på sosiale medier.

A: På hvilken måte mener du sidemålsundervisninga er relevant for elevene?

K: Jeg tenker at den er relevant at de er kjent med på barneskolen, for som jeg sier det med historikken, og at det er lovbestemt at vi skal ha de to skriftspråkene i Norge, så tenker jeg at det er viktig og relevant for dem, og at de har lært det. For de vil komme borti etter som de blir voksne, og så vil de komme borti en del offentlige papirer som står på nynorsk, og da er det viktig at de behersker det, da.

Hun trekker frem at elevene vil møte på nynorsk i hverdagen, og at det er et aktuelt tema, både med tanke på det kulturelle som hun har trukket frem noen ganger, og det med at det er en del av språksamfunnet med tanke på offentlige dokumenter og formelle situasjoner. Derfor er det relevant at elevene skal ha sidemålsundervisning i grunnskolen, for at de skal bli kjent med nynorsk, og at de skal kunne bruke nynorsk når de blir eldre og skal delta i samfunnet. Dette fører videre til at det er interessant å høre hva Kristin legger mest vekt på i sidemålsundervisningen.

A: Hva legger du mest vekt på når du underviser nynorsk som sidemål?

K: Jeg tenker på barneskolen, eller mellomtrinnet, så tenker jeg at å forstå nynorsk, forstå nynorsktekster, tenker jeg er viktigere enn å lese og skrive, da, fordi de er ikke helt der enda at de er helt stødige i rettskriving. Selv om de går på 7., de flinkeste er jo klart at de er ganske flinke. Men tenker at det å forstå nynorsktekster, det tenker jeg er mest viktig, da, og forstå ord og forskjeller. Og kanskje det å være klar over at vi har de to skriftspråkene i Norge, og historien bak, da.

Kristin mener at det viktigste for elevene er at de skal forstå nynorsk og nynorsktekster, og at forståelse er viktigere enn å kunne skrive nynorsk. Kristin begrunner det med at elevene ikke er gode i rettskriving, og at ikke alle elevene behersker å skrive nynorsk i 7., og dermed er det viktigere å jobbe med å forstå nynorsk og å kunne lese nynorske tekster.

4.1.2. Undervisningsmetoder

Sidemålsundervisningen handler ikke bare om tid og hvor ofte sidemål blir undervist i løpet av et skoleår, det handler også om innholdet i sidemålsundervisningen og hvilke metoder og ulike temaer, slik som grammatikk og lesing, som blir vektlagt i sidemålsundervisningen. Kristin fikk spørsmål om de bruker andre undervisningsmetoder i sidemålsundervisningen enn i hovedmålsopplæringen. Kristin forteller at hun ikke gjør noen store variasjoner fra den ordinære undervisningen, men at hun har hovedvekt på å ha variert undervisning.

K: Har ikke gjort noe annerledes der enn i ordinær undervisning. Prøver å ha variert, men tror det å lese tekster og bli kjent med ord og begreper på nynorsk er viktig, det å (...) lese tekster og lytte. Og så ha forskjellige typer, hvis du tenker undervisningsmetoder i forhold til stasjonsarbeid og slike ting òg, da. Det er nok det som har vært mest gjort.

Kristin forteller at hun forsøker å ha undervisning som er variert, med fokus på det å både lese ulike tekster og bli kjent med nynorske ord og begreper. Stasjonsarbeid er også en undervisningsmetode som Kristin bruker i norskfaget. Med bakgrunn i at Kristin har fokus på grammatikk i nynorskperioden, og at grammatikk tradisjonelt har hatt en stor plass i sidemålsundervisningen, fikk Kristin spørsmål om hvordan hun vektlegger grammatikk i sidemålsundervisningen.

K: Det har ikke vært vektlagt veldig mye. Det har vært vektlagt mest bøyning av verb, substantiv og spørreord. Det er det vi vektlegger mest, fordi jeg ser at mange har nok med å lære seg bøyingsregler og grammatikken på bokmål, og da kan det forvirre noen at de plutselig har noen andre endinger på nynorsk. Men at de har vært igjennom det og hørt om det, tenker jeg er viktig. Forstå ord.

Kristin forteller at hun vektlegger grammatikk veldig lite på 7. trinn, men at de har hatt mest fokus på verb, substantiv og spørreord. Hun mener at grammatikken i hovedmål er det viktigste for elevene å lære, fordi det å ha både grammatikkundervisning i hovedmålet og i sidemålet, kan forvirre noen av elevene og gjøre det vanskeligere å lære grammatikk i hovedmål.

I tillegg til grammatikk er også lesing og skriving en del av norskfaget, og jeg ønsket å vite hvordan Kristin vektlegger skriving og lesing i sidemålsundervisningen. Spørsmålet hun fikk, var: På hvilket trinn tenker du at eleven skal starte med lesing og skriving på sidemålet? Med utgangspunkt i dette svarte Kristin ut fra 7. trinn og la vekt på om elevene på trinnet hadde skrevet mye på sidemål.

K: De har ikke skrevet mye. Det tror jeg ikke vi har hatt tradisjon for her på denne skolen. Det er enkle ting, kanskje, mest at de leser tekster og oversetter til bokmål eller oversetter til nynorsk. De enkleste orda, de som skiller seg mest ut, de høyfrekvente orda. De lærer seg noen slike ... ellers så tror jeg ikke de har skrevet noen lengre tekster her på nynorsk. Det har vært mer å leke seg med språket, vil jeg si, enn å formulere seg så veldig skriftlig.

Det å skrive i sidemålsundervisningen har ikke vært mye vektlagt på mellomtrinnet der Kristin har undervist. Tidligere har Kristin fortalt at det er mer fokus på lesing av nynorsktekster, og at elevene har hatt leselekser med tekster på nynorsk.

A: Hvilke tekster pleier dere å bruke i nynorsk?

K: Mest skjønnlitterære tekster. Nå er jo en del av dem kommet i nye norsk bøker, så det er det vi har brukt mest av. Og dikt, da, det er litt morsomt for dem. Noen unger synes det er morsomt å lese nynorske tekster.

Hun har hatt mer fokus på lesing og grammatikk i sidemålsundervisningen, og det har vært lite fokus på skriving av nynorsktekster på mellomtrinnet.

4.1.4 Læreplanen

I og med at det hadde blitt innført ny læreplan, LK20, ville jeg vite om Kristin mener at sidemålsundervisningen på mellomtrinnet har blitt endret. Kristin trekker frem at nynorsken har blitt mer nedtonet i den nye læreplanen, og forklarer det slik.

K: Jeg gikk inn på gammel læreplan for å se litt. Det jeg så på en måte slik kjapt, det er å prøve ut skriving på sidemål, det er noe som har vært likt hele tida, egentlig. Og så er det kanskje litt mer med språk og identiteten, ikke så spesifikt på nynorsk kanskje lenger, føler kanskje det er litt nedtona, slik jeg tolket målene. Men litt mer at det mangfoldige språket som vi har med dialekter og slike ting, hvis vi kan kalle det et mangfold, at det er mer fokus på det, og at det er vår kultur og identitet og det er språket i Norge, at det prates språkvarianter. Og så litt om de nabospråkene og samiske språk og slike ting. Så føler kanskje at det er bitte litt nedtona, i hvert fall for mellomtrinnet. Nå har jeg ikke sett på de ulike på småskoletrinnet, men ellers så føler jeg at det er litt å leke seg med språket som kanskje går igjen, det med å lukte litt på nynorsken.

Kristin forteller først at hun gikk inn på læreplanen dagen før intervjuet for å kunne se om hun så noen endringer. Det hun trekker frem, er at det som er likt mellom den gamle og den nye læreplanen, er at elevene skal prøve ut skriving på sidemål. Hun mener at nynorsk har blitt mer nedtonet i den nye læreplanen, og at det ikke er kompetansemål som går spesifikt på nynorsken. På den andre siden mener hun at læreplanen har mer fokus på det språklige mangfoldet og identitet, og at det er mer fokus på ulike språkvarianter enn nynorsk spesifikt.

A: Hvordan har innholdet i sidemålsundervisninga blitt etter at LK20 ble innført?

K: Jeg føler at lesing av tekster på ulike sjangre. Det er på en måte likt vektlagt slik jeg tolker målene. Før så sto det eksperimenter med skriving. Nå står det prøve ut, tenker kanskje at det ligger noe i de begrepene, at det var større krav til nynorsk tidligere enn nå. Så derfor så opplever jeg at det er litt mindre vektlagt. Og så det å sammenligne språk, talemålet er mer vektlagt i forhold til forskjeller, da, og identiteten, som jeg sa litt om på forrige spørsmål. Som jeg så uten at jeg dykket veldig inn i det, men det var en slik umiddelbar tanke.

Kristin mener at sidemålsundervisningen har blitt mer nedtona, og viser her til at verbet eksperimenterer har blitt endret til å prøve ut, og hun mener at det tidligere var mer rettet mot nynorsken. I tillegg trekker hun frem at sammenlikning av språk, dialekter og språklige variasjoner er blitt mer av innholdet i læreplanen enn bare nynorsk som tema.

Kristin fikk spørsmål om hun følte seg oppdatert på nyere forskning og litteratur om nynorskdidaktikk. På dette svarte hun nei og at dette ikke var noe som hadde vært i fokus i løpet av de 19 årene hun hadde jobbet som norsklærer.

K: Nei, det må jeg være ærlig på at det er jeg ikke. Nei ... nei, det er ikke noe vi har vært kurset i eller hatt fokus på i det hele tatt her. For det som det har gått på her når vi har jobba med læreplan, er mer tverrfaglighet og dybdelæring og de overordnede begrepene, de tverrfaglighetene.

Kristin forteller at kursene og de faglige gjennomgangene hun har fått, har vært om fagfornyelsen og dybdelæring.

K: Ikke noe på nynorsk. Og det har ikke jeg hatt noe ... det har ikke vært noe påfyll eller kursing på de årene som jeg har jobbet som lærer. Nå har jeg jobbet i 19,5 år her, men har ikke fått noe ... nynorsk har dessverre ikke blitt vektlagt. Det er mulig det kanskje er litt i forhold til at kommunen er en bokmålskommune.

Kristin forteller at hun ikke har fått tilbud om kurs eller fagmøter med fokus på nyere forskning om nynorskdidaktikk på de årene hun har jobbet som lærer. Hun har heller ikke lest seg opp eller selv oppdatert seg på forskning om nynorskdidaktikk. Dette kommer jeg tilbake til i analysen til slutt i kapittel 5.1 om den formelle, den oppfattede og den gjennomførte læreplanen.

4.1.5 Refleksjoner

Kristin, som er lærer på 7. trinn, valgte å reflektere rundt elever som strever med lesing og skriving, og om det er riktig å gjøre norskfaget vanskeligere for elevene med sidemål i tillegg til hovedmål. «Og så vet vi at språk gir jo et mangfold, og det å beherske flere språk er jo viktig. Samtidig så ser jeg jo det i praksis at det med nynorsken gjør det jo noen ganger vanskeligere for dem» (Kristin, 7. trinn). Hun forteller også at det er viktig at alle elever behersker nynorsk. Videre sier hun at hun mener at den skriftlige delen av nynorsk må skyves over på ungdomsskolen eller til videregående nivå i større grad. Hun mener at det å lese tekster og forstå er viktigere for elevene på barneskolen, og at den skriftlige delen av sidemålsundervisningen kan utsettes til ungdomsskolen.

K: Slik at de sikrer at grammatikken er på plass herifra. Eller så ser jeg at i nye norskbøker som er bokmålsbøker, så er det jo ganske mange nynorske tekster, og det tenker jeg er en grei måte å få det litt mer inn som naturlig. At det er tekster du leser på nynorsk, og det vil du møte i hverdagen som voksne også. At det er kanskje fornuftig at det er slik, enn at det blir liksom at nå har vi nynorsk. At det blir en mer naturlig del, fordi det er det som er hverdagen for oss som ikke skriver nynorsk. Vi må lære å håndtere det.

Kristin trekker frem at nynorsk bør bli en mer naturlig del av norskundervisningen, siden det er hverdagen for dem som ikke bruker nynorsk. Dette perspektivet vil bli diskutert i analysen under kapittel 5.1.1 refleksjon.

4.2 Solveig, 8. trinn

4.2.1 Oppstart av sidemål

På ungdomstrinnet forteller Solveig at de tidligere begynte med sidemålsundervisningen i første termin, altså på høsten, men at de nå venter med nynorsk til andre termin på våren. I tillegg har skolen som Solveig jobber på, et spesielt opplegg for bruk av nynorsk som sidemål i undervisningen.

S: Når de kommer hit i 8., så har de fleste ikke vært borti noe særlig med sidemål eller nynorsk, da, så vi velger å vente med det til andre termin, da. For at vi ikke skal begynne med noe som er for vanskelig, da, men vi er en skole som har hatt både nynorsk- og bokmålslever, så slik sett så har vi litt spesielt opplegg. (...) siden vi har både nynorsk- og bokmålslever fra barneskolen, fordi de kommer fra to forskjellige skoler før. Så har vi kjørt slike niukers bolker

der alle lærere må skrive på nynorsk de første ni ukene, så må de skrive på bokmål i neste. Vi har liksom fire perioder der vi skriver på bokmål eller nynorsk hele året, fordi at vi har hatt nynorskelever og bokmålelever, og da tenker jeg at det blir en del av sidemålsundervisningen at de hele tiden får sett språket i bruk. Både på tavla, på ukeplaner og alle oppgaver som blir delt ut. Så halve året så skal vi egentlig skrive på nynorsk. Men jeg er veldig usikker på hvor flinke alle er til å gjøre det, fordi jeg tror at de lærerne som bruker bokmål og har det som hovedmål, er ... gruer seg litt og synes det er litt tungt og kjedelig, så det er nok helst vi som er norsklærere som gjør det. Men det vil i alle fall si at de ser språket i bruk, da, gjennom hele året, egentlig.

Solveig forteller at skolen hun jobber på, har en praksis med å bruke nynorsk og bokmål i ni ukers bolker, der lærerne bruker nynorsk som undervisningsspråk i ni uker og i neste periode bokmål. Dette veksler lærerne på kontinuerlig gjennom skoleåret, og det er lagt opp til at alle lærerne skal bruke denne praksisen i undervisningen. På denne skolen blir nynorsk brukt som skriftspråk i de aller fleste fagene, og elevene får ikke bare kjennskap til nynorsk som skriftspråk i norskfaget, men også i de andre undervisningsfagene i de ni ukers periodene der nynorsk blir brukt som hovedskriftspråk i undervisningstimene. Solveig forteller at skolen har valgt å bruke denne praksisen fordi det kommer elever fra ulike barneskoler, der noen av barneskolene har nynorsk som hovedmål. Når det gjelder sidemålsundervisningen på trinnet, har de sidemålsopplæring, men det blir ikke undervist i før på våren i andre termin, fordi noen av elevene som begynner på ungdomsskolen, ikke har hatt sidemålsundervisning tidligere. Fordi de ikke skal begynne med noe som er vanskelig, velger Solveig å vente med nynorskundervisningen til våren i 8. klasse. Dette argumentet blir diskutert i underkapittel 5.3.3 om oppstart med sidemål.

4.2.1.1 Når mener informanten at elevene skal begynne med sidemålsopplæring?

Solveig mener at sidemålsopplæringen kan starte allerede på småtrinnet, i 1. klasse, og læreren skal ha fokus på å bruke språket og la elevene få høre språket bli brukt i norskfaget, for eksempel gjennom høytlesing.

S: Jeg tenker at de kan, allerede fra de går i 1. klasse, bli lest for på nynorsk, slik at de får hørt språket i bruk. Det er ikke noen grunn til å vente med det, tenker jeg.

Solveig mener at elevene kan bli lest høyt for på nynorsk, og gjennom å bruke nynorske tekster i norskfaget, får elevene både hørt nynorsk og sett at det er i bruk, uten at det er forbeholdt en egen nynorsktime i norskfaget.

Hun mener at elevene allerede i barneskolen og 1. klasse kan begynne å få opplæring i nynorsk som sidemål, og at dette kan foregå gjennom bruk av nynorske tekster.

4.2.2 Sidemålsundervisningen

Solveig viser til at hun pleier å legge sidemålsundervisningen til perioder der hun jobber intensivt med nynorsk.

S: Som regel så har man lett for å legge nynorsk til perioder, og slik ... altså at man jobber intensivt med det en periode. Men slik utover nå har jeg tenkt at jeg skal ha en slik månedsperiode, kanskje, der vi jobber intensivt med det. Både med språkhistorie og grammatikk, litt slik bredt.

I disse periodene har Solveig fokus på grammatikk og språkhistorie. Hun har tidligere jobbet med nynorsk i ulike perioder, men forteller at hun skal begynne å jobbe med nynorsk i en måned.

På spørsmål om hun opplever at elevene har tidligere erfaring med nynorsk som sidemål, svarer hun at opplevelsen er at elevene har veldig lite erfaring fra barneskolen med sidemål.

S: Egentlig fryktelig lite. Men det er aldri godt å vite, for de sier jo «dette har jeg aldri hørt om» eller «aldri hatt», sier de. Og det er ikke alltid det er helt sant det, da, det de sier. Det virker ikke som de har hatt mye, altså. Så de er ganske blanke, tror jeg, når de kommer hit.

Selv om det er utfordrende å vite hva elevene har hatt av nynorsk tidligere, mener hun at elevene har lite erfaring med nynorsk, og at de begynner med blanke ark når de begynner i 8. klasse. Sidemålsundervisningen på trinnet foregår i en periode av norskfaget, og hun setter av tid til å jobbe med nynorsk i en periode.

I perioden med nynorsk vektlegger Solveig temaet språkhistorie i sidemålsundervisningen.

S: Men pleier alltid å starte med språkhistorie, for at de skal skjønne hvorfor vi har nynorsk og bokmål i Norge, da. For at for mange elever er det uforståelig hvorfor vi skal lære nynorsk, ja. Så det er greit at de får det bakteppet, og at de får bakgrunnskunnskapen om det. Ja, og så er det jo litt slik at nynorsk er litt slik et veldig poetisk språk, så det er veldig fint å bruke dikt og

sangtekster og slikt som utgangspunkt òg, og ikke slike lange tekster. Så det bruker jeg også litt tid på. Og at de skriver korte tekster, ikke ... ja. Og så som jeg sa, sammenligne nynorsk og bokmål og dialekt, da. Og så låner vi ofte bok på nynorsk, slik at de får øvd seg på å lese.

Solveig mener at det er viktig at elevene kjenner til språkhistorien, og at de har bakgrunnskunnskap nok til å kunne forstå hvorfor de skal lære nynorsk. Hun forteller også at nynorsk er et poetisk språk, og at hun bruker skjønnlitteratur og sangtekster i undervisningen. På spørsmål om hva Solveig legger vekt på i sidemålsundervisningen, mener Solveig at elevene skal få en forståelse av at vi har to skriftspråk i Norge, og ha en respekt for at nynorsk er en del av samfunnet.

S: Det å få forståelse for at vi har to skriftspråk eller målformer i Norge, og få respekt for at vi har det, er kanskje det viktigste. Og kunne forstå det og kunne uttrykke seg forståelig, da, uten at det bør være perfekt nynorsk. Men å kunne forstå nynorske tekster og kunne uttrykke seg forståelig. Og så må en prøve å få dem til å forstå at det fortsatt er nødvendig å kunne to målformer i Norge. Fordi det er mange jobber som fortsatt krever at du kan begge.

På spørsmål om hun mener sidemålsundervisningen er relevant for elevene, trekker Solveig frem nynorsk i det offentlige og nynorsk som en del av historien og kulturarven.

S: Det er jo fortsatt en del jobber som krever at du skal ha ... kunne begge målformene. Og det er jo en del av vår kulturarv og historie, så tenker det er viktig. Men å få elevene til å forstå det, det er vanskelig. Så jeg tenkte at når du sa det er relevant for eleven, så tror jeg det er litt slik vanskelig for oss å få dem til å føle at det er relevant. Men det er jo òg en viktig jobb å gjøre, for at de skal være positive og føle motivasjon til å jobbe med det. Så det er jo som jeg sa, en av de tingene som jeg starter med å forklare dem, hvorfor skal dere lære nynorsk. Og så er det ikke alle som fortsatt synes at det er et poeng, da. For kulturarv, det ... de er ikke så modne og skjønner ikke at det er så viktig. Det er litt vanskelig å se så langt fram til at man skal få seg jobb, liksom, at «men jeg skal jo bli bilmekaniker, så jeg trenger ikke nynorsk», så ja ... jeg ser jo den. Så det er ikke så lett å overbevise dem om at dette her er nyttig.

Solveig forteller at hun starter sidemålsundervisningen med å forklare hvorfor elevene skal lære nynorsk, og at hun begrunner dette med den norske språkhistorien, kulturarven og at nynorsk er en del av det offentlige samfunnet og veldig aktuelt både i jobbsammenheng, men også at det er nedfelt i lovverket og læreplanen.

4.2.3 Undervisningsmetoder

Solveig er opptatt av utforskning i sidemålsundervisningen og det å se på ulikheter og likheter mellom bokmål og nynorsk, men også se det i sammenheng med elevenes talemål. I tillegg er samtale om språk og språklig mangfold en av undervisningsmetodene.

S: Og så blir det litt slik samtale mye rundt språkforskjeller og utvikle metaspråk ... eller språk om språket, da, og samtale rundt grammatikk, hva kan vi si om dette ordet her? Jo, det er et substantiv. Ja, sånn som bøyingsformer og slik, slik at de blir vant med å få et fagspråk om grammatikk eller faguttrykk. Og så blir det både å lese og skrive, for å bruke språket. Og så må vi nå innom litt grammatikk, da, det er lett for at sidemålsundervisninga blir mye grammatikk. Jeg prøver å ikke gå i fella å bruke for mye tid på det, fordi at det blir ofte kjedelig. Så når jeg har grammatikkøving, så prøver jeg liksom å ... at det skal bli litt morsomt, så vi har stafett og litt slik substantivstafett og litt slik for å piffe det litt opp. Og så har vi laget grammatikkspill, som er et brettspill, da, gruppearbeid òg. Prøver å gjøre sidemålsundervisninga variert og jobbe bredt, og ja, for at det skal bli litt variert.

Hun forteller at hun er redd for at nynorskundervisningen skal bli kjedelig for elevene, og er opptatt av at undervisningen skal være morsom for elevene, og derfor prøver hun å ha varierte opplegg og ulike undervisningsmetoder.

Med utgangspunkt i det Solveig forteller om grammatikk var det interessant å høre hvordan hun vektlegger grammatikk i undervisningen.

S: Men det har nok vært kanskje vel mye vekt på grammatikk før, fordi man vil at de skal skrive rett. Men kjenner det etter hvert, at jeg ikke er så opptatt av det nå, slik som jeg var. Men lite grann må det være. Men kanskje 50/50 med det og andre ting. Så ... og så tenker jeg at det er litt slik ... vi jobber ikke så mye med grammatikk i bokmål. Jeg tenker at det å bruke nynorskundervisninga til å få litt mer fagbegrep og få inn dette med bøyingsformer. Det er kanskje ikke så dumt, da, men jeg ser at det kan bli for mye fokus på det.

Solveig mener at sidemålsundervisningen skal bestå av halvparten med grammatikk og halvparten med annet innhold. Hun forteller at hun er opptatt av at undervisningen skal være variert, og at den skal være litt morsom for elevene. Dermed har hun sidemålsundervisning med brettspill, gruppearbeid, stafett og ulike aktiviteter for at det ikke skal bli for kjedelig for elevene.

I og med at Solveig har fokus på grammatikk i undervisningen, var det interessant å finne ut av når hun mener lesing og skriving skal begynne i grunnskolen.

S: Jeg tenker kanskje mellomtrinnet, først lesing, og så kanskje skriving etter hvert. Fordi når de går i 5., så har de fortsatt ganske mye å lære på hovedmålet sitt i skriving. Så er liksom ... tenker kanskje at skriving kommer etter lesing, da. Kanskje lesing i 5. og skriving i 6. og 7., for eksempel. Men på mellomtrinnet tror jeg de bør begynne så smått. Og så trenger de ikke skrive så lange tekster, da, så går jo an å prøve seg litt.

Solveig mener at elevene kan begynne med lesing på mellomtrinnet og da kanskje 5. trinn, men at skriving heller skal utsettes til elevene begynner i 7. klasse. Dette begrunner hun med at elevene fortsatt har en del å lære om grammatikk og regler på hovedmålet sitt, og derfor bør de vente med skriving til slutten av mellomtrinnet.

4.2.4 Læreplan

Solveig trekker frem underveisvurderingen som en endring i fagfornyelsen. Hun sier at underveisvurderinger har blitt borte på 8. trinn, og at elevene ikke får karakter i sidemål før på 10. trinn.

S: Det er jo på en måte på godt og vondt. På godt med det at vi syns det har vært stressende å skulle gi karakter i både sidemål, hovedmål og muntlig i norsk, da, både 1. termin og 2. termin. Så det har liksom gjort at presset på å ha mange vurderinger i løpet av en termin har vært ganske stor, da. Og så kan det òg selvsagt falle andre veien, at man blir så avslappet til det at man ikke legger noe vekt på sidemål, da. Så det er liksom det skumle med det, da, men jeg håper at det ikke blir slik.

Solveig bekymrer seg for at sidemål blir mindre fokusert på i løpet av ungdomsskolen, fordi hun er redd for at lærere legger det litt til side eller lar være å fokusere for mye på det på grunn av at det ikke er noen vurderinger i sidemål.

Solveig ble spurt om hun føler innholdet har endret seg i undervisningen hennes.

S: Nei, jeg syns egentlig ikke det. Det er bare det at vi kan gå mer i dybden, som jeg sier. Men det kan kanskje hende at ... men nå må ... at vi kanskje ikke fokuserer riktig så mye på

grammatikk kanskje, muligens. At man kan jobbe enda bredere når man går i dybden og har bedre tid.

Hun forteller at dybdelæringen er noe hun fokuserer på, og at det kanskje blir litt mindre fokus på grammatikk, men utenom det har hun ikke hatt store endringer i sidemålsundervisningen. Hun mener også at det ikke er noen stor forskjell på vektlegging av nynorsk i LK20.

S: Nei, jeg syns egentlig ikke det er noen stor forskjell, jeg. Så det er helt ok. Og at det da er, jeg liker egentlig at den der underveisvurderinga har blitt borte, for ... men med en viss redsel, som jeg sier, med at det da kanskje blir tilsidesatt mer, da. Så ... men selve kompetansemålet ligger der, og ... man skal jo ... det står jo svart på hvitt hva man skal lære, så ... det er nå egentlig greit.

Det eneste hun trekker frem her, er underveisvurderingen, men utenom det er det ikke store forandringer verken i læreplanen eller i hennes undervisning etter fagfornyelsen.

4.2.5 Refleksjoner

Til slutt forteller Solveig at hun ikke har noe å legge til, men at hun ønsker å trekke frem Nynorsksenteret sin side som eksempel på en digital side som hun bruker i sidemålsundervisningen.

S: Jeg nytter meg ofte av den her, Nynorsksenteret sin side, men det er ikke forskning og litteratur. Jeg bruker liksom den som en sånn ... ja, få noen ideer, da, til hva man kan finne på. Så det handler jo litt om didaktikk det, for så vidt. Men så ... det er jo en del fine hjelpemidler på internett, da, for å fornye seg og slikt. Men forskning kan jeg ikke si at jeg har oppdatert meg på.

Denne nynorsksiden bruker hun til å hente inspirasjon og ideer til sidemålsundervisningen, og hun viser til at denne siden også kan brukes til å fornye undervisningen. Denne nettsiden inneholder en god del om nyere forskning og litteratur, så den er relevant for spørsmålet.

4.3 Marthe, 10. trinn

4.3.1 Oppstart av sidemål

Marthe forteller at oppstarten av sidemålsundervisningen på 10. trinn begynner allerede på høsten med at de har litt repetisjon av grunnleggende grammatikk og hovedtrekk ved regler.

M: Jeg har egentlig pleid å dele opp i sånne bolker, at vi har en bitte liten del på høsten og så mye om våren. Men nå i 10. så må de ha med nynorsk karakter til jul i forhold til videregående og sånn. Og da har vi hatt bitte litt nå, da, om at de skulle repetere regler i et gruppearbeid, og så skulle de skrive ei fortelling om jul, da. Så vi har hatt litte grann nå før jul. Men da har ikke jeg stått ved tavla og repetert, for nå tenker jeg at de må være litt selvstendige selv, da.

I sidemålsundervisningen velger Marthe å ha en liten periode med nynorsk på høsten, der fokuset er på at elevene skal jobbe selvstendig med å repetere grammatikk og deretter skrive en fortelling. Denne fortellingen er som regel om noe som er aktuelt. Da intervjuet ble gjennomført, skulle elevene skrive en fortelling om jul. På våren har de en del mer nynorsk, som jeg kommer tilbake til lenger ned i resultatet.

I og med at Marthe har erfaring fra hele ungdomstrinnet, og at hun som regel følger en klasse fra 8. trinn og til 10. trinn, så var det interessant å finne ut av når hun introduserer nynorsk i løpet av de tre årene. På hvilket trinn begynner Marthe med sidemålsundervisning?

M: Nei, vi har det i 8., nå er det lenge siden jeg hadde 8., men da pleier jeg å begynne med tegneserie. Har funnet det på, er det på Skrivesenteret, da, eller er det Nyn... ja, i hvert fall en av disse som ligger ute, som er veldig bra opplegg, da. Og da driver vi og lager tegneserier på nynorsk med ... det er jo sånn ferdig pakke som jeg fant en gang, da. Og da er det med utgangspunkt i dikt, og man skal tegne ved siden av og ha med et nynorsk dikt, da. Så vi liksom starter å bake det inn med det, da.

Dette viser litt hvordan Marthe jobber med nynorsk som sidemål, og når hun begynner sidemålsopplæringen i 8. trinn, med tegneserieopplegg, og at hun starter med å la elevene bruke språket.

4.3.1.1 Når mener informanten at sidemålsundervisningen skal starte i grunnskolen?

På spørsmål om oppstart med sidemål i grunnskolen, mener Marthe at elevene kan starte med sidemål i barneskolen.

M: Jeg underviser ikke på mellomtrinnet, så jeg vet ikke når de faktisk gjør det. Men det hadde ikke gjort noe om de i hvert fall leste en del tekster på nynorsk på mellomtrinnet eller barnetrinnet òg. Det er noe med å høre det òg. Så kanskje litte grann på mellomtrinnet eller ... jeg mener at det tegneserieopplegget egentlig er for 7. klasse, men jeg er usikker på om de gjør det her.

Marthe mener at elevene kan bli lest for på nynorsk og høre språket bli brukt i undervisningen. Hun viser til tegneserieopplegget og at det kan brukes i 7. klasse.

4.3.2 Sidemålsundervisningen

Marthe forteller at hun pleier å undervise nynorsk i perioder, med én periode på høsten og én periode på våren.

M: Det blir litt for mye periode, men det drypper jo litt inn. Jeg prøver, hvis vi for eksempel har tekster vi skal lese, så prøver jeg å ha med noen nynorske tekster, uten at vi nødvendigvis jobber direkte med nynorsk, da, men at de liksom skal lese det jevnlig, da. Men det blir litt sånn at, okei, og så har vi den perioden med nynorsk, og så har vi noe annet, og så er det den perioden igjen til våren, da. Men jeg vil veldig gjerne det skal gå over litt lengre tid, og at de skal bades litt i det da, nærmest.

Sidemålsundervisningen blir gjennomført i perioder i løpet av 10. klasse, men hun prøver å bruke nynorske tekster kontinuerlig gjennom skoleåret, uten at det har noe direkte med sidemålsundervisningen å gjøre.

M: Det blir sånn bolkevis, da, som regel kanskje en liten snutt om høsten. Jeg husker ikke om det ... men mener vi har startet ganske tidlig med det på høsten med tegneserier, for det er ikke noe alvorlig, liksom, eller noe sånn. Det er bare å ... man trenger ikke drive og pugge regler så veldig. Det er bare for å introdusere det. Og så mer sånn nøyaktig regelgjennomgang og litt mer sånn, ja, at de skal begynne å skrive og prøve å bruke litt regler og slå opp ord og sånn mer om våren, da. Ja. Og i 9. og 10. har jeg hatt det litt sånn bolkevis. I 10. har jeg pleid

og hatt ei bok ... *Alle har eit sultent hjarte* og brukt den, da, og sånn da med litt forskjellig opplegg.

I løpet av de tre årene på ungdomsskolen foregår sidemålsundervisningen i perioder på høsten og våren, med ulike temaer. Marthe har nynorskundervisning med fokus på grammatikk og regler, og i 10. klasse bruker hun ei bok som elevene jobber med i sidemålsundervisningen. Med tanke på at hun jobber med repetisjon på høsten og boka på våren, var det interessant å vite hva Marthe legger mest vekt på i undervisningen.

M: Egentlig at de skal prøve å huske, liksom, de tingene jeg mente, da, med *eg* og *ikkje*. De må slå opp masse verb, og så må de passe på at de ikke har med an-be-het-else, for eksempel, da. Og at det er noen sånne ... at de kan substantivbøyning, at hvis de ... da er jeg egentlig fornøyd, hvis de er litt nøye på å slå opp ord. For da blir det ganske bra nynorsk, syns jeg. Og så at de slapper av litt med det og ikke tenker at det er så vanskelig, for det er egentlig ikke det, syns jeg, da, selv om mange sikkert syns det, ja.

Marthe forteller at hun er opptatt av at de skal prøve å huske de viktigste ordene innenfor nynorsk, slik som *eg* og *ikkje*. I tillegg skal de kunne den grunnleggende grammatikken og huske det viktigste når de jobber med å skrive nynorske tekster. I forbindelse med spørsmålet om vektlegging var det også interessant å høre hva Marthe mener er det viktigste elevene skal lære i sidemål.

M: Det er jo, for det første må de jo vite dette historiske ved det. Hvorfor vi har det. Og vi får jo hvert år spørsmålet «hvorfor har vi nynorsk», ikke sant. Og så er det jo, for det første så orker man nesten ikke ta den diskusjonen, men når du gjør det, så er det jo en grunn for det at vi har to skriftspråk. Men jeg sier at jeg syns det er et vakkert språk òg, da, og lese dikt på det eller bøker og sånn.

Hun viser til at hun diskuterer med elevene om hvorfor de skal ha nynorsk, og at hun da begrunner det med historien og grunngir hvorfor elevene skal lære nynorsk. I tillegg trekker hun frem at det er et vakkert språk, og at det er fint å lese skjønnlitteratur på nynorsk. Med tanke på diskusjonen rundt dette var det interessant å få vite om Marthe mener at sidemålsundervisningen er relevant. Hun sier at hun mener at det er relevant, men at elevene synes det er mindre relevant.

M: Jeg synes den er veldig relevant, og de selv synes det er mindre og mindre. Men jeg synes at det ... det synes jeg jo, kanskje, det er jo sånn lærersyn. Men jeg synes de i mindre og mindre grad opplever det der at hvis du må jobbe litt for noe, så kan du få veldig sånn mestringsfølelse og liksom «ah, kanskje nynorsk egentlig er måten jeg vil uttrykke meg på», for eksempel, da. Men veldig mange kommer liksom ikke dit, for «å, så kjedelig, liksom, og regler og sånn», men hvis de hadde ... hvis vi hadde fått flere litt forbi den, da tror jeg de hadde opplevd litt gleden med nynorsk, da, for det er jo mange som egentlig kanskje har det vel så naturlig som å skrive på bokmål. Og at for mange så ligger det jo nært sånn de prater.

Marthe forteller at elevene føler at sidemålsopplæringen er mindre relevant, og hun opplever at de får mestringsfølelse hvis de jobber for det, men at elevene ikke opplever mestringsfølelse, og at nynorsk egentlig ikke er så kjedelig som de tror. Ut fra dette var det interessant å høre om hun opplever at elevene har mye erfaring med nynorsk.

M: Nei, det er lite. Det er i så fall liksom tullenynorsk. Noen ganger så har jeg tullet med dem og ført opp den her spynorsk mordliste som et bilde. Jeg tror ikke de møter veldig mye nynorsk.

4.3.3 Undervisningsmetoder

Marthe trekker frem konkrete undervisningsmetoder som hun bruker i sidemålsundervisningen, og viser også til at hun prøver å begynne enkelt og pent, fordi det er en del forskjellige reaksjoner fra elevene i oppstarten med nynorskundervisning.

M: Det er veldig mange som liksom «å nynorsk, det er så vanskelig» og sånn, tror de, da. Men så sier jeg «neimen, slapp av, det er jo egentlig ganske likt bokmål», men at det er visse ting de må lære seg. Men vi begynner med den tegneserien, og så har jeg noen bøker, egentlig er det barnebøker på nynorsk som de skal lese i og finne hvilke ord som er forskjellige fra bokmål. Se på litt forskjellige tekster og sånn, og så begynner vi litt med regler etter hvert og at de må prøve å få inn en del av dem. Men jeg er ikke sånn at jeg får dem til å nipugge sterke verb, for eksempel, og sånn, men at de må slå opp ord. At de må huske på *eg* og *ikkje*, og så en del sånne regler for substantiver og sånn, da, at hvis de klarer det, så er liksom mye gjort, da. Og så at etter hvert i 9. og 10., så skriver de jo ... og så har vi skrive dager på nynorsk, da, sånn at de skriver jo hele sånne dagsopplegg og etter hvert både i ... jeg mener på våren i 8. og 9. og 10., i hvert fall 9. og 10.

Marthe forteller allerede litt om grammatikk og at hun jobber med nynorsk grammatikk gjennom ungdomsskolen. På den andre siden forteller hun at hun ikke vektlegger grammatikk veldig mye, men at hun er mer opptatt av at elevene skal skrive funksjonell nynorsk og kunne bruke nynorsk i skriveopplegg.

M: Jeg vektlegger det sikkert ganske lite, på en måte, da. Det er sikkert mange som er uenige med meg i den vurderinga, men jeg tenker at jeg vil at de skal skrive funksjonell nynorsk. At de skal vite at det er noen ting de må huske på. Også, jeg ser jo at grammatikk-kunnskapen deres er dårligere og dårligere, dessverre. Så jeg kunne jo drevet masse med det, men egentlig så skal de ha med seg det fra mellomtrinnet. Så jeg liker bedre å da liksom prøve å få dem til å huske på de viktige tingene, og så at det blir en nynorsk som er ganske god, uavhengig av om man snakker masse om setninger og bygger opp det og sånne ting, da. Men kan hende man burde gjøre det mer, men da tror jeg elevene òg hadde bare syns det hadde vært mye kjedeligere. Så jeg vil at det skal være gøy på en måte òg, da.

På spørsmål om det er mye fokus på skriving i 10. klasse, forteller Marthe at hun bruker boka *Alle har eit sultent hjarte*, og at hun har et opplegg rundt denne boka med skriveoppgave, lesing og tolking av boka.

M: Vi leser den sammen i samme tempo, og så ser vi liksom på både litterære ting og tolker henne. Og så skal de skrive en frittstående fortsettelse på boka til slutt, og det syns jeg har fungert veldig bra å gjøre det.

Marthe ble også spurt om hvilket trinn hun mener elevene kan starte med lesing og skriving på sidemålet.

M: Det kunne de helt sikker klart kjempefint fra 6. eller 7., det tror jeg. De husker jo ofte ting mye bedre da enn på ungdomsskolen, dessverre. Hvert fall hvis det var sånne enkle *eg* og *ikkje* og de tingene der.

Marthe mener at elevene kan starte med lesing og skriving på mellomtrinnet, og at elevene husker mye bedre på barneskolen enn hva de gjør på ungdomsskolen. Derfor mener hun at de kunne begynt med sidemål allerede i 6. klasse eller 7. klasse.

4.3.4 Læreplan

Marthe svarer ut fra sin egen sidemålsundervisning og forteller at det ikke har vært store endringer i hennes undervisning etter LK20. Hun har fortsatt de samme oppleggene, men forteller kort at læreplanen legger opp til en åpnere sidemålsundervisning nå enn tidligere.

M: Ikke sånn veldig hos meg enda nå. Men det kan jo hende at jeg må se på litt sånne forandringer etter hvert, da. For det er litt åpnere og løsere å i forhold til det var før. Men jeg har ikke noen drastiske endringer selv, nei.

Hun forteller videre at hun fortsatt bruker de samme undervisningsmetodene, og henviser til den samme boka som hun har fortalt om tidligere i intervjuet.

M: For jeg har likt veldig godt det jeg har arbeidet med, med den boka òg. At den åpner for så mye, både liksom om ungdomsliv, men òg i forhold til den nynorske jobbinga, da. Så nei, det kan hende jeg er litt satt, men jeg har ikke gjort det.

På spørsmål om hva hun mener om vektleggingen av nynorsk i LK20, mener Marthe at nynorsken har blitt mer nedtonet i fagfornyelsen, og hun mener at det er synd at underveisvurderingen har blitt utsatt til 10. klasse.

M: Jeg syns det på en måte er litt nedtona, da. Jeg syns jo det er veldig synd. Og det der med at karakteren ikke kommer før i 10., kan jo være litt sånn dumt på mange måter, syns jeg. Så jeg syns det kunne vært mer som før, da. Det skal få sin plass, for nå syns jeg det er litt mer valgfritt, at det kan bli veldig lite også hvis man ikke er interessert i å drive med det. Så jeg syns nok de har hørt litt for mye på de røstene som roper om hvor fælt nynorsk er, da.

Til slutt, på spørsmål om ny forskning og litteratur, forteller Marthe at hun ikke føler seg oppdatert på nyere forskning og litteratur. Hun har heller ikke hatt noen kurs eller fagmøter med fokus på nynorskdidaktikk siden hun gjennomførte kompetanseløftet da hun begynte på skolen hun jobber ved nå.

M: Jeg var jo heldig og fikk ta norsk her i kompetanseløftet når jeg begynte, da, og jeg mener det var 2017/2018 eller 2018/2019 jeg fikk ta det, og det var jo veldig viktig for meg som norsklærer for å finne den boka, både *De som ikke finnes*, som jeg bruker i bokmål, og den her *Alle har eit sultent hjarte*. Men det er vanskelig å holde seg oppdatert på hva som funker bra.

Og vi har slike boksett og sånn, men de blir fort ... det går fire år og så uff, nei, nå var den litt utbrukt. Så det er vanskelig å gjøre det. Samme med grammatikk og hva som endrer seg, og nå er det lov og det lov. Det blir ikke til at man er liksom helt up to date på det.

Hun forteller at det er vanskelig å henge med på hva som fungerer i undervisningen, og at det stadig er i endring, og derfor føler hun seg ikke oppdatert verken på nyere forskning eller litteratur. Marthe forteller også at de ikke har fått tilbud om kurs om nynorskdidaktikk.

M: Det er de som har vært heldige og fått kompetanse for læring og har hatt det inn i det norske studieåret. Men ikke noe annet, nei. Så på for eksempel sånn eksamensdag for norsk, da, så er det jo mer sånn generelle vendinger om hvordan oppgavene er, og vurdering, men ikke noe om hvordan man bør legge det opp. Så det kunne det absolutt vært mer av, så vi fikk mer sånn helhetlig tilnærming, da.

I de tilfellene hun har hatt eksamensdag for norsk, så har det handlet om den generelle vurderingen på eksamen og ikke noe om hvordan hun som lærer skal legge opp norskundervisningen eller kurs om nyere norskdidaktikk.

4.3.5 Refleksjoner

Til slutt reflekterer Marthe rundt at hun mener mange lærere er redde for å undervise nynorsk, og at det er veldig synd.

M: Nei, men jeg synes det er veldig synd at mange lærere er så redde for det, på en måte. At de synes det er vanskelig å rette det, og liksom føler at de ikke kan nok og sånn. Så det burde få en større plass på mange nivåer og i lærerutdanninga, for jeg synes jo det er et vakkert skriftspråk.

Hun mener at lærere er usikre på det å ha vurderinger i sidemålsundervisningen, og at lærere føler at de ikke har nok kunnskap og ikke mestrer nynorsk godt nok til å kunne undervise i det på ungdomsskolen. Derfor mener hun at nynorsk burde få en større plass både i grunnskolen, men også i lærerutdanningene, fordi det kan gjøre at lærere ikke blir redde for å undervise nynorsk.

5. Analyse

I dette kapitlet skal det handle om analyse, og for å belyse problemstillingen; hva forteller lærerne om sidemålsundervisningen på sitt trinn, vil jeg nå rette oppmerksomheten mot kapittel to om teori og tidligere forskning og se datainnsamlingen i lys av de teoretiske perspektivene.

Dette kapitlet er strukturert med utgangspunkt temaene fra teorikapitlet. I tillegg henger underkapitlene sammen med problemstillingen, som handler om å se funnene i lys av de teoretiske perspektivene på nynorskdidaktikk og læreplanteori. Det første underkapitlet handler om læreplanen og hvordan funnene kan ses i sammenheng med læreplannivåene «den formelle læreplanen», «den oppfattede læreplanen» og «den gjennomførte læreplanen». De neste underkapitlene handler om hvordan funnene kan ses i lys av teori om tradisjonell nynorskdidaktikk og nyere nynorskdidaktikk, hvordan tidligere oppstart med sidemål kommer til uttrykk i funnene fra 7. trinn, og hvilke holdninger lærerne uttrykker om nynorsk som sidemål. Til slutt i kapitlet er det et underkapittel med en konklusjon til problemstillingen, der jeg har valgt å diskutere og konkludere perspektivene i analysen opp mot problemstillingen.

5.1 Den formelle, oppfattede og gjennomførte læreplanen

Et av de viktige utgangspunktene for denne studien er læreplanen og læreplanteori, som Goodlad (1979) har forstått med utgangspunkt i ulike nivåer, den formelle læreplanen, den oppfatta læreplanen og den gjennomførte læreplanen. Den formelle læreplanen legger føringer for hva nynorskopplæringen skal inneholde og etter innføringen av LK20 har de tre lærerne ulike oppfatninger til nynorsk i læreplanen. Kristin og Marthe oppfatter at nynorsk har blitt mer nedtonet i den nye læreplanen, og som en mindre del av norskfaget. I LK20 er nynorsk og bokmål lagt opp som en helhetlig del av norskfaget, og sidemål skal ikke være et eget emne (Brunstad, 2019, s.136). Dette skiller seg fra funnene, fordi informantene oppfatter at nynorsk har blitt mindre vektlagt i LK20, istedenfor så har sidemål blitt mer integrert i norskfaget enn tidligere. Det som kommer til uttrykk her, er lærerne sine oppfatninger av læreplanen, og hvordan de mener dette kan føre til at lærere velger å fokusere ulikt på sidemålsopplæringen i ungdomsskolen.

Solveig og Marthe trekker begge frem at undervisvurdering er utsatt fra 8. trinn og til 10. trinn, som de begge uttrykker bekymring for. Solveig ser både positivt og negativt på denne endringen, men mener det kan føre til at lærere blir mer avslappet til nynorsk, og at de ikke vektlegger det i norskfaget på ungdomstrinnet. Marthe mener at i og med undervisvurderingen har blitt flyttet til 10. klasse, så kan lærerne selv velge om de vil undervise nynorsk eller ikke i løpet av ungdomsskolen. Funnene stemmer overens med Blikstad-Balas og Roe sin studie fra 2020, som mener fagfornyelsen legger opp til at det ikke skal være en skriftlig vurdering av sidemål før 10. klasse (s.146). For å studere dette, vil det være interessant å se hvilke føringer læreplanen legger for undervisvurdering på ungdomsskolen. «I halvårsvurderingene på 8. og 9. trinn skal læreren gi én karakter i norsk muntlig og én i norsk skriftlig» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 10). I undervisvurdering på 8. trinn og 9. trinn skal elevene få én karakter i muntlig og én karakter i skriftlig. Det er først når elevene begynner i 10. klasse at de også skal få en karakter i sidemål. «Læreren skal sette karakterer i norsk skriftlig hovedmål og norsk skriftlig sidemål basert på kompetansen eleven har vist i et utvalg tekster i ulike sjangre og for ulike formål» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 10). Det er dette som bekymrer ungdomsskolelærerne, fordi de mener dette gjør så sidemålsundervisningen blir mer valgfri på ungdomsskolen, og at lærere kan velge å utsette sidemålsundervisningen fordi de ikke skal gi en egen karakter i sidemål. Dette funnet støttes av Brunstad (2019) som mener det er en fare for at fagstoffet eller emner som ikke er definert i kompetansemålene, lettere kan bli nedprioritert i klasserommene (s.134), og dette er i samsvar med det lærerne bekymrer seg for. Alle tre oppfatter nynorsken som mer nedtonet, og at nynorsk ble en mindre del av norskfaget i forbindelse med fagfornyelsen. De mener det kan føre til at lærere velger å fokusere ulikt på sidemålsopplæringen i ungdomsskolen, at lærere oppfatter at sidemålsopplæringen blir åpnere og løsere.

På den andre siden viser Furevikstrand (2019) at det er åpnet for at lærerne kan begynne med systematisk sidemålsopplæring fra 8. trinn, og sidemålskompetansen skal fortsatt vurderes før 10. trinn, bare uten egen karakter. Dette tyder på at selv om lærerne er bekymret for at sidemålsundervisningen skal bli mer valgfritt, så legger læreplanen føringer på hvordan sidemålsopplæringen skal foregå på ungdomstrinnet. Denne påstanden vil jeg argumentere videre ved å se i sammenheng med opplæringsloven, fordi selv om undervisvurderingen er fjernet fra 8. trinn og 9. trinn, så er det vedtatt i opplæringsloven at elevene fortsatt skal ha opplæring i både bokmål og nynorsk i løpet av de to siste årene av grunnskolen

(Opplæringslova, 1998, §2-5). Allikevel oppfatter lærerne at nynorsk har blitt mindre vektlagt i den nye læreplanen LK20, og dette er i samsvar med den oppfatningen lærerne har, og hvordan de tolker innholdet i læreplanen (Goodlad, 1979, s. 62). Én ting er hva som står konkret i den formelle læreplanen, og hva som har vært intensjonen bak utarbeidelsen av LK20, hvordan lærerne tolker innholdet, er noe annet. Det er på en måte forståelig at lærerne er bekymret for at dette kan skje, men læreplanen legger fortsatt opp til at elevene skal ha sidemålsundervisning gjennom kompetansemålene. I tillegg står det under undervisvurdering at elevene skal få en karakter i norsk skriftlig, og at denne er på bakgrunn av skrivekompetansen elevene har i hovedmål og i sidemål. (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 10). Dermed legger LK20 føringer for at sidemålsundervisningen fortsatt skal være en del av norskfaget på 8. trinn og 9. trinn.

5.1.1 Nyere forskning og litteratur

Støren (2022) påpeker at fagfornyelsen legger opp til at profesjonsfellesskapet skal utvikles, og at undervisningspraksisen skal bygge på forskning. De tre lærerne forteller at de ikke er oppdatert på nyere forskning og litteratur. De har heller ikke fått tilbud om kurs eller videreutdanning med fokus på nynorskdidaktikk. Dette kommer for eksempel frem hos Kristin, som ikke har hatt om nynorskdidaktikk i løpet av de 19 årene hun har jobbet som lærer. Marthe hadde litt om nynorskdidaktikk gjennom kompetanseløftet, der hun fikk tips om et undervisningsopplegg som hun bruker i forbindelse med boka *Alle har eit sultent hjarte*, men utenom det har heller ikke hun hatt noen kurs i nynorskdidaktikk. Solveig jobber til daglig på en skole som ligger i et område der nynorsk er et av hovedmålene ved barneskolen, men hun er heller ikke oppdatert på nyere forskning. Dette er overraskende med tanke på at det er en forventning om at sidemålsundervisningen skal være god, og at den skal bygge på forskning. NOU (2015) påpeker at målet med elevenes læring skal reflektere verdigrunnlaget og forskningsbasert kunnskap (s. 8). Der dette viser at det er viktig at elevenes læring bygger på forskning, peker resultatet mot at lærerne ikke har fått noen form for oppdatering på nyere forskning om nynorskdidaktikk. Funnene i denne studien er ikke bare tilfellet her, i tidligere studie utført av Slettemark i 2006 svarte tre av fem informanter at de kunne trenge å bli oppdatert på metodikk. I studien til Hindenes fra 2017 svarer 8 av 10 at de ikke har deltatt på kurs eller andre former for etter- og videreutdanning. Dette viser at de ikke bare er tilfeldig i denne studien at lærerne ikke er oppdatert og dette fører til at man kan stille spørsmål; hvis skolene ikke legger til rette for at lærerne skal få delta på fagmøter eller få påfyll av

nynorskkompetanse, hvordan kan man være sikker på at elevene får en god sidemålsopplæring?

På den andre siden kan dette tema diskuteres, fordi ut fra lærerne sitt perspektiv virker det som at de forventer at skolen skal legge til rette for at de skal få faglig påfyll og bli oppdatert på forskning og nyere litteratur. Siden dette ikke er tilfelle, må man også spørre om man ikke kan forventet at lærerne selv skal ta ansvar for å holde seg oppdatert slik at profesjonsfellesskapet kan utvikles i samsvar med det forskningen viser til. Som Støren (2022) påpeker at opplæringen skal være relevant for elevene, og sett opp mot samfunnets behov. Derfor må også lærerne holde seg oppdatert på forskning og endringer, slik at undervisningen følger utviklingen i takt med samfunnet. En mulig tolkning kan være at lærerne ikke har tid til å holde seg oppdatert, fordi lærerhverdagen består av en del innhold, slik som å utarbeide undervisningsopplegg, gjennomføre undervisning og samarbeide med skole og hjem. Marthe forteller at forskningsfeltet stadig utvikles og oppdateres, og derfor rekker hun ikke å henge med på hva som fungerer og ikke fungerer innenfor forskning på norskdidaktikk.

5.2 Tradisjonell nynorskdidaktikk

Det å studere intervjuene om sidemålsundervisning er interessant fordi de gir mulighet til å lese informantenes egne refleksjoner og meninger rundt sin egen undervisningspraksis. Tradisjonelt har nynorskdidaktikken vært karakterisert med grammatikkundervisning (Solheim, 2009b; Sjøhelle og Eiksund, 2022), og informantene har ulike meninger om grammatikkundervisning på sine trinn. Solveig vektlegger grammatikk litt mer i 8. klasse og mener at halvparten av sidemålsundervisningen bør bestå av grammatikk. Hun sier at hun vet at grammatikkundervisning ikke er noen god metode, allikevel velger hun å vektlegge grammatikk mer i sidemål. På den andre siden har hun ikke så mye grammatikkundervisning i hovedmål, og dermed virker det som hun kompenserer for dette med at det er greit å vektlegge grammatikk mer i sidemål. Blikstad-Balas og Roe viste i sin studie i 2020 at i 14 av 15 klassetrinn ble det undervist formverk og vokabular (s. 129), med tanke på funnene fra 8. trinn, så stemmer det med studien, fordi Solveig vektlegger grammatikk. Funnet stemmer også overens med Hindenes studie fra 2017, der 8 av 10 lærere svarte at de vektlegger grammatikkundervisning, fordi det er viktig at elevene føler seg trygge i nynorsk som sidemål.

På motsatt side er det Marthe og Kristin som ikke vektlegger mye grammatikk. Kristin på 7. trinn mener at elevene har nok med å lære grammatikk på hovedmålet sitt, og derfor har de ikke veldig mye grammatikkundervisning på mellomtrinnet. Marthe mener at grammatikk er viktig, og at elevene egentlig burde ha mer grammatikkunnskap. Hun forteller også at hun opplever at grammatikkunnskapene til elevene blir dårligere og dårligere, men samtidig vektlegger hun grammatikk veldig lite i undervisningen og er mer opptatt av at elevene skal ha det gøy. Problemet med dette utsagnet er at det er Marthe som kan gjøre noe med elevenes grammatikkunnskaper, men i stedet for virker det som hun skyver ansvaret fra seg og ned til tidligere lærere. Hun burde heller ta ansvar og jobbe med grammatikken, slik at elevene får bedre grammatikkunnskaper. På den andre siden er Marthe lærer i 10. klasse og man må kunne forvente at elevene har hatt grammatikkundervisning tidligere på ungdomsskolen, og derfor vektlegger ikke Marthe grammatikk i hennes undervisningstimer.

De tre informantene forteller at de benytter ulike metoder når de underviser i sidemål, men at de også prøver å ha likhet mellom hovedmåls- og sidemålsundervisningen. Kristin fra 7. trinn forteller at hun er opptatt av å variere tekstene hun bruker, og at hun jobber for at elevene skal bli kjent med nynorske ord og begreper. Solveig forteller om utforskning og at ungdomsskoleelevene skal utforske skriftspråket i undervisningen, noe som også er i samsvar med læreplanen, som legger opp til at elevene skal utforske språklig variasjon og mangfold i Norge. «Utforske språklig variasjon og mangfold i Norge og reflektere over holdninger til ulike språk og talespråkvarianter» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 9). Som eksempler trekker hun frem det å finne likheter og ulikheter mellom bokmål og nynorsk, men også det å bruke elevenes dialekt til å se på nynorskens kjennetegn. Marthe snakker om konkrete undervisningsmetoder som hun bruker i sidemålsundervisningen, og viser også til at hun prøver å begynne enkelt og pent fordi det er en del forskjellige reaksjoner fra elevene i oppstarten med nynorskundervisning.

Alle lærerne er opptatt av at undervisningen skal være variert, og at den skal være kreativ og spennende for elevene. Blikstad-Balas og Roe begrunner i LISA-studien fra 2020 at variasjon av undervisningsmetoder og motivasjon er viktig for å lære nynorsk. Dette gjelder egentlig for all undervisning og er ikke spesielt bare for nynorskundervisningen, men det virker som om lærerne er opptatt av at sidemålsundervisningen skal være morsom, og at oppleggene skal være kreative. Lærerne har mer fokus på at elevene skal leke med språket i undervisningen.

På den andre siden ser jeg at lærerne har forskjellig fokus når det gjelder hvilke undervisningsmetoder de benytter, og at det er forskjellig fokus mellom lærerne når det gjelder hva elevene skal lære i sidemålsundervisningen. Kristin er opptatt av at sidemålsundervisningen ikke skal være annerledes enn den ordinære undervisningen, men trekker frem det å lese, det å lytte og det å bli kjent som kjennetegn på hva elevene skal lære om sidemål på 7. trinn. Solveig er mer opptatt av å leke med språket og å samtale for å utvikle metaspråk. Marthe er opptatt av skriving og lesing, at elevene skal lære seg å skrive og lese nynorsk. Disse funnene støttes av Aakre sin studie fra 2020, der informantene også gikk utenom den tradisjonelle nynorskdidaktikken og valgte å fokusere på at elevene skulle leke med språket. Det er viktig å understreke at grammatikk er viktig for at elevene skal kunne mestre språket og spesielt skriving på nynorsk, men det er også viktig å ha motiverende undervisning og variasjon for å engasjere elevene til å lære nynorsk.

De tre lærerne gir alle en beskrivelse av at sidemålsundervisningen foregår i en periode av norskfaget og at de setter av ulik tid til å jobbe med nynorsk. Det funnene viser, er at i denne nynorskperioden har lærerne fokus på språklig mangfold, som for eksempel sammenligning av bokmål, nynorsk og dialekter. Dette med å legge nynorsk til en periode står i motsetning til studien av Aakre (2020) som kom frem til at lærerne som ble intervjuet ikke ville skille mellom bokmål og nynorsk, men integrere nynorsken i norskfaget. Det som kommer til uttrykk i min studie er at lærerne fortsatt har nynorsk i en periode, selv om de har nynorske tekster gjennom skoleåret. I studien til Nilsen (2022) kommer det frem at en av informantene har nynorsk i perioder, mens de to andre lærerne har 1 time med nynorsk i uka. Sammenlignet med funnene i denne studien viser tidligere studier at det er litt ulikt hvordan nynorsk blir undervist, og at det blir undervist i perioder slik som hos de tre informantene i denne studien og at det også er lærere som underviser nynorsk som en helhetlig del av norskfaget, slik som Nilsen og Aakre viser til i sine studier. På den ene siden er det bra at lærerne setter av perioder, fordi det gjør at elevene får jobbet med nynorsk grammatikk og nynorske tekster i en periode. På den andre siden mener jeg at dette fører til at nynorsk ikke blir sett på som en naturlig del av norskfaget, siden det bare er noe man arbeider med i en periode. Jeg tenker det er viktig at elevene får mulighet til å møte nynorsk innenfor flere områder i norskfaget, og at de kan se at nynorsk blir brukt som skriftspråk. Dette understreker også Solheim (2009b) at nynorsk og bokmål skal være likestilte i norskfaget og jobbes med på samme måte som bokmål. På den måten får elevene erfare at de er en del av et samfunn med toskriftsspråklighet.

Kultur og historie er to temaer som lærerne trekker frem som det viktigste elevene skal lære om i sidemålsundervisningen, og dette er også en del av læreplanen og kompetansemål etter 10. trinn. Elevene skal kunne «forklare den historiske bakgrunnen for bokmål og nynorsk og reflektere over statusen til de offisielle språkene i Norge i dag» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 9). Solveig og Marthe viser til læreplanen, når de mener at elevene skal vite om språkhistorien og hvordan nynorsk og bokmål er to skriftspråk som har lange tradisjoner i Norge. Kristin forteller også at elevene skal ha en forståelse av at det er to skriftspråk, og at nynorsk er en del av det offentlige. Dette resultatet støttes av Fjørtoft (2014) som viser til at elevene skal få innsikt i seg selv som språklige og kulturelle mennesker. Selv om nynorsk er en del av kulturen og historien, så er også elevene en del av samfunnet, som har språkhistorien og kulturarven. Dette støttes også av Sjøhelle og Eiksund (2022) som mener at hvis elevene lærer å lese og skrive på nynorsk, så får de tilgang til det språklige mangfoldet, som er en sentral del av samfunnet som elevene er en del av. Derfor er det viktig at elevene gjennom norskfaget får kunnskaper til hvordan de selv er en del av det språklige- og kulturelle mangfoldet, men også hvordan bokmål og nynorsk er en del av samfunnet.

5.3 Nyere nynorskdidaktikk

De tre lærerne forteller at de prøver å bruke tekster på nynorsk kontinuerlig gjennom skoleåret, slik at elevene får mulighet til å møte nynorsk utenom nynorskperioden. Hvis elevene bare møter på nynorsk i en periode, der det er mye fokus på grammatikk og alt de leser og jobber med, er nynorsk, vil det føre til at elevene får mindre motivasjon, og at de ikke ser mulighetene med nynorsk. Dette stemmer med tanke på hva Askeland et al. (2020) påpeker: For å skape et språkvennlig miljø må lærerne tilrettelegge for å bruke motiverende metoder. Dette kan de gjøre ved å legge undervisningen til en kontinuerlig del av norskfaget istedenfor i en periode. Hvis elevene får se at nynorsk bli brukt vekselvis med bokmål i norskfaget, og at de ikke bare møter det i sammenheng med grammatikk, vil det motivere dem til å jobbe med språket. Elevene som går i 7. trinn, 8. trinn eller 9. trinn, er allerede en del av et språklig mangfold og omgir seg daglig med ulike språk. Dermed har de ulike erfaringer og et stort språklig spillerom som de kan benytte i sidemålsundervisningen (Solheim, 2009a, s. 144). For å kunne gjennomføre og få til dette i klasserommet er man avhengig av at lærerne også er med på å gjøre dette. Ved at lærerne bruker nynorsk og bokmål som en integrert del av norskfaget, får elevene se at språket blir brukt. Elevene har tidligere erfaringer med ulike språkpraksiser, og dette kan de ta med seg inn i nynorskopplæringen.

Kristin ønsker at nynorsk skal være mer aktuelt, og at elevene skal møte det på samme måte som voksne, altså i hverdagen og i situasjoner som er hverdagslige. Dette funnet støttes av Askeland et al. (2020): Elevene bør møte nynorsk som en naturlig del av undervisningen, og nynorsk skal være en helhetlig del av norskfaget. Nynorsk som skriftspråk er en del av hverdagen, og man ser det i nyheter, på sosiale medier og på tv, og det er ikke bare knyttet til en time i uka der man puffer nynorsk grammatikk. Vi tenker ikke over at vi leser nynorsk i nyheter eller aviser fordi det er en naturlig del av hverdagen, og vi forstår det godt nok til å kunne lese det uten å tenke over at her er det brukt nynorsk. Dette perspektivet er noe som Kristin ønsker, men det er underlig at hun velger å legge sidemålsundervisningen til en periode og ikke la det være en naturlig del av undervisningen. Hun ønsker på ene siden at nynorsk ikke bare skal være tilknyttet en time i uka med pugging av grammatikk, men velger altså å gjøre det motsatte av det hun ønsker. Problemet med denne framstillingen som Kristin forteller, er at det faktisk er Kristin som kan velge å gjøre noe med dette. Fordi hun jobber som norsklærer, og jobber på mellomtrinnet der hun underviser i nynorsk som sidemål, dermed har hun muligheter til å legge opp sidemålsundervisningen slik hun selv ønsker. Istedenfor å legge nynorsk til perioder, så burde hun heller ha valgt å undervise nynorsk som en integrert del av norskfaget og ikke bare i perioder.

Videre kan man drøfte hvorfor hun velger å gjøre dette, og en av grunnene kan være at det er en tradisjon ved skolen hun jobber på å legge nynorsk til en periode. Kristin forteller at hun følger en årsplan og at nynorsk er lagt til en periode i denne planen. Dette kan være en grunn til at hun gjør det motsatte og at hun er sosialisert inn i tradisjonene ved skolen, som er å undervise nynorsk i perioder. Hvis dette er grunnen kan det være vanskelig for Kristin å endre sidemålsundervisningen og gå imot det som er tradisjonen ved skolen. På den andre siden hvis Kristin velger å gå imot tradisjonen og undervise nynorsk som en helhetlig del av norskfaget, så vil elevene oppleve å møte nynorsk som en naturlig del av undervisningen og se språket bli brukt kontinuerlig i undervisningen. Dette resultatet støttes av Sjøhelle (2020) som mener at elevene skal møte nynorsk på flest mulige arenaer i norskfaget og på den måten gjøre det mer naturlig for elevene. Hvis Kristin velger å gjøre dette, så får elevene mulighet til å se språket i bruk og ikke bare i periodene.

5.3.1 Tidlig start med sidemål på mellomtrinnet

Det å starte tidlig med sidemål er viktig for at elevene skal kunne få jobbet godt med faget. Dette støttes av Jansson og Traavik (2017), som mener at for å skape gode holdninger og

ferdigheter i nynorsk, er det viktig at elevene begynner tidlig med nynorsk som sidemål. Funnene viser at Kristin starter med sidemål i løpet av skoleåret på 7. trinn, men at hun venter med nynorsk til våren. I denne perioden har de fokus på andre temaer, og nynorsk er mer et overordnet tema for perioden. Ved å la elevene jobbe med nynorsk i en periode får elevene mulighet til å bli kjent med formverket til nynorsk og til å opparbeide seg gode holdninger til nynorsk gjennom sidemålsundervisningen.

Dette henger også tett sammen med læreplanen, som legger opp til at elevene skal bli kjent med nynorsk og bokmål som to skriftspråk allerede fra 2. trinn, der lærerne skal lese for elevene, fra tekster på både nynorsk og bokmål. Elevene skal «lytte til og samtale om skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 5), og etter 4. trinn skal elevene ha blitt lest for og være kjent med det språklige mangfoldet. De skal «lese og lytte til fortellinger, eventyr, sangtekster, faktabøker og andre tekster på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samiske og andre språk, og samtale om hva tekstene betyr for eleven» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 6). Dette viser at LK20 legger opp til at elevene skal begynne tidlig med sidemålsundervisning. I opplæringsloven er det fastsatt at sidemålsopplæringen skal være en del av de to siste årene i grunnskolen, men på den andre siden legger læreplanen føringer for at opplæringen skal starte tidligere på barneskolen. Kristin forteller at hun begynner litt med nynorsk i løpet av 5. trinn, og da får elevene nynorsktekster i leselekser gjennom skoleåret. Utenom det begynner hun ikke med noen systematisk sidemålsundervisning før elevene går i 7. klasse. Da underviser Kristin sidemål som en del av norskundervisningen i 7. klasse, og de jobber spesielt med skjønnlitteratur på nynorsk. Dette er positivt fordi elevene får jobbet med å lese nynorsk og får kjennskap til skriftspråket før de begynner på ungdomsskolen.

Kristin begrunner sidemålsundervisningen i 7. klasse med at elevene skal bli kjent med at det er to skriftspråk i Norge. Det at elevene skal bli kjent med nynorsk i 7. klasse er noe som kan diskuteres, fordi med tanke på at læreplanen legger opp til at elevene skal begynne tidlig med nynorsk og bokmål fra 2. klasse, må man forvente at elevene allerede kjenner til at det er to skriftspråk i Norge. Det kan være mulig at elevene ikke har hatt en grundig, formell opplæring i at det er to skriftspråk i Norge, men man kan forventet at elevene allerede kjenner til nynorsk og bokmål. Elevene har for eksempel sett nynorsk bli brukt i barne-tv, nyheter, aviser, blader, reklamer eller på sosiale medier. Derfor mener jeg at nynorsk ikke skal være

ukjent for elevene på slutten av mellomtrinnet, og at sidemålsundervisningen i 7. klasse burde handle om mer enn «å bli kjent med» nynorsk.

5.3.2 Oppstart med sidemål på ungdomsskolen og holdninger

Loven legger føringer for at eleven i løpet av de to siste årene i grunnskolen skal ha opplæring i både bokmål og nynorsk (Opplæringslova, 1998, § 2-5). Solveig begynner sidemålsundervisningen i 8. klasse og legger den til våren. I tillegg jobber hun på en skole som bruker nynorsk og bokmål som skriftspråk i alle fagene, og ikke bare i norskfaget. Dette skiller seg ut fra skolen som Marthe jobber på, fordi der er nynorsk bare forbeholdt norskfaget. Dette kan ha noe å gjøre med at skolen som Solveig jobber på, ligger i et område der noen av barneskolene har nynorsk som hovedmål. Det Solveig forteller om oppstarten med sidemål på 8. trinn, kan problematiseres, fordi på den ene siden forteller hun at noen av elevene er nynorskelever, men på den andre siden sier hun at de fleste ikke har noen erfaring med nynorsk før de begynner på ungdomsskolen. I og med at elevene bor i samme geografiske område, vil man tro at de aller fleste elevene har noe kjennskap til nynorsk fra før av, og at det ikke er helt nytt når de begynner på ungdomsskolen. Dermed burde det ikke være noe problem å begynne sidemålsundervisningen allerede i 1. termin og ikke vente med det til 2. termin.

Solveig begrunner utsettingen av nynorsk med at det kan oppleves som vanskelig og nytt for elevene å begynne med nynorsk når de begynner i 8. klasse, og det virker som hun mener at mange av elevene ikke har møtt nynorsk før de begynner på ungdomsskolen. Dette funnet støttes av Askeland et al., (2020) som mener at skriving av tekster på nynorsk, blir utsatt til elevene begynner i 8. trinn. Dette kan man problematisere, fordi Solveig forteller at noen av elevene har nynorsk som hovedmål fra barneskolene, og i tillegg så møter elevene nye fag som de ikke har kjennskap til, når de begynner på ungdomsskolen. Dette kan for eksempel være språkfag slik som tysk eller spansk, og det er også flere temaer innenfor fagene de ikke kjenner til fra før av, som også er nye for elevene. Poenget jeg ønsker å synliggjøre, er at nynorsk på ingen måte er mer vanskelig å begynne med enn de andre nye fagene og temaene på ungdomsskolen, og det kan ikke være noe verre å begynne med nynorsk i første termin for elevene enn for eksempel tysk som språkfag. Det kan være flere grunner til at lærerne tenker slik og ønsker å vente, for eksempel så kan det være elevenes holdninger eller lærerne ser på nynorsk som et nytt språk og at elevene skal lære et nytt språk i sidemålsopplæringen. En annen grunn som jeg vil trekke frem er at dette kan henge sammen med lærerne sine

holdninger og at de selv har negative oppfatninger med nynorsk, og derfor velger de å vente med å undervise nynorsk som sidemål. Det kan virke som Solveig mener nynorsk er et språk som er annerledes og dermed vanskeligere for elevene å lære i starten på ungdomsskolen.

Sammenlignet med undersøkelsen til Nordal fra 2004 om læreres holdninger til nynorsk, og funnene i denne studien viser at det kan virke som lærerne har en negativ holdning med tanke på at elevene skal lære seg å skrive på både nynorsk og bokmål. Dette kan man sette i sammenheng med Solveigs uttalelser, men også med Kristin, som mener at nynorsk kan føre til at elevene mister motivasjon og gnisten i norskfaget. Når det gjelder tidlig oppstart, er det dermed viktig å se på lærernes holdninger, fordi de henger tett sammen med hvordan lærerne velger å undervise nynorsk som sidemål. Som Hindenes (2017) viser i sin undersøkelse at manglende motivasjon fra elevene er en av grunnene til at lærerne føler de er dårlig rustet til å undervise nynorsk som sidemål. En tanker er at hvis læreren har dårlige holdninger til nynorsk, vil dette mest sannsynlig komme til uttrykk overfor elevene i undervisningen. Dette støttes av Jansson (2011a) som skriver at det er samspillet mellom elev, lærer og de like tilnæringsmålene som er viktig og ikke bare metoden, altså påvirkes samspillet mellom eleven og lærerne av tilnærmingen til målene og dette kan komme til uttrykk i undervisningen. Derfor kan det diskuteres om lærernes negative holdninger vil komme til syne i sidemålsundervisningen og være med å påvirke elevene. Ett eksempel på det kommer fra intervjuet med Solveig: Det virker som at hun er opptatt av å skåne elevene og ikke utsette dem for noe hun mener er vanskelig. Dermed virker det som både Kristin og Solveig er mer opptatt av å skåne elevene for nynorsk enn å begynne tidlig med å undervise og sørge for at elevene får erfaring med å skrive på nynorsk.

5.3.3 Når skal sidemålsundervisningen begynne i grunnskolen?

For at skolen skal lykkes med å skape motivasjon og gode holdninger til nynorsk som sidemål, må lærerne tematisere språket tidlig i grunnskolen. (Sjøhelle & Eiksund, 2022). Skjong (2011) viser til at elever på barneskolen er kompetente til å lære språk, og at det er i denne perioden språket blir sterkere. Dermed er det ikke noen utfordring for elevene å begynne med å snakke om språk og tematisere språk tidlig i barneskolen. Dette står i kontrast til Kristin, som mener at sidemålsundervisningen ikke må vektlegges for mye før elevene går i 6. klasse eller 7. klasse, fordi elever som strever med lesing og skriving, ikke bør starte tidligere med sidemålsundervisning. I tillegg trekker hun frem at nynorsk kan ødelegge motivasjonen for og gnisten med å lære å lese og skrive, men at elever som er sterkere, kan

begynne med nynorsk tidligere som en utfordring i faget. Solveig og Marthe mener derimot at sidemålsundervisningen bør starte på mellomtrinnet, og at de ikke ser problemet med å eventuelt begynne tidligere, slik som er i samsvar med de teoretiske perspektivene. Solveig trekker frem at hun ikke ser noen grunn til å vente med nynorsk, og at elevene allerede i første klasse kan bli lest for på nynorsk. Disse funnene stemmer delvis overens med Johannesen og Pran sin undersøkelse fra 2011 der det kom frem at 19 prosent mente at man burde begynne med undervisning av sidemål på barneskolen, mens 67 prosent mente at man burde begynne i ungdomsskolen. Dermed er det delte meninger om når sidemålsundervisningen bør begynne i grunnskolen, men over halvparten av de spurte i undersøkelsen mener den bør vente til ungdomsskolen.

Skriving og lesing er et tema som er viktig å se på i sammenheng med nynorskdidaktikk, og læreplanen legger vekt på at elevene gjennom grunnskolen, skal kjenne til nynorsk og bokmål, og kunne sammenlikne språkene. Jansson (2011) viser til at elevene skal videreutvikle sin lese og skrive kompetanse i bokmål og nynorsk på ungdomstrinnet, og derfor er det viktig å starte tidlig med både lesing og skiving på begge målformene. Dette viser også læreplanen, som legger opp til at elevene skal skrive enkle tekster på sidemål på 7. trinn. «Prøve ut skiving av tekster på sidemål» (Utdanningsdepartementet, 2019, s. 8). Solveig og Marthe mener at lesing kan starte i 5. trinn og skiving i 6. trinn, og Kristin mener at man bør vente til slutten av mellomtrinnet hvert fall med skiving. Elevene kan prøve å skrive og formulere noen setninger på nynorsk og leke seg med språket. Kristin mener at nynorsk gjør norskfaget vanskelig for elever som allerede sliter med hovedmål. Med dette argumentet til Kristin virker det som hun utsetter skiving på sidemål til ungdomsskolen, fordi hun mener elevene har nok med hovedmålet og med å lære enkel grammatikk på nynorsk. Dette funnet stemmer med Askeland et al., (2020) som mener at skiving av tekster på nynorsk, blir utsatt til elevene begynner i 8. trinn og dette kan det virke som Kristin velger å utsette på mellomtrinnet. Dette kan problematiseres, med tanke på at elevene skal ha vært gjennom sidemålsundervisning siden første klasse med lesing, så burde det ikke være noe problem å jobbe med å skrive på nynorsk. Undersøkelsen til Karstad (2015) viser at de elevene som hadde negative holdninger til nynorsk, ikke mestret skiving særlig godt på nynorsk. Ut fra dette burde man legge opp til at skiving på nynorsk kommer tidligere i grunnskolen enn 8. trinn, for det kan tyde på at dårlig holdninger til nynorsk henger sammen med at de ikke har gode nok ferdigheter fra tidligere i grunnskolen til å bruke nynorsk som skriftspråk.

De tre informantene er alle enige om at nynorske tekster bør komme i bruk allerede på barneskolen, spesielt det å bli lest for på nynorsk, men også å høre og se språket i bruk, og at det skal være en del av den tidlige oppstarten med sidemål. Det de tre lærerne forteller og egentlig viser til, er læreplanen, fordi det står i læreplanen at elevene allerede fra 2. trinn skal bli kjent med nynorsk gjennom lytting til og samtaler om skjønnlitteratur på nynorsk. Elevene skal «lytte til og samtale om skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 5). Dette kompetansemålet viser at dette er vektlagt i læreplanen etter 2. klasse, og dermed må man forvente at elevene har vært gjennom dette i barneskolen.

På den andre siden er det interessant å høre Kristin fra 7. trinn, som mener at oppstarten med sidemål ikke skal begynne før på slutten av mellomtrinnet. Med tanke på at læreplanen legger opp til at elevene skal starte med sidemål allerede fra 2. klasse, burde man også forvente at det ikke skal være en utfordring å ha sidemålsundervisning tidligere på barneskolen enn på slutten av mellomtrinnet. Det kan også tenkes ved at elevene har sidemålsundervisning tidligere i grunnskolen, og ved at elevene ser språket i bruk og blir badet i språket, så vil de heller ikke miste motivasjonen og gnisten til å jobbe med norskfaget, slik som Kristin mener. Det å la elevene bade i språket handler ikke om at elevene bare skal jobbe med nynorsk en liten periode eller en dag i uken, men at de skal bruke språket kontinuerlig og over tid. Språkbad handler om å la elevene møte nynorsk på ulike arenaer og se det bli brukt utenom timene med nynorsk (Sjøhelle, 2016). La elevene bade i nynorsk, for eksempel gjennom å lese nynorsk på timeplanen eller jobbe med tekster på nynorsk uten at det er direkte knyttet til sidemålsundervisningen. På den måten blir det enklere for elevene å tilegne seg nynorsk og samtidig se nynorsk som en naturlig del av norskfaget. Marthe ønsker at sidemålsundervisningen ikke bare skal være satt til en periode, men at elevene skal bli badet i nynorsk. Ved å bruke denne metoden i undervisningen vil eleven se at nynorsk blir brukt i norskundervisningen, og det kan føre til at elevene ikke mister motivasjonen og får dårlige holdninger til det å jobbe med nynorsk. Nynorsk blir ikke et språk som er ukjent, og som blir sett på som noe kjedelig man møter i en grammatikktime, men heller som et bruksspråk som er til stede i undervisningen og i læringsmiljøet. Det kan kanskje føre til at elevene ikke mister motivasjon og gnisten slik som Kristin mener at elevene vil oppleve om de blir utsatt for mye nynorsk. Dermed er det viktig å starte tidlig med sidemål i grunnskolen, slik som læreplanen legger opp til, og ikke vente til ungdomsskolen med å begynne med sidemålsopplæring.

5.4 Didaktiske perspektiver

Datagrunnlaget i denne studien viser først og fremst hvordan de tre lærerne jobber med sidemål på sitt trinn, ved å legge nynorsk til ulike perioder. Lærerne velger å legge sidemålsundervisningen til enten høsten eller våren. På den ene siden er det positivt at lærerne legger opp til at nynorsk skal undervises i en periode, fordi det gjør at elevene får sidemålsopplæring, og at de får badet i språket i en periode, både med ulike metoder og ulikt innhold. På den andre siden kunne det vært bedre om nynorsk var en kontinuerlig del av norskfaget, fordi det gjør at det kan oppleves som mer naturlig for elevene, og at de får bade i språket, slik som Sjøhelle (2016) beskriver i sin studie.

De tre lærerne forteller at de bruker forskjellige undervisningsmetoder. De trekker frem undervisning av kulturhistorie og språkhistorie som viktige grunner til å ha nynorskopplæring. Når det gjelder de teoretiske perspektivene på nynorsk, viser forskning at sidemålsopplæringen kan ses på både som tradisjonell med grammatikkundervisning og, med et nyere perspektiv, som toskriftspråklig opplæring. De tre lærerne har på hver sine måter fokus på grammatikk, men de har også litt mer fokus på lesing og skriving. Kristin jobber med at elevene skal lese på nynorsk, og Solveig og Marthe legger vekt på skriving som en del av nynorskopplæringen. Undervisningen består ikke bare av å pugge grammatikk, men den er variert og består av kreative oppgaver, slik som stafetter og sammenligning av bokmål og nynorsk. Allikevel er det viktig av lærerne velger å ha fokus på grammatikk, for hvis elevene skal bli gode til å skrive og bruke nynorsk, må de også kunne formverket. Hvis det er forventet at elevene skal skrive nynorske tekster og mestre formverk i 10., med tanke på karakter og eksamen, må de få tidlige opplæring i nynorsk grammatikk. Vi forstår alle at det tar tid å bli god i noe, og at man må bruke tid på å lære og øve – man blir ikke verdensmester i fotball bare ved å øve en time i uka. Derfor er det viktig at elevene får skrive nynorsk, og at de får tidlig opplæring i grammatikk, tidligere enn ungdomsskolen. Det er ikke merkelig at elevene mestrer nynorsk dårlig i 10., og samtidig har dårlige holdninger til nynorsk, hvis de ikke møter målformen før de går på ungdomsskolen. Uansett er ikke dette opp til lærerne å velge, fordi den formelle læreplanen legger tydelige føringer for hvordan og når opplæringen i bokmål og nynorsk skal foregå.

Lærerne har hver sine oppfatninger om LK20, samtidig som de er bekymret for at nynorsk kan bli utsatt i grunnskolen, og at lærere fritt kan velge hvordan sidemålsundervisning skal

gjennomføres på ungdomsskolen. Det er allikevel viktig å understreke at den formelle læreplanen legger tydelige føringer for hva elevene skal igjennom av sidemålsopplæring, og selv om karakteren i sidemål er flytta fra 8. trinn og til 10. trinn, skal den fortsatt være en del av den skriftlige karakteren som elevene får i norskfaget på 8. trinn og 9. trinn. Dermed er ikke karakteren og sidemålsopplæringen forsvunnet fra ungdomsskolen, og læreplanen legger heller ikke føringer for at sidemålsopplæringen skal være valgfri i ungdomsskolen. Det er på en måte ikke noen fasit på hva som er god sidemålsundervisning, men på grunn av tidligere forskning så vet vi at noen ting er bedre enn andre i opplæringen. Hvis elevene begynner tidlig med nynorsk, får sett språket i bruk og blir badet i nynorsk, må det føre til at de får bedre holdninger og motivasjon til å jobbe med nynorsk, enn hvis nynorsk blir lagt til en liten periode på slutten av mellomtrinnet.

Læreplanen legger opp til at sidemålsundervisningen skal begynne tidlig i grunnskolen, og at elevene fra 2. trinn skal bli lest for på både bokmål og nynorsk. Dette betyr at den nye læreplanen ikke har svekket deler av nynorskopplæringen, men derimot at deler av den har blitt styrket gjennom tidligere start med sidemål. Derfor er det viktig at lærerne gjennomfører det som står i læreplanen, og lar elevene bli kjent med begge skriftspråkene tidlig, fordi det fører til at elevene vil se og høre at språket er i bruk i norskfaget. Et annet moment er at det er viktig at lærerne følger læreplanen og ikke skyver ansvaret fra seg og over på andre lærere i grunnskolen. Funnene i denne studien viser at de tre lærerne skyver sidemålsopplæringsansvaret fra seg og over på andre lærere, enten fra tidligere trinn eller til senere trinn. De tre lærerne forteller at elevene har dårlig motivasjon og spesielt at de må vente med sidemålsopplæring fordi elevene ikke har med seg tidligere erfaringer. Dermed er det tydelig at lærerne skyver ansvaret for sidemålsopplæringen over på tidligere skoletrinn eller tidligere lærere i grunnskolen. Ingen av de tre vil ta ansvar for at elevene har lite sidemålsopplæring, og i stedet for å ta tak i det på sitt trinn og gjøre noe med det, lar de være å begynne med opplæring tidligere på året og skyver det videre gjennom skoleåret, for eksempel ved at de utsetter opplæringen til en periode på våren.

Dette fører til at det til slutt er elevene det går ut over; det er de som ikke får god opplæring i nynorsk. Det er heller ikke lærerne som skal vurdere hva de mener er viktig at elevene kan og ikke kan, for det er læreplanen som legger føringene for opplæringen. Det er ikke lærerne som skal bestemme hva elevene skal ha opplæring i, selv om det er lærerne og de som jobber i skolen, som oppfatter og gjennomfører læreplanen.

6. Avslutning

Hensikten med denne studien er, som beskrevet innledningsvis, å svare på problemstillingen som handler om hva de tre lærerne fordelt på 7. trinn, 8. trinn og 10. trinn forteller om sin sidemålsundervisning. Denne studien av sidemålsundervisningen i grunnskolen har gitt et innblikk i hvordan nynorsk som sidemål blir undervist på tre forskjellige trinn, 7. trinn, 8. trinn og 10. trinn. Hovedfunnene i analysen har vært at sidemålsundervisningen foregår i perioder på trinnene og at disse periodene som regel blir lagt til våren. Innenfor denne perioden er nynorsk et overordnet tema og lærerne har i tillegg fokus på språklig mangfold, språkhistorie og kulturhistorien til bokmål og skriftspråk. I sidemålsundervisningen velger de å bruke metoder som er varierende og lærerne vil at undervisningen skal være spennende for elevene.. De fokuserer noe på grammatikk, men ønsker heller ikke å vektlegge grammatikk for mye, fordi de ikke vil at sidemålsundervisningen skal bli vanskelig for elevene og gjøre så elevene mister motivasjonen.

Med tanke på læreplanen tolker de tre lærerne at nynorsk har blitt nedtona i LK20, og at nynorsk har fått mindre plass. Lærerne for 8. trinn og 10. trinn trekker frem endringen av undervisningsvurderingen og henviser til at karakteren for sidemål har blitt utsatt til 10. trinn.

6.2 Etertanker og videre arbeid.

Etter å ha skrevet og arbeidet med denne studien har jeg gjort meg noen ettertanker. For det første hadde jeg en forventning da jeg begynte med prosjektet, om at det ville være enkelt å finne informanter som var interesserte i å stille opp til intervju. En løsning på at det ikke var mange som var interesserte i å stille opp, kunne ha vært å begynne tidligere med å lete etter informanter, for kanskje hadde det vært flere som ville stille opp hvis de hadde fått litt lengre betenkningstid. Da jeg gjennomførte intervjuene, så falt de inn under desembermåneden og jeg vet at dette er en periode som er hektisk for spesielt ungdomsskolelærere som holder på med vurderinger og som skal sette terminkarakterer. Derfor kan det være at om jeg hadde begynt tidligere med å finne informanter, kan det hende at flere ville ha stilt opp. På den andre siden er det enkelt å være etterpåkløkk og se at det er ting som kunne vært gjort annerledes, men jeg er veldig takknemlig for de tre informantene som stilte opp til intervju, og jeg mener at de ga et godt nok grunnlag til å kunne analysere funnene sammen med de teoretiske perspektivene og komme med noen didaktiske perspektiver på problemstillingen til slutt i studien.

Det er spennende å se på hvordan man kan arbeide videre med dette prosjektet eller dette temaet. Hvis jeg skal forske videre på dette temaet, ville det vært interessant å utføre en spørreundersøkelse for å hente ut funn som kan brukes til å generalisere. Det å se på hvordan lærere i grunnskolen i Norge gjennomfører sidemålsopplæring, og hvordan opplæringen blir vektlagt i norskfaget, vil være veldig spennende å undersøke videre. Det vil også være interessant å forske på hvordan lærere oppfatter den formelle læreplanen, og hvordan de tolker innholdet i LK20 med bakgrunn i føringene for nynorsk og bokmål. I tillegg ville det vært interessant å sett på lærerperspektivet i sammenheng med perspektivet til elevene og gjennomført intervjuer med elever, for eksempel på ungdomsskolen. Dette hadde vært interessant for å se hvordan de oppfatter sidemålsundervisningen, og hva de tenker om lærernes valg av metoder og innhold i gjennomføringen av opplæringen.

Et annet punkt som jeg vil trekke frem, etter å ha jobbet med denne studien og lest gjennom teori om og forskning på nynorsk ser jeg at det er veldig lite forskning og litteratur på dette feltet. Selv om det stadig kommer nyere litteratur om nynorskdidaktikk, er det fortsatt lite forskning på dette feltet. Dermed har det vært utfordrende å finne teori og litteratur til denne studien, men med god hjelp av veilederne mine fant jeg mye god litteratur som inneholdt perspektiver om nynorsk. Derfor er det viktig at de som tenker at nynorsk kan være spennende å forske på, gjør dette for å sette et enda større søkelys på nynorsk og for å være med på å utvide forskningsfeltet innenfor nynorskdidaktikk.

Analysen og datainnsamlingen viser at det er både likheter og ulikheter i sidemålsundervisningen mellom de tre lærerne. Selv om innholdet i opplæringen er lik, vil det fortsatt være ulikheter med tanke på at lærerne er individuelle og bruker ulike metoder for å gjennomføre nynorskopplæringen. Allikevel viser denne studien at de tre lærerne har like perspektiver på sidemålsopplæringen og at de vektlegger mye av det samme i undervisningen. Dette henger tydelig sammen med læreplanen og selv om de tre lærerne kommer fra ulike skoler og ikke har kjennskaper til hverandre, så følger de den formelle læreplanen og det gjør at mye av meningene rundt vektlegging og relevans er like hos informantene. Dermed kan man konkludere med at selv om lærerne begrunner sine meninger og tanker, og tar individuelle valg, så følger de læreplanen som legger føringer for hvordan sidemålsopplæringen skal foregå i grunnskolen. I og med at LK20 legger opp til tidligere start med nynorsk og at nynorsk og bokmål skal være integrerte i norskfaget, er det viktig at lærerne følger dette. Det er også viktig i og med at tidligere forskning viser at tidlig oppstart

med nynorsk fungerer, og derfor er det vektlagt i læreplanen. Som jeg tidligere har understreket, er det først og fremst viktig med tidlig start med nynorsk, for at elevene skal bli gode i nynorsk. Dette har gjennom analysen av dataen kommet frem i sammenheng med hvilke ulike meninger lærerne har til oppstart med sidemål i grunnskolen. Det å begynne tidlig med nynorsk og å la elevene se språket bli brukt og bli badet i språket, kan være nøkkelen til å skape glede, bedre holdninger og motivasjon til å arbeide med nynorsk i grunnskolen.

Nynorsk er et tema som ofte blir debattert, og dette kom også til uttrykk i utarbeidelsen med ny læreplan, LK20. Noen ønsket at nynorsk skulle få en sterk plass i læreplanen, og i ny læreplan ble det utarbeidet et norskfag som la vekt på å integrere nynorsk og bokmål som en helhetlig del av norskfaget og det ble også lagt vekt på tidlig oppstart med nynorsk helt ned i 2. klasse. Dermed legger læreplanen tydelig føringer for at elevene skal få opplæring i nynorsk og bokmål i grunnskolen og selv om den formelle læreplanen legger føringene, så er det mange ulike metoder å velge for å gjennomføre læreplanen. Med tanke på nynorskens ståsted i dag og at språklova plikter det offentlige til å legge større vekt på nynorsk, er det viktig at elevene får god opplæring i bokmål og nynorsk, slik at de får tilegnet seg gode ferdigheter og kunnskaper i begge målene. For ved å ha opplæring i bokmål og nynorsk, får elevene kjennskap til den norske språkhistoria og kulturhistorien, og gjennom norskfaget får de innsikt i seg selv som språklige og kulturelle mennesker.

Litteraturliste

- Askeland, N., Falck-Ytter, C. & Ertzeid, I. (2020). *Nynorsk på nytt*. Fagbokforlaget.
- Aakre, S. L. (2020). *Sidemålsundervisning = norskundervisning: En kvalitativ studie av to læreres undervisningspraksis i nynorsk som sidemål og hvordan dette påvirker holdningene til elevene*. [Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. NORA. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2785142>
- Aasen, P., Prøitz, T. & Rye, E. (2015). Nasjonal læreplan som utdanningspolitisk dokument. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 99, s. 417-433.
- Bjørhusdal, E. (2019). Ei språkhistorie om ungdomsskolen. I E. Bjørhusdal, E. Bugge, J. O. Fretland & A.-K. Gujord (Red.), *Å skrive nynorsk og bokmål: nye tverrfaglige perspektiv* (s.157-176). Det norske samlaget.
- Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktime? utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget.
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Brunstad, E. (2019). Kan sidemålet fremme djupnelæring? Prinsipielle og teoretiske perspektiv på toskriftsopplæringa. I E. Bjørhusdal, E. Bugge, J. O. Fretland & A.-K. Gujord (Red.), *Å skrive nynorsk og bokmål: nye tverrfaglige perspektiv* (s. 129-156).
- Eiksund, H. (2019). Monolingual biliteracy. I E. Bjørhusdal, E. Bugge, J. O. Fretland & A.-K. Gujord (Red.), *Å skrive nynorsk og bokmål: nye tverrfaglige perspektiv* (31-52).
- Engelsen, B. U. (2009). Et forskningsblikk på skoleeierne i implementeringen av kunnskapsløftet og LK06. I E. L. Dale (red.), *Læreplan i et forskningsperspektiv* (s. 62–109). Universitetsforlaget.
- Fjørtoft, H. (2014). *Norskdidaktikk*. Fagbokforlaget.
- Foss, E. S. (2022, 13. januar). *1 av 9 har nynorsk som hovudmål i skolen*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/elev-ar-i-grunnskolen/artikler/1-av-10-har-nynorsk-som-hovudmal-i-skolen>
- Furevikstrand, T. E. (2019). Den fornya nynorskopplæringa – om nynorsken sin posisjon i det nye norskfaget. I M. Blikstad-Balas & K.R. Solbu (Red.), *Det (nye) nye norskfaget* (s. 153–164). Fagbokforlaget.
- Goodlad, J. (1979). *Curriculum inquiry: the study of curriculum practice*. McGraw-Hill.

- Hindenes, Å. (2017). *Nynorsk i grunnskolen: rapport fra undersøkelse blant norsklærere i grunnskolen*. Språkrådet. <https://www.sprakradet.no/globalassets/vi-og-vart/rapporter-og-undersokelser/undersokelse-om-nynorskundervisningen-i-grunnskolen.pdf>
- Hårstad, S., Mæhlum, B. & Ommeren, R. van. (2021). *Blikk for språk: sosiokulturelle perspektiver på norsk språkvirkelighet*. Cappelen Damm.
- Jansson, B. K. (2011a). Den gode praksisen på ungdomssteget. I B. K. Jansson & S. Skjong (Red.), *Norsk = nynorsk og bokmål: ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 179-202). Det Norske Samlaget.
- Jansson, B. K. (2011b). Språkleg mangfald i samfunn og skole. I B. K. Jansson & S. Skjong (Red.), *Norsk = nynorsk og bokmål: ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 13–32). Det Norske Samlaget.
- Jansson, B. K. & Traavik, H. (2017). God i både nynorsk og bokmål allereie på barnesteget? *Norsklæreren*, 42 (1), 104–119.
https://nynorsksenteret.no/uploads/documents/NL1_2017_Jansson_Traavik.pdf
- Johannesen, B. O & Pran, K. R. (2011). *Norsklæreres holdninger til eget fag*. Synovate.
https://www.sprakradet.no/globalassets/vi-og-vart/rapporter-og-undersokelser/norsklareres-holdning_synovate2011.pdf
- Karseth, B. & Sivesind, K. (2009). Læreplanstudier – perspektiver og posisjoner. I E. L. Dale (Red.), *Læreplan i et forskningsperspektiv* (s. 23–54). Universitetsforlaget.
- Karseth, B. & Sundby, A. H. (2022) ‘The knowledge question’ in the Norwegian curriculum. *Curriculum Journal (London, England)*, 33(3), 427–442.
- Karstad, A. K. (2015). *Nynorsk som sidemål i Tromsø: en holdningsstudie blant elever og norsklærere på ungdomstrinnet*. [Masteroppgave, UIT Norges arktiske universitet]. Munin Vitenarkiv. <https://munin.uit.no/handle/10037/9164>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/NOR01-06.pdf?lang=nob>
- Mæhlum, B. (2020). *Konfrontasjoner: når språk møtes*. Novus forlag.
- Neteland, R. (2020). Kvalitative intervju i norskfaglige oppgaver. I R. Neteland & L. I. Aa (Red.), *Master i norsk: metodeboka 2* (s. 50-67). Universitetsforlaget.
- Nilsen, I. E. B. (2022). *Holdninger til nynorsk som sidemål*. [Masteroppgave, Norges arktiske universitet]. NORA. <https://munin.uit.no/handle/10037/26082>

- Nordal, A. S. (2004). *Nynorsk i bokmålsland: ei gransking av undervisningspraksis og haldningar til nynorsk som sidemål i ungdomsskulen i Bærum*. Høgskulen i Volda. <https://bravo.hivolda.no/hivolda-xmlui/handle/11250/2558022>
- Nordeide, B. I. (2022). Tekstar på nynorsk i klasserom der bokmål er hovudmål – ei undersøking av lærarar sin bruk av haldning til tekstar på nynorsk. I S. J. Helset & E. Brunstad (Red.), *Form og for midling knytt til nynorsken* (s. 101–127). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.175>
- NOU 2015:8. (2015). *Fremtidens skole: fornyelsen av fag og kompetanser*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/da148fec8c4a4ab88daa8b677a700292/no/pdfs/nou201520150008000dddpdfs.pdf>
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Sjøhelle, K. K. (2016). *Å skrive seg inn i språket: Ein intervensjonsstudie av nynorsk sidemålsopplæring for vidaregåande trinn*. [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo]. DUO UIO. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/59173/PhD-Sjohelle-2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sjøhelle, K. K. (2020). Grammatikk og skriveopplæring – ei problematisk kopling eller ein grunn til nytenking i arbeid med nynorsk som sidemål. I E. Brunstad, S. J. Helset & G. K. Juuhl. (Red.), *Vilkår for nynorsk mellom barn og unge*. (s. 235–258) Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.175>
- Sjøhelle, K. K. & Eiksund, H. (2022). Nynorsk som sidemål. I H. Eiksund, G. K. Juuhl & K. K. Sjøhelle (Red.), *Nynorskdidaktikk* (s. 63–74). Det Norske Samlaget.
- Skjong, S. (2011). Toskriftskompetanse på barnetrinnet: nynorsk for elevar med bokmål som opplæringsskriftspråk. I B. K. Jansson & S. Skjong (Red.), *Norsk = nynorsk og bokmål: ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 136–161). Det Norske Samlaget.
- Slettemark, B. (2006). *Nynorsk som sidemål: lærerholdningar og opplæringspraksis i grunnskolen i Oslo*. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. DUO Vitenarkiv. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/32383>
- Smidt, J. (2009). Norskfag og norskdidaktikk. I J. Smidt (Red.), *Norskdidaktikk* (3. utg., s. 11–15). Universitetsforlaget.
- Solheim, R. (2009a). Ein mangfaldig språkleg kvardag. I J. Smidt (Red.), *Norskdidaktikk* (3. utg., s. 145–154). Universitetsforlaget.

- Solheim, R. (2009b). Å arbeide med nynorsk. I J. Smidt (Red.), *Norskdidaktikk* (3. utg., s. 198–206). Universitetsforlaget.
- Språklova. (2021). *Lov om språk* (LOV-2021-05-21-42). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2021-05-21-42>
- Støren, K. (2022). Lokalt læreplanarbeid med fagfornyelsen. *Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis*, 16(1), s. 40-58. <https://doi.org/10.23865/up.v16.3070>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Nynorsk som sidemål*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/nynorsk/nynorsk-som-sidemal/>
- Vangsnes, Ø. A. (2019). Den norske språkstoda i eit tospråksperspektiv. Variasjon i språkkompetanseprofilar. I E. Bjørhusdal, E. Bugge, J. O. Fretland & A.-K. Gujord (Red.), *Å skrive nynorsk og bokmål: nye tverrfaglige perspektiv* (s. 77-96). Det Norske Samlaget.
- Vibe, N. (2005). *Holdninger til nynorsk blant grunnkurselever i Oslo* (Arbeidsnotat 26/2005). NIFU STEP.
<https://nifu.brage.unit.no/nifuxmlui/bitstream/handle/11250/283349/NIFUSTEPArbeidsnotat2005-26.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

A. Introduksjon

1. *Hvilket trinn underviser du på?*
2. *Hvor lenge har du undervist i norsk?*
3. *Hva er ditt hovedmål?*
4. *Hvordan vil du vurdere din egen kompetanse i nynorsk?*

B. Sidemålsundervisning

1. *Har dere sidemålsundervisning på trinnet som du underviser på?*
2. *Når begynner du med sidemålsundervisning?*
 - a. *Hvis ja: Hvorfor begynner du med sidemålsundervisning da?*
 - b. *Hvis nei: Hvorfor begynner du ikke med sidemålsundervisning?*
3. *Hvor ofte underviser du nynorsk som sidemål i norskfaget?*
4. *Hvordan legger du opp sidemålsundervisningen på trinnet, er det periodeundervisning eller kontinuerlig undervisning?*
5. *Hvilke undervisningsmetoder benytter du i sidemålsundervisningen?*
6. *Hva legger du mest vekt på når du underviser i nynorsk som sidemål?*
 - a. *Hvorfor?*
7. *Med utgangspunkt i at grammatikk tradisjonelt har hatt en stor plass i sidemålsundervisningen, hvordan vektlegger du grammatikk i sidemålsundervisningen?*
8. *Hva mener du er det viktigste elevene skal lære i sidemålsundervisningen?*
9. *Når mener du elevene bør starte med sidemålsundervisning i grunnskolen?*
10. *På hvilket trinn tenker du elevene bør starte med lesing og skriving på sidemålet?*
11. *På hvilken måte tenker du sidemålsundervisningen er relevant for elevene?*
12. *Hva mener du elevene på ditt trinn mestrer i nynorsk som sidemål?*
13. *Hvordan oppfatter du reaksjonene til elevene når de skal ha nynorskundervisning?*
14. *Vet du om nynorsk blir benyttet i andre fag enn norsk på dette trinnet?*

C. Læreplanen

1. *Har sidemålsundervisningen endret seg etter innføring av LK20?*

- a. *På hvilken måte?*
2. *Hvordan har innholdet i sidemålsundervisningen blitt etter at LK20 ble innført?*
 3. *Hvilke undervisningsmetoder bruker du nå etter innføringen av LK20 i forhold til før med LK06?*
 4. *Hva mener du om vektleggingen av nynorsk i LK20?*
 5. *Føler du at du er oppdatert på ny litteratur og forskning innenfor nynorskdidaktikk?*
 6. *Til slutt er det noe du ønsker å legge til eller trekke fram noe om sidemålsundervisningen eller læreplan?*

Vil du delta i forskningsprosjektet «*Sidemålsundervisningen i grunnskolen*»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke når sidemålsundervisningen begynner i grunnskolen og hvordan sidemålsundervisningen foregår der elevene har nynorsk som sidemål. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelsen vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan nynorskundervisningen foregår i praksis, og når lærere begynner med sidemålsundervisningen i grunnskolen. I dette prosjektet er det 5-10 trinn som det blir fokusert på og nynorsk som sidemål. Det har tidligere blitt gjort flere undersøkelser på nynorsk som sidemål, men som oftest er det i forhold til holdninger og oppfatninger til nynorsk som sidemål. Foreløpig er problemstillingen til prosjektet som følger: «Hva forteller 6 norsklærere, fordelt på 5-10. trinn om sidemålsundervisningen på sitt trinn og hvordan kan vi se dette i lys av læreplanen og teori om nynorskdidaktikk?» Denne problemstillingen kan komme til å bli endret, men enn så lenge gir den et lite innblikk i hva masteroppgaven skal handle om.

Dette er mitt forskningsprosjekt i masteroppgave for norskdidaktikk ved utdanningen Grunnskolelærer 5- 10 trinn ved Høgskolen i innlandet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i innlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta, fordi du er norsklærer på en skole der nynorsk blir undervist som sidemål. Du som lærer får spørsmålet om å delta på bakgrunn av at du underviser i norsk på 5-10 trinn, som er et av de aktuelle klassetrinnene for mitt prosjekt.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer dette at du deltar i et intervju. Dette intervjuet blir gjort en-til-en, og det vil være spørsmål som handler om når du begynner med nynorskundervisning på ditt trinn og hvilke metoder du benytter i sidemålsundervisningen. Det vil også være spørsmål om hvilke refleksjoner du som lærer har rundt nynorsk som sidemål og læreplanen.

Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet og dette vil bli transkribert og deler av det kan bli gjengitt i masteroppgava.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Samtykke kan trekkes via e-post eller en annen valgfri kommunikasjonsform.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålet vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Du vil bli anonymisert i oppgava, og det er bare jeg og mine veiledere som vil ha tilgang til personopplysningene som blir gitt av deg, som vil si trinn og stemme.

Anonymiseringen vil være i den grad at det ikke skal være mulig å gjenkjenne deg i en publikasjon. Den eneste personopplysningen om deg som vil være med i oppgaven er hvilket trinn du jobber på. I innsamlet data vil jeg erstatte navn og opplysninger med en kode, som lagres avskilt fra transkripsjonen, og lydopptaket vil bli slettet så fort samtalen er transkribert.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes mai/juni 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres, og alle opplysninger og transkripsjoner vil bli slettet for godt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen i innlandet, ved:
 - student Anna Kråbøl Hagesveen (99478525, e-post: annahagesveen@gmail.no) eller
 - Veileder: Eline Bjørke (62517743, e-post: eline.bjorke@inn.no) eller Jens Haugan (62517749, e-post: jens.haugan@inn.no)

- Vårt personvernombud: Usman Asghar, 61287483, e-post: usman.asghar@inn.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Jens Haugan og Eline Bjørke
(veiledere)

Anna Kråbøl Hagesveen
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Sidemålsundervisningen i grunnskolen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i Intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)